

Sendabelarrak: Gaixotasunentzako erremedio naturalak

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

Benito Lertxundi

**"SEDUKTORE ONAK IZATEA
DA EUSKALDUNON AUKERA"**

**Alberto Buen Lacambra:
"Guretzat nazioa ez da Espainian bukatzen"**

ARGIaren MAHAI JOLAS BERRIA

Zer egin lagunekin **dibertitzeko**? Badakit!

Zer egin mundua **deskubritzeko**? Badakit!

Zer egin etxekoei **ziria sartzeko**? Badakit!

Zer egin **ez aspertzeko**? Badakit!

Galdera guztien erantzuna... Badakit!

MAHAI **badakit**

JOLASA

1.800 galdera

**2-36
jokalari**

Adin guztietarako egokia
Bi zailtasun maila

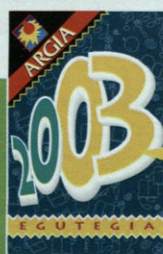
SALMENTA PREZIOA

30€

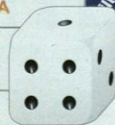
Opari honekin asmatuko duzu
BADAKIT!

HARPIDEDUNentzat
eskaintza berezia:

2003ko egutegia

opari

ESKAERAK: 943 37 15 45 (Argia)
denda@argia.com
Ohiko salmenta lekuetan

ARGIA

Argazkia: Alberto Elsoegi
Diseinua: antza S.A.L.

■ Herri txiroen kanpo zorra europarron kontua ere bada 12

■ Larre motzera kondenatuak 18

■ Zer egin lagunekin dibertitzeko? "Badakit" 20

■ Javi Pez: "DJ-a irрати bat bezalakoa da, musika hedatzeko bidea baita" 36

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Alberto Buen Lacambra.	
Mikel Asurmendi	9

MUNDUA

Herri txiroen kanpo zorra europarron kontua ere bada. Pello Zubiria	12
---	----

EKONOMIA

Zaila izango da iazko marka haustea.	
Daniel Udalaiz	14

EUSKARA

Larre motzera kondenatuak.	
Joxe Manuel Irigoien	18

GIZARTEA

Zer egin lagunekin dibertitzeko? "Badakit".	
Onintza Irureta	20
Etxean prestatutako botikak. Maider Zapirain	22
Elkarrizketa: Benito Lertxundi.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	27

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Elkarrizketa: Javi Pez. Jon Gurrutxaga	36
Garaileek gurean ezarritako herio zigorra.	
Pilar Iparragirre	40
Orain dela 30 urte. Pilar Iparragirre	43

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Xabier Aierdi	8
Kultura: David Barbero	33
Azkena: Pello Zubiria	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

ASISKO + Bego

[HOGEI URTEZ] BOZKATZEKO JAUKAGUN ESTATUTUAK ZERA DIOELA:
<EL CASTELLANO ES LA LENGUA OFICIAL DE NAVARRA> (!)

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Xabier Letona.
Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA:
Erredakzioa: kazeta@argia.com
Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN:
www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

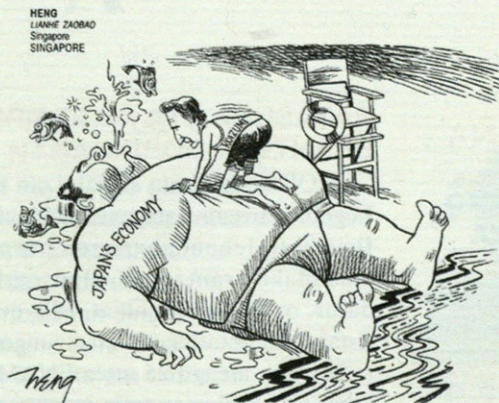
Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herrian	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

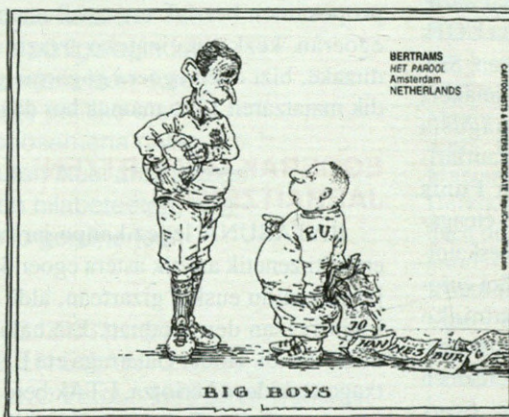
KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Heng, Singapurko "Liahne Zaobao" egunkarian

- Besoan: Japoniako ekonomia.

■ Bertrams, Herbehereetako "Het Parool" egunkarian

- Mutil handiak.

Hiruko Txikian

URRUNTASUNA

Behar omen da egoerak aztertze-ko garaian. Hori diote behintzat horretan jardun eta profesionalak omen direnek. Objektibo samarrak izan nahi baldin badugu, hurbiltasunaren berotik aldendu eta ezinbestekoa omen dugu gu eta egoeren arteko tartea. Hiru gaztek galdu dute bizia euren gorputzak dinamitak lehertuta. Bat Guardia Zibila. Nire mundutik urrun eta bere etxetik urrunago. Beste biak etxe-etxeokak nituen. Ezagutu gabeen ere, nire mundukoak. Bertakoak. Eta mina dut. Min izugarria. Haien senitartekoak hurbilekoak, burutik kendu ezinik

darabiltzat bien aurpegiak. Eta Egoitz errenteriarrarenak, gure hogeita hamabost bat urteko ibilbidearen joanetorri batzuen aurrean jartzen nau, gogoia, ezer gutxitan asmatu dugun inpresioaren tunelean sarraraziz. Eta orokorrean, hedabideak eszenatoki, politikaren industriatan bazkatzen direnen zaratek asaldatzen naute gure egoera hau jasanezina bilakatzeraino. Ezin dut objektiboa izan, minak eragozten dit ahalmena. Errenteriako El Romeral tabernan dut gogoia, Egoitz sortu baino lehenago bertan elikatuz hazitakoa. Kukuxuak eta guzti ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

ETENGABEKO HEZIKETA

Sindikatu eta patronalaren desadostasunengatik zenbait hilabetez Hobetuz blokeatuta egon ostean, azkenean aurreko astean egin zuten EAEko langileentzako etengabeko heziketa plangintzarako deialdia. ELA, LAB eta Confebasketik erabakia onetsi bazuten ere, CCOO eta UGTk gogor gaitzetsi zuten. Sindikatuen arteko banaketa horren arrazoi nagusia INEMek, Eusko Jaurlaritzak eta Europar Funts Sozialak 2002rako etengabeko heziketarako eskainiko dituzten 27 milioi euroetan datza. Espainiako sindikatuak eta euren euskal sukurtsalek, Forcemen eredu jarraituz, funts horien %40a sindikatu eta enpresaburuek kudeatzearen aldekoak dira. Aitzitik, sindikatu abertzaleek eta Eusko Jaurlaritzak nahia go dute kudeaketa hori heziketaren kalitatea bermatuko duen modu profesionalizatu batean egitea. Izan ere, langile espainiarren etengabeko heziketaren kudeatzaile den Forcemen historian zenbait irregulartasun izan dira. Zenbait sindikatu eta enpresaburuk azken honen funtsak euren buruak finantzatzeko erabili zituzten. EAEk aukeratutako formulak sindikatuen finantzaketa irregularra saihestuko du.

◆ DANIEL UDALAITZ

BATASUNA ETA PP ETA PSOE-REN ERANTZUN GORDINAK

GORDINAK eta argiak izan ziren Eusko Legebiltzarrean Batasunak, PPk eta PSE-EEk Ibarretxe lehendakariaren proposamenari emandako erantzunak. Hausnarketa garaia dator, ordea, guztientzat. PPk eta PSE-EEk Estatuaren gotorlekutik erantzungo diote egoera berriari, areago 25 urtez ENAMi era batera aurre egin ondoren, orain indarrean eta denboran oinarritutako estrategia guztiz desberdina denari ekin diotenean. Batasunak, aldiz, denbora beharko du honek ekar dezakeena ondo hausnartzeko. Gaurkoz, EAJk ez du inongo sinesgarritasunik Batasunarentzat eta, beraz, proposamen berriak ere ez. Bestetik, egungo egoeran, kezkatuta izateko arrazoiak ere izan ditzake, bizi duen egoera gogorraz gain, oraindik maiatzaren 13ko mamua hor dagoelako.

EGOERAK GOGORTZEN JARRAITZEN DU

BATASUNA legez kanpo jartzeko asmoa erabaki zenetik astetik atera egoerak gogortzen jarraitzen du euskal gizartearen, alde guztietatik iragarri izan den moduan. Eta hala jarraituko duela dirudi. Hodei Galarraga eta Egoitz Gurrutxaga etakideen heriotza, ETAk bere gain hartutako Juan Carlos Beiro guardia zibilararen hilketa eta beste hiru guardia zibil zaurituak, omenaldien debekua, Hodei Galarraga seme kutuna izendatzearen ondorioz Zaldibiko Batasunako udal taldearen auziperatzea terrorismo delituegatik, *herriko tabernetako* zenbait aretoen itxiera, ustezko etakideen atxiloketa eta polizi indar desberdinen operazioak... Orain behintzat, aurreikuspenak betetzen ari dira.

ETA-REN KOMUNIKATUAK

ETA-K iragan astean ezagutarazitako bi komunikatuek eman dute zeresanik. Irailaren 27ko Gudari Eguna zela eta kaleratutakoan

Euskal Herriaren egoeraren ohiko diagnosi larria egiteaz gain, Vichiko Gobernuak Bigarren Mundu Gerran naziekin izandako elkarlan jarrera bera egotzi die Jaurlaritzako hiruko gobernua sostengatzen duten, EAJ, EA eta Ezker Batuari. Ez da oharkabea pasatu MCC eta funtzionarioen gainean egiten duen aipamena. Hauts gehien arrotu duen komunikatua, ordea, PPren eta PSOEren egoitza eta ekitaldi guztiak mehatxatzen dituen izan da. Iritzi publiko eta mediatikoak jauzi kualitatibo handia ikusi du iragarpenean, PPk eta PSOEek hala korik ukatu badute ere.

HAUTESKUNDEEN GERTURATZEA SUMATZEN ARI DA APURKA

HAUTESKUNDEETARAKO hilabete

B A H E A

- Javier Arenas, PPko idazkari nagusia eta Administrazio Publikoetarako ministroa: "Ibarretxeren proposamena burugabekeria bat da eta inor legearen gainetik pasatu ez dadin legeak dituen mekanismo guztiak martxan jarriko dira".
- Jose Ignacio Lacasta-Zabalza zuzenbidearen filosofiako katedradunak Batasunaren ilegalizazio prozesuari buruz "Diario de Noticias"en: "Okerrena da, Lizarbek esaten duena gertatutakoaren egia dela, nahiz eta disparte izan: ez da izan Konstituzio kontu bat, erabaki

POSIZIOAK FINKATUZ, IKUSMIRA NAGUSI

Aktore sozial eta politiko gehienak harrapatu ditu ezustean Ibarretxe lehendakariaren proposamen berriak. Edukiak, epeak eta moldeak berritzaileak dira. Bidea da zaharra, baina bere lehen fasean bakarrik, urte eta erdi edo bi urte barru, bidea bera ere berritzailea izan beharko baita, Espainiako Estatuarekin aurrez aurre topo egin ondoren proposamenak sinesgarria izan nahi badu. Ekimen politikoa berreskuratu du hiruko gobernuak, Madrilgo aginduek egoera larrian jarri izan duten unean. Agente politiko eta sozialek proposamena nola aztertzen duten ikusi ahal izango dugu datozen hilabeteetan, hori bai, zurrumbilo gordinenean.

BATZARRE, ZUTIK ETA ARALARREN ERANTZUNA

BAIONAKO Foroko kide diren Batzarre, Zutik eta Aralar alderdi politikoei lau bilkura isil deitu dituzte datorren asteburu honetarako. Urriaren 5ean Donostian, Gasteizen eta Iruñean egingo dira, eta 6an Bilbon. "Illegalizaziorik ez, ETaren su-etena, Estatuaren distentsioa" izango da bilkura isiletarako erabiliko den leloa. Keinu honekin hiru alderdi hauek argi erakusten dute agente politikoen artean egon nahi dutela eta egungo egoeran beren irakurketa politiko bereizia egiten dutela. Aralarrek, halaber, eta ekaineko kongresu eratzailean iragarri bezala, urriaren 5ean ezagutaraziko ditu lurralde desberdinetarako hautatu dituen zuzendaritzak. Besteak beste, hauteskundeak dituzte aurrez aurre.

batzuk besterik ez dira falta eta alderdi guztien egitasmoetan dira, era batera ala bestera. EAJk eta EAK ez dute argitu elkarrekin non aurkeztu daitezkeen eta non ez. Toki batzuetan behintzat, ezinbestean aurkeztu beharko dute elkarrekin PP eta PSE-EEren indarra neutralizatzeko, Araban eta Gasteizen, esate baterako. Batasunak ez du aurkezteko zirrikitu txukunik izango seguruenik eta oso posible da ez aurkeztea eta gainerako alderdi abertzaleei ere ez aurkeztea eskatzea, honek esan nahi duen guztia erekin. Eta PP eta PSE-EEK baliatuko dute Batasuna ez egotearena herri eta eskualde askotan gotorlekuak eraikitze, dirudienez, inkestek jadanik iragartzzen baitiete EAEn nagusi izatearen kontu horietan jai dutela maiatzaren 13an argi ikusi zuten bezala.

politiko bat baizik. Horrela, Alderdien Estatuak Zuzenbidearen Estatuaren ordezkatzen du, nahiz eta Alderdien Estatuaren kontzepturik ez den Konstituzioan. (...) PP eta PSOEn esanetan, haiek dira 'herri honen ordezkaritza demokratiko egiazkoa eta bakarra' dutenak".
• Javier Madrazo Ezker Batuaren koordinatzailea: "Joan den osoko bilkuran Ibarretxek egindako proposamena ezkerren garaipen historikoa da, Ibarretxek, azken finean, Ezker Batuak beti proposatu izan duen atxikimendu librea oinarritutako federalismo proposamen bat egin baitzuen".

■ J.M. Aznar.

IZPIAK

Jose Maria Aznarren ondorengoa izateko lasterketa zein egoeratan da? Era guztietako hipotesiak egiten dira Espainiako hedabideetan, baina gero eta gehiago nagusitzen dena da Jaime Mayor Orejak aurre hartu diela Rodrigo Rato eta Mariano Rajoyri. Euskal Herriko egoeran jartzen duen tinkotasuna ei da bere amurik garrantzitsuena. Komunikabide garrantzitsuak ("El Mundo", "ABC", RTVE, La Razon...) eta PPko kristau demokraten bultzada ei du.

Roman Sodupe izango da EAJk datozen udal eta foru hauteskundeetan Donostiarako aurkeztuko duen alkategaia. Iragarria zegoen EAJk apustua egin eta hautagai sendoa aurkezteko zuen asmoa. Egin zezaketen apustu sendoenetakoa egin dute jeltzaleek, hori bai, EA kontuan hartu barik. Egin-dakoa beste nonbaiten konpentsatu beharko diote EAri, zenbait lekutan elkarrekin aurkeztu nahi badute behintzat.

■ Roman Sodupe.

Espero zena

Harridura iritziak entzun ditut azken asteotan, hala euskal politikagintzako eszenatokiaren inguruan nola euskal nazionalismoaren gainean. Egia esan, ez dut ulertzen harriduraren zergatia. Denok suzale gisa aritu gara, surtara egurra botatzen eta benetako piromania praktikatu, finean, eszenatoki honen bila aritu gara. Gertatu da, gertatu behar zena, gertatzea nahi genuena. Suzale horien artean graduak daude, baina ez inozenterik. Groucho Marxek zioen moduan: *“Egur gehiago, gerran gaude-eta”*. Gainera, Maiatzeko 13ko hauteskundeetatik gaurdainoko garaia datozen hurrengo hiru urte elektoraleekin alderatuta lasaiena da.

Suarekiko zaletasun honetatik aterako den ondorio nabarmena euskal erkidegoko instituzioen deslegitimazioa da. Lan honetan, batez ere, bi subjektuk gogor jokatzeko dute: PP eta ETA. Arrazoi ezberdinetatik bideratuta abiapuntu berbera dute. PPK argi dakusa zer-nolako zailtasunak gainditu beharko dituen EAEko gobernu eskuratzeko, estrategi “finalaren” bila baitabil. Bide bat baino ez du praktikan: PSOEn botoak bere aldera eramane, barruan hurbildu zaizkion intelektual organikoek lan zikina egingo diotenaren esperoan. Kanpoan dena du bere alde: hedabideak, iritzi publikoa eta estatu botere bateratuak: gobernu, epaile eta parlamentua.

ETA-K bazekien zer zetorkion, Batasunak eduki zitzakeen bide guztiak itsutzeko bazekien neurria egingadako lege bat aprobatuko ziotela. Hala eta guztiz ere, ekin egin du eta badirudi jarraituko duela, beraz Jainkoak konfesatuta harrapa gaitzala... Ekinbide honek arazo larriak planteatzen dizkio epe laburrean Batasunari eta luzarorago Ezker Abertzale posible bati. Batasunaren aldetik gehien azpimarratu den hitza “duintasuna” izan da, beronekin EAJri leporatzen diolarik ausardia eza, eta ustez, Espainiako Estatuaren menpe jartzea. Ez ote zen hori bilatzen zena Batasunatik?

Egon, hiru aktore dagoz eszenatoki politikoan beto eskubidea dutenak: PP, ETA eta EAJ. Lehen bien lana hirugarrena itotzea da. PPK ere badaki bere benetako etsaia EAJ dela, zeren alderdi honek irauten duen artean abertzaletasunak etorkizuna du. Inoiz EAJ ahultzen bada, Bizkaian duen presentzia elektorala galtzen badu, gureak egin du... Horrela, zenbait ondorio:

Lehenengo eta behin, iruditzen zait Ezker Abertzale oso posible baten eraikuntza ETArekin desagerpenean dagoela, eta berau

edo epe arin batean ematen da edo betirako galduko da aukera. Areago, konbentzitu nago, hamar edo hamabost urteren buruan ezker abertzale demokratiko batek abertzaletasunaren eremuan hegemonia lortuko lukeela, zeren nonbait 350.000 botu errealek horrelako egoera bat itxaroten dago. Baina bidean, EAJ bere estrategiara eramane gura badu, eta era berean, hegemonia diskutitu, orduan ez da posible ez Lizarrak ez Garazirik. Noski, etorkizuneko ezker abertzale horrek ezin du egungoarekin antza haundiegirik eduki, egungo doktrina abertzale orokorra ez baitator bat euskal gizartearen nahiekin, eta inoiz “herri bat eraiki egin behar” bada “egungo gizarteari” so egitetik etorri beharko du.

Xabier Aierdi
EHUko soziologia irakaslea

“Hiru aktore dagoz eszenatoki politikoan beto eskubidea dutenak: PP, ETA eta EAJ. Lehen bien lana hirugarrena itotzea da. PPK ere badaki bere benetako etsaia EAJ dela, zeren alderdi honek dirauen artean abertzaletasunak etorkizuna du”

BIGARRENK, uste dut, horregatik, abiadura handiko subiranismoaren estrategia oso ahula dela sozialki, hau da, autismo soziala eta suizidio politikoa baino ez da. Aspal di esan zuen Aulestiak: hainbat eta subiranismo gehiago gero eta lurralde eskasago. Gainera, zenbait gizarte eragilek presio izugarria sartzen dio EAJri. Ez dakit Estatuak agortua dagoen, nik ezetz uste dut, baina pentsatzeko mementoa da eta epe ertainerako Estatuarekin zer-nolako harremana gura dugun zehaztu beharko da. Areago, zer nolako espainiar estatua gura dugun ere, eta batez ere, nortzuk izango diren gure bidaideak. Ezin dut sinetsi, esaterako, sozialista katalandarrekin gabe inora joan gintezkeenik ezta epe ertain batean Estatu propio bat eraiki daitekeenik.

Hirugarren, erresposabilitatea eskatu behar zaie burua berotzen diguten guztiei, ez dakit zein urterako zehaztu gabeko erreferendumak eskainiz. Umeekin egiten den bezalaxe emango ez dena ez da opatu behar.

Amaitzeko: ala proiektuak indarreko gizarte kontuan hartuta egiten dira ala, gaur bezala, inora ez doan zorobide batean jarraituko dugu. Eta norbaitek esan zuen moduan: sekula ez da urrunago joaten nora goazen ez dakigunean baino. Horregatik, nire usterako ertzaina batek ikurrina bat zapaltzea baino, grabeago iruditzen zait proiekturik ez edukitzea. Alde batera edo bestera begiratu arren gure tragedia proiektu eza da, ezin baita ezer eraiki planorik gabe. Den-dena ez da borondate kontua. Bururik gabeko borondatea ezereza (borondakteria) da, eta beronetan instalatuak gaude. Dudan kezka Marxek, oraingoan Carlosek, zioen moduan hauxe da: “ez ote dugun botako umea (berau garbitzeko erabilitako) ur zikinarekin?” ●

A L B E R T O B U E N L A C A M B R A

Bilboko eta Leitzako leherketak gertatu aurretik hitz egin genuen Irungo alkate ohiarekin. Udal politikaz nahiz bere alderdiaren egoeraz mintzatzeko hurbildu ginen, baina beste zenbait gai ere garatu genuen gure solasaldian. Elkarrizketaren tonua hagitz goxoa izan zen.

“GURETZAT NAZIOA EZ DA ESPAINIAN BUKATZEN”

DANI BLANCO

■ “Ez dakit EAJren jarrera esentzialista ote den, baina bere jarrera fundamentalista dela esaten ausartuko nintzateke”.

Maiatzeko azken kongresuaren ondoren PSE-EEk idazkari nagusi berria izendatu zuen. Nola ikusten duzu alderdia Patxi Lopezen eskutik?

Ondo ikusten dut, PPrekiko politika ezberdin bat garatzeko moduan ikusi ere. Hori izan da alderdiaren barruko hainbat sektorek Nicolas Redondoren azken garaian egiten genuen kritika, hau da, gure mezu politikoez eta PPrenak inolako diferentziarik ez izatea. Ordezkatzen ditugun herritarren begietara behinik behin, irudi hori zabalduta zegoen gure gizartean.

■ Zertan ezberdintzen da Patxi Lopezen PSE Nicolas Redondoren PSEtik?

Lehenik eta behin, esan dezadan, aspektu batean ez dela ezberdintzen, hau

da, gaur gaurkoz PP eta gu eremu berean gaude, mehatxu terroristaren eremuan. Halaber, une honetan balore berdinak defenditzen ditugu: Konstituzioa eta Gernikako Estatutua. Agian beraiek ez dituzte horiek horrela defenditu beti, baina orain bai. Alabaina, PP eta sozialistak oso diferenteak gara, Patxi Lopez mezu eta jarrera ezberdin bat lantzen ari da, honela bar-

□ **“Gizarte honetan nazionalista espainolak deitzen gaituzte, baina ez gara inola ere nazionalistak”**

nebildu daitekeena: Gu ez gaude ezerean aurka, ez nazionalismoaren aurka, ez bestelakoren aurka ere. Gu sozialistak gara. Guretzat nazioa ez da Espainian bukatzen, gu zerbait gehiago gara. Gizarte honetan nazionalista espainolak deitzen gaituzte, baina ez gara inola ere nazionalistak. Era berean, ez gaude Espainia edota Euskal Herria munduko hoberenak direla uste dutenen aurka. Guretzat biak oker daude, besterik ez.

■ Patxi Lopezek gatazka gainditzeko EAJk bere esentzialismoa gainditu eta aniztasuna errespetatu behar dituela azpimarratzen ditu. Ikuspegi horrekin bat al zatot?

Ez dakit, ez da erraza hori ebaztea. Ez dakit EAJren jarrera esentzialista ote den,

DANI BLANCO

■ “EAJk ezin du honezkero bere proiektuaren ontasunez inor konbentzitu hitz soilen bitartez, eta gu, konbentzituak ez gaudenok, kanpoan utzi eta infernura kondenatu”.

■ ... nik aipatua espresio demokratikoa ote den galdetzen dut.

Errespetagarria da, baina, guztiz absurdua da egoera horretan bizi nahi izatea, joko arau ekonomikoek banku handien eta multinazionalen esparrura

ia-ia esentzialista edo oso hurbilekoa. Bere jarrera fundamentalista dela esaten ausartuko nintzateke, ordea. Alegia, politikan ezin duzu jokatu zure ideiak munduko onenak diren ustetan eta arerioarenak deus balio ez balute bezala. Herri hau ezin da eraiki alde guztien bitartez ez bada.

■ Azken hau ez al du EAJk esaten edo defenditzen?

Hori denok esaten dugu.

Ados. Baina, hori sinetsi egin beharra dago, hau da, praktikara eramane behar da egunero. EAJk ezin du honezkero bere proiektuaren ontasunez inor konbentzitu hitz soilen bitartez, eta gu, konbentzituak ez gaudenok, kanpoan utzi eta infernura kondenatu. Gu infernuan bizitzera kondenatuak baigau. Gazte ginela esaten zitzaigun: “Ez baduzu hau egiten infernura joango zara”. Bada, EAJko batzuek gaur egun, sotana aspaldi utzi bazuten ere, horrela egiten dute. Eta ezin da inondik inora horrela izan. Hortik esentzialis-moa eta aniztasun eskasarena.

■ Hizpide eman didazunez gero, esate baterako, bere burua euskal nazionalistatzat ez duen pertsona bat ezin da Euskal Herriaren independentziaren alde izan? Jokabide hau ez da egingarria?

Ez dakit (irriak). Gaur egun, egia da, badaude herrialde txikiak, Andorra, San Marino eta abar, independent-teak...

□ “Nazionalismo espainiarrak ba al du eskubiderik euskaldunak Espainiatik botatzeko?”

jokatzea eramaten zaituztenean...

■ Nire asmoa ez da aukera ona edo txarra den argitzea, demokrazia honetan aukera hori ba ote dagoen argitzea baizik. Esaterako, Fernando Savaterrek

“Derrigorrezko nazionalismoaren aurka” leloa aldarrikatzen du. Hori aldarrikatzea dagoen bezala, euskal herritar batek espainiarra edo frantse-sa ez izateko eskubidea aldarrikatzea izan beharko luke. Ez duzu uste?

Tira... Nazionalismo espainiarrak ba al du eskubiderik euskaldunak Espainiatik botatzeko?

■ Zer esan nahi duzu horrekin?

Bada, nik egin dizudan galdera astakeria bat dela esan nahi dut. Zuk aipatu duzun aspektu horri buruz euskaldunek eskubidea ote dugun galdetzen didazu?

Arraioa. Galdera hori Konstituzio batek ekarri duen Estatutu bat onartu ondoren egina dago. Konstituzio hori alda daitekeenik? Bada, bai. Ados. Baina horretarako kontsentsu zabal bat behar da, baita Ger-

nikako Estatutua aldatzeko ere bai. Egingarria da. Baina joko arau batzuk daude. Eskubideak izan daitezke edo ez, baina berauek erabiltzea bestelakoa da. Alegia, nik nazionalisten ahotik haxe entzuten

dut sarri: “Nik autodeterminazio eskubidea izan nahi dut, baina ez dut erabili nahi”.

■ Esan dezagun bestera: “Nik autodeterminazio eskubidea nahi dut eta erabili ere bai”.

Bai noski. Baina hori esaten duten bakarrak Batasunekoak dira. EAJko kideek ez dute inola ere horrela planteatzen. Hor daude: bai baina ez, nahi dugu baina ez dugu nahi. Serioak izan gaitzen. Eskubide hori izan bada, eta jakina, erabili nahi baduzu traba guztiak jarriko dizkizute beti: ez dela ona, ez duela balio, erreferenduma ez dela egokia. Botoa emateak edo ez emateak eskubidea ukatzen du? Nik ez dut hori garbirik ikusten. Gaia oso konplexua da.

ANAKAKO AUZOKIDEA

Zaragozako Ardisan jaioa 1942an. Hamahiru urterekin etorri zen Donostiara eta hogeita seiekin Irunera. Bertako Anaka auzo elkarteko sortzaile eta presidentea izan zen. 1977ko udal hauteskundeetan zinegotzia hautatu zuten, artean alderdi sozialistako kide izan gabe. 1981ean afiliatu zen PSEn. 1983tik Irungo alkate izana da. Bost udal hauteskunde irabazi ditu jarraian. Hemeretzi urte alkatetzan aritu ondoren eta hurrengoetarako hamar hilabeteen faltan dimisioa aurkeztu du.

■ Udal politika

“Alardearen auzian EAEko Justizia Auzitegiak eman dit satisfazio bakarra”

Alkate kargua bertan behera uzteak bapatean harraipatu du bat baino gehiago, ez ustekabeen ordea. Udaleko oposizio osoaren arabera PSEk zure kargua alderdi partidistetarako erabili du.

Hori, berez, ona da. Oposizioak gobernuan egiten den guztia ontzat emango balu, zerbaitek huts egin duen seinale litzateke. Alderdi politikoak ez gara berdinak, zorionez, eta gizartearen hobetzeko bakoitzak dituen estrategiak ezberdinak dira. Alkatearen aldaketa honen atzetik ez da nirekiko azpijokorik izan, alderdiaren estrategia dago atzean, eta ni guztiz bat nator.

■ **PSEk PPrekin akordioan gobernatzen du udala. Zu zeu ez omen zinen akordio horren guztiz aldekoa, EAJrengandik hurbilagoa ibili zara betidanik.**

Azken udal hauteskundeetan EAJ eta EAKo herri batzarrek ezintasun handiekin topo egin zuten erabaki autonomoak hartu ahal izateko. Haiek beren erabakiak udal mailan hartzen direla diote, ez dutela beren alderdien batzorde eragileei ez azalpenik ez konturik eman behar. Irungo kasuan errealitatea oso bestelakoa izan zen, eta errealitate hau bertatik bertara ezagutzen dut. Udalerriak gobernatzeko premia nagusia egonkortasuna da, azken udal hauteskundeen ondoren sozialistek egonkortasun hori lortzeko izan genuen aukera bakarra PPrekin akordio batera iristea izan zen. Egia da, ni ez nintzen akordio horren aldekoa, gainera, ni prest nengoen bakarka gobernatzen ahalegintzeko.

■ **Ia hogeit urte alkate gisa eman ostean, senatari edo**

Arartekoaren ondoko postua izaten saiatu zara. Batzuek zure karrera politikoan irteera moduko bat bezala ikusi dute. Ez duzu lortu. Zer duzu honetaz guztiaz esateko?

Horri erantzutea ez da samurra edo gustukoa. Alegia, esaten da, nire alderdiak udaletxetik nire irteera bilatu duela horretarako nirekin negoziatuz. Bego. Kargu horiek ez nituen lortu euskal politikaren egoera oso narrastuta dagoelako. Senatariaren kasuan, adibidez: Batasuna legez kanpo geratzen bada milaka herritarrek beren ordezkaritza galduko dutela esaten da egun. Bitxia da, to! Senatari izateko hauteskundeetan hiritar pilo bat ordezkaritzarik gabe geratu zen -beren borondatez, jakina- EHk ez zuelako parte hartu. Hiritarren boto horiek EAJ-EAk koalizioak eraman zituen eta hiru senatari bereganatu. Gipuzkoan, PSE-EEn hiru senatari izatetik bat bera ez izatera pasa ginen, ni PPko senatariarengandik 1.000 botoetara gelditu nintzelarik.

Arartekoaren ondokoa izateko izendapenaren zaputza Alardearen auziari lotua dago. Auzi honetan hartu dugun erabakia akats politikoak bezala jo du udal oposizioak, gogor kritikatuak izan gara. Bestalde, matxista bat bezala jarri naute, talibanen buruzagi bat banintz bezala. Herrian badakite ez dudala horrela jokatu. Alardearen auziak arazo asko ekarri dit, buruko mina franko, eta satisfazio gutxi. Orain gutxi EAEko Justizia Auzitegi Gorenak onetsi duen bezala, gure goiko instituzioetatik iritsi zaizkidan agindu guztiak -eta ez ziren Garzonena, hain zuzen ere- bete ditut. Hori da gelditzen zaidan satisfazioa bakarra ●

■ **Batasuna hizpide, nola aurreikusten dituzu 2003ko maiatzaren udal hauteskundeak alderdi hau legez kanpo izaki?**

Batasunak ezin izango duela hauteskundeetan parte hartu aurreiritzi bat besterik ez da. Bitxia da, herri hau zoragarria eta izugarria da halaber. Oso erraz joaten gara alde batetik bestera. Baltasar Garzoni izugarriak egiten dituela kritikatzeko zaio, ezin duela Euskal Legebiltzarra behartu hau edo beste egitera. Tira, ni neu ados egon naiteke Garzoni egiten zaizkion hainbat kritikekin. Baina ezin da esan Batasuna legez kanpo dagoenik. Orain arte Auzitegi Gorenari ilegalizazio prozesua planteatu baino ez zaio egin.

■ **Demagun ordurako Batasuna legez kanpo dagoela. Udal hauteskundeak burutzeko egoera hobeagoa izango al da?**

Egoera oraingoa bezain txarra

DANI BLANCO

■ **“Matxista bat bezala jarri naute, talibanen buruzagi bat banintz bezala. Herrian badakite ez dudala horrela jokatu”.**

izango da. Batasunekoez ezin izango dute hauteskundeetara aurkeztu, legalki eragozten zaie-lako. Guk, berriz, arazoak eta eragozpenak ditugu, gu ez aurkezten beste modu batez saiatzen direlako. Hau da, ETak gu hiltzen gaitu, edota bien bitartean, bizi garen tokitik kanporatzen saiatzen dira eraso bortitzen bitartez. Egoera gaiztoa izan da eta izango da kargu sozialista nahiz popularrerentzat. Hemendik aurrera, berriz, Batasuneko jendea bizi-tza konplikatzen hasiko zaio.

■ **Demokraziarako ona izango ote den esan nahi dut.**

Demokraziarako egoera txarra zen eta izango da, baina ez txarra-go. Guk gure eskubideen erabilpena garatu ezin dugun bitartean, ETaren presio terrorista dagoen bitartean askatasunik ez dago, eta ondorioz, demokraziarik ere ez ●

◆ **MIKEL ASURMENDI**

Munduaren jabe diren transnazionalak eta garapen bidean diren herrien kanpo zorra aipatu eta Amerikako Estatu Batuen erantzukizunaz oroitzen gara guztiok. "Yankee Go Home" hori sarritan aipatu da 2001eko irailaren 11ren urteurrenean. Baina ez gaude europarrok beste aldera begira lasai egoteko moduan.

HERRI TXIROEN KANPO ZORRA EUROPARRON KONTUA ERE BADA

Europa da munduan zorrik handienak dituzten herrialde pobreen hartzekodun nagusia: europarroi zor digute beren garapena teoriar bultzatu eta praktikan itotzen duen dirutza alimalekoaren %58. Datu esanguratsua benetan, zifra horren arabera Amerikako Estatu Batuak, Japonia eta Kanadaren aurretik baigoaz. 2001eko irailaren 11n New Yorkek nozitu zuen erasoaren urteurrenean, hainbat literatura plazaratu da, eta argitaratu diren iritzien artean burutsuenek munduko behartsuenen artean yankien indarkeriaren kontra dagoen giroa aipatu dute behin eta berriro. Munduko zorren analisiak erakusten duena egia bada, denbora kontua izanen da gorroto horrek Europaren kontrako itxura garbiagoa hartzea. Egia esan, duela gutxi ikusi ditugu horren zantzuak Argentinan, Espainiaren kontrako protestak izan baitira karriketan.

Hori dio bere azterketan David Llistarrek uda honetako "Hika" aldizkarian. Globalizazio barruko Zorraren Behatokitikidea da Llistar, eta Kataluniako Unibertsitate Politeknikoan UNESCO katedraren arduraduna ere bai.

ESTATUAK DIRA ZORRAREN JABEAK. Aipatu dugun zor hori ez dago zuzenean Europako Batasunaren esku: estatu bakoitzak hartu dituen konpromisoen fruitu dira, eta zorrarekiko politika ondorioz erabat deszentralizaturik dago European.

□ Espainiarrek Latinoamerikan inbertitu dute, frantziar eta ingelesek Asia, Karibe, Pazifiko eta Afrikan, alemanek Ekialdean

Urteen eta geopolitikaz estatu bakoitzak duen ikuspegiaren arabera metatu dira zor horiek: espainiarrek nagusiki Latinoamerikan inbertitu dute; frantziar eta ingelesek Asia, Karibe, Pazifiko eta baita Afrikan ere; eta alemanek beren sosak gehiago ipini dituzte Europako Ekialdeko herrialdeetan.

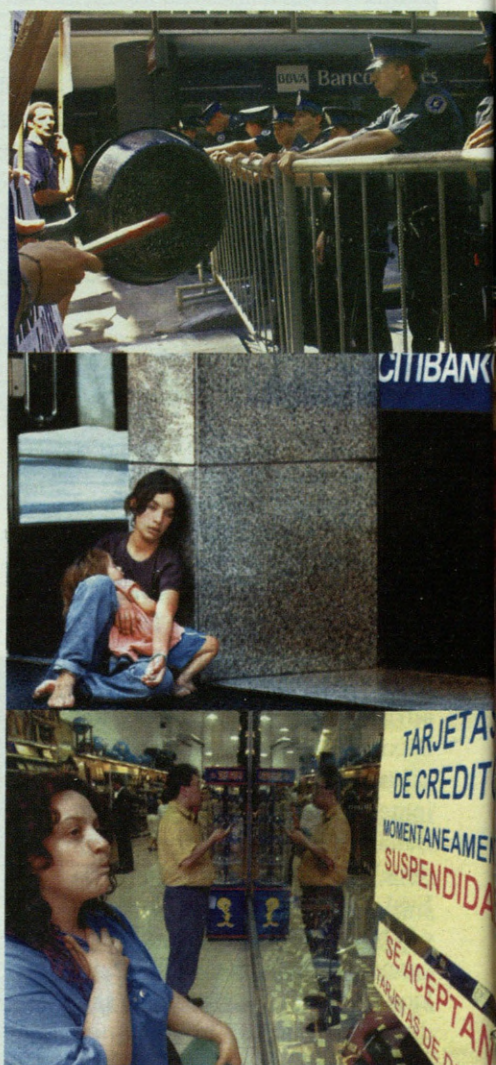
Gainerakoan, Inbertsioetarako Europako Bankua da EBri orokorrean lotutako zor sortzaile bakarra, baina proportzioan oso da txikia. Bestela, bai Europako Batzordeak eta bai Parlamentuak egiten duten gauza ia bakarra zera da: G7ko herrialde indartsuenek honetaz erabaki dutena berresten duten hitzaldi eta doku-

mentuak sortzea. Eta formulak ezagunak dira: pobrezia gainditzeko, Iparraldeko herrien inbertsioetara are gehiago ireki behar dute Hegoaldeko herriek, Nazioarteko Moneta Funttsaren aholku neoliberalet jarraikiz.

Eta hauen eraginak larriagotzen ikusten direnean, orduan Hegoaldeko herri horietako elite usteleki egozten zaie errua.

Llistarrek dioenez, "ondorioak deprienteak dira: herri horietako ekonomiak are irekiago, populazioak txiroagotuta eta atzerriarren kapitalen nahikerien are eta mendeago".

Eta estatuak ahalegin guztiak burutuko dituzte kreditu horiek beren esku edukitzen segitzeagatik. Zergatik? Laguntza itxuraz beztitutako nazioarteko kreditu horiek direlako herrialde bakoitzeko transnazionalak sendotzeko tresnarik onenak.

■ Ezkerrean, Argentinan gertatutako istilua

Estatu bakoitzak bere transnazionalen interesak defenditzen ditu, eta gehienez ere beste estatuekin interes horiek koordinatzeraino iritsiko da.

Horregatik egin dute porrot -dio Llista-

rrek- orain artean Europa mailako Garapenerako Laguntza Funts bat antolatzen saioek. Eta horregatik omen dago Europako instituzioetan gai garrantzitsu honi buruzko hain informazio gutxi.

ESPAINIA ETA ARGENTINAREN ARTEKO AMODIOA... HANDIK BEGIRATUTA.

Europako estatuen artean, kanpo zorrari dagokionez boskarren postu baten jabe da Espainia. Bere aurretik, Frantzia da Europako hartzekodunen artean txapeldun, ondoren Alemania, Erresuma Batua eta Italia datozelarik. 2000. urtean 26.000 milioi euro zeuzkan estatu honek kanpoan inbertituta, zor

Hala gertatu zaio Espainiari Argentina-ko kasuan. Hainbat idatzi da Argentinak bizi duen krisiaz eta bere ondorioez, baina gutxitan ikusi da horren esplikazio garbi eta ulerterrez bat. Horixe da hain zuzen Laura Ramos abokatu argentinarrak egin duena Kataluniako Observatori del Deute en la Globalització erakundeak duen webgunean.

Argentinaren kanpo zorraren gorakada Videla jeneralak estatu kolpea eman ondoren ezarri zuen terrore erregimenarekin hasi zen. Aurreko urteetan ere zorrak gorakada handia ezagutua zuen, Mendebalde osoa krisian egonik, han soberan zegoen dirua Argentina bezalako herrietan

katzen du nola behartu ziren Estatua eta bere enpresa publikoak kanpoko zorra hartzera, beharrik ez zeukatenean ere. Dirutza haiek nork zertan erabili zituen kontabilitaterik ez zen geratuko.

Baina 80ko hamarkadan mundu mailako diru likidoa urritu zenean -lehen munduko herrialdeek inbertsioak behar zituztelako- interesak %6tik %22ra pasa ziren. Estatusunarekin batera dator Argentinako trantsizioa, eta kanpo zorra lehen aldiz birnegoziatu beharra. Munduko Moneta Funttsaren formula ezaguna da: herritarrek eta bertako ekonomia osoak gerrikoa estutu beharko dute, eta estatuak zor berriak bereganatu beharko ditu, aurrekoak ordaintzen segitzeko.

Raul Alfonsin gobernuan egon zen 6 urteetan kanpo zorra %44 igo zen. Asko? Ez hainbeste, aurreko zortzi urteetan -diktadurakoetan- %364 eta ondoren Carlos Menem peronistaren 10 urteetan beste %123 igoko zela kontuan hartzen badugu.

Diktadura ondorengo urteetan gertatu zena -Ramos abokatuak kontatzen duenez- aurreko zorrak ordaintzeko Estatu argentinarrak egindako operazioen zerrenda bat da. Operazio horien ardatzetako bat Estatuaren beraren ondasunak saltzea izan da, eta informazioa azaltzen joan den neurrian joan da handitzen herritarren arteko eskandaloa, Argentinaren zenbat lurralde publiko hipotekaturik dagoen ikusi ahala.

Beste ardatza, pribatizazio politika izan da. 90eko hamarkada osoan, bere enpresa publikoak atzerriko transnazionaleri saltzen joan da Argentina. Eta hala ere, kanpo zorra ez gutxitzeaz gain, nazioaren deskapitalizazioa areagotu egin da: enpresak beren balioa baino prezio merkeagoan saldu zaizkie atzerritarrei, onura fiskal izugarriekin, erosketa hauek burutzeko transnazionalak kreditu berriak hartu zituzten atzerrian Argentinako funtsak berme ipinita... Desastre izugarria.

Aerolineas Argentinasen kasua izan da adibide nabarmenetako bat. 1989an zorrik gabe eta merke erosi eta hamar urte beranduago jabe espainiar berriek -tartean Iberia, lehendakari iazko Euskaldun Unibertsala duena, Xabier Irala- itxi, kalean 10.000 langile utzita. Geroztik Argentinan inperialismoaren kontrako oihu bakarra ez da "Yankee Go Home" ●

◆ PELLO ZUBIRIA

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko lotura gehiago aurkituko duzu.

Eskuinean, Peruko Cuscon indigena turistari panpina saldu nahian.

publiko eta pribatua elkarri erantsita.

Zorrak ondo daude hartzekodunarentzat... zordunak txintxo pagatzen duen bitartean. Interesen ordainketa berandutzen hastean, orduan datoz buruhausteak.

inbertitzeko irrikitan zebilen eta. Baina Videlak kolpea eman 1976an eta ondorengo 7 urteetan %350 igo zen argentinarren kanpo zorra, 9.700 milioi dolarretatik 45.000 milioietaraino. Ramosek argi espli-

Arabako Errioxan luze gabe hasiko dira 2002ko uzta biltzen, baina oraindik ez dakite aurtengoak zer-nolako kalitatea izango duen. Iazkoa, oro har, "berebizikoa" izan omen zen, eta produkzioaren aldetik ere handia batez beste.

ZAILA IZANGO DA IAZKO MARKA HAUSTEA

JOSEBA OLALDE

■ Mahatsa klimaren menpe egoten da ernetzen denetik heltzen den arte, eta eguraldiak erabakitzen du uzta kantitatez txarra, eskasa, ona edo berealdikoa izatea, baita kalitatez arrunta, ona, oso ona edo berebizikoa izatea ere.

Eusko Jauriaritzako Nekazaritza eta Arrantza Sailaren "Sustrai" aldizkariaren 61. zenbakian, Arabako Foru Aldundiaren Mahasgintzako eta Enologiako Zerbitzuko Pablo Maraño, Enrike Lopez eta Jose Baigorri teknikarien txosten bat eman dute argitaratu. Hiru lagun horiek honela laburbildu dute Arabako Errioxako 2001eko denboraldia: "Iaz, jeneralean, ez zen batere

gorabeherarik izan, klimari, fenologiari eta fitopalogiari dagokienez, eta, ondo-

ez zen inolako gorabeherarik izan ardointzan".

■ Iaz, klima gorabehera gabeari esker, handia izan zen mahats uzta kantitatez eta berebizikoa ardo produkzioa kalitatez. Aurten, litekeena da bestela gertatzea

rioz, "ohiz kanpoko" kanpaina gertatu zen. Uzta handia izan zen kantitatean batez beste, kalitatean "berebizikoa" eta

erabakitzen du uzta kantitatez txarra, eskasa, ona edo berealdikoa izatea, baita kalitatez arrunta, ona, oso ona edo bere-

Teknikari horien txostenak argi erakusten du klimak nola determinatzen duen mahatsaren prozesua. Fruitu hori klimaren mende egoten da ernetzen denetik heltzen den arte, eta eguraldiak

ARTXIBOA

■ Urtarriletik ekaina bitartean, 123,4 milioi litro ardo merkaturatu dituzte.

bizikoa izatea ere. Iruditzen zaigu interesea baduela prozesu horren berri izateak, eta, horrenbestez, goiko artikuluko hori baliatuko dugu orain arteko azken uztaren nondik norakoak azaltzeko. Produktioari dagokionez, 1999-2000 aldikoa baino %20 edo %25 urriagoa izan zen 2001eko uztat: 80 milioi kilo-mahats bildu ziren; landu, berriz, 99,7 kilo.

HORNI HIDRIKO EGOKIA. Behin 2000ko uztat oparotik bildu eta gero, berehala izotzik egin ez zuenez, mahatsondoek historik galdutako iraun zuten luzaroan. Hala, zur erreserba ona metatu zuten, eta ederki kimatu ziren hurrengo aldi begetatiboan. Horrez gainera, euri ugari egin zuten geldialdi begetatiboan (386 l/m^2), lurra ongi hornitu zen urez eta elikadura hidriko egokia izan zuten mahatsondoek, aktiboki hazten ari ziren bitartean.

Arabako Errioxan, martxoaren 22an hasten da, batez beste, kimatzeko garaia, baina iaz bi egun beranduago hasi zen,

eta, sasoi horretatik apirilaren 15a arte, ohi baino tenperatura handiagoa izan zuten: 1°C gehiago, hain zuzen. Baldintzak horrela, fase begetatibo homogeneoa gertatu zen eskualde osoan, bizkortu egin ziren aihenen hazkundeko lehen

maiatzaren lehen, berriz, udaberriko izotz arriskutsua azaldu zen Mañuetan, Eltzegon, Bastidan, Biasterin, Paganosen, Lezan eta Urionan. Horrek guztiak egin zituen bere kalteak, baina, hala ere, ongi kimatu ziren mahatsondoak, eta, produk-

ERRIOXAKO ARDOAK 1970-1999

KALITATEA	URTEA
Berebizikoa	1982, 1994, 1995
Arras ona	1970, 1975, 1978, 1981, 1987, 1991, 1996, 1998
Ona	1973, 1974, 1976, 1980, 1983, 1985, 1986, 1988, 1989, 1990, 1992, 1993, 1997, 1999
Arrunta	1977, 1979, 1984
Txarra	1971, 1972

estadioak eta horrek gaitasun produktibo handia eman zien mahastiei.

Aldi horretan, ohi bezalako erasoak jo zituen "akariosiak", eta betiko moduan egin zioten aurre. Apirilaren 15ean eta

zioa zerbait urritu arren, uztat ona izan zen.

BIZKORTU EGIN ZEN MAHASTIEN LORATZEA. Maiatzaren lehen

www.kaixo.com

■ Arabako Errioxan, aldi bateko 3.000 langile arituko dira uzta biltzen

Datu ofizialik eman ez duten arren, kalkuluen arabera aldi bateko 3 bat mila langile beharko dira Arabako Errioxan hastear den uzta biltzetan. Gehienak Portugalgoak, Magrebekoak eta ijito etniakoak izango dira, bukatu baitziren uzta familiakoek, lagunek edo ikasleek biltzen zuteneko garaiak. Lantegi gogorra da mahatsa biltzea, eta, horretarako jende gutxi dago prest: orain, eskulangile atzerri-tar mordo bat bakarrik inguratzen da lan eske; horrelakoek soilik bihurritzen dituzte giltzurrunak 8 orduko lanegunetan, 60 edo 65 euroren truke. Batzuek destajura egiten dute lan, eta jasotako kilo mahats-eko kobratzen dute (sei zentimo kiloko). Ostatua izaten da aldi bateko langile horien arazo handiena, eta, horretan laguntzeko, biltegiak edo etxe txikiak eskaintzen dizkiete laborariek.

Hala ere, adituek diotenez, Arabako Errioxako lansariak dira Espainiako Estatuan horrelako langintza gogorretan pagatzen diren altuenetakoak. Patata, laranja edo oliba biltzen jarduten direnek mahats jasotzaileek baino askoz gutxiago kobratzen omen dute. Arrazoi hori tarteko, aldi bateko langile ugari etortzen da urtero-urtero Arabako Errioxako herrietara mahatsa biltzera.

Dena dela, aski kaskarrak dira eskulangile horien lan eta bizimodu baldintzak. Eta, egia esan, hainbat bitartekari-rik du horretan erantzukizun handiena. Antzina ez dela,

Arabako Eskuernaga herrian bi pertsona atxilotu zituzten albistea zabaldu zen. Antza denez, langile portugaldarrak kontratatzen zituzten Arabako Errioxan lan egiteko, eta, "esklaboen kondizioetan" iraunarazten zieten lanean. Berez, ez zituzten uzta garaian hartzen, baizik eta mahatsondoak kimatzeko sasoiari, hau da, "udaberriko kimaketako" aldian, zein apirilean eta maiatzean izaten baita. Esku-langile horiek hamabi orduz aritzen omen ziren lanean

batere kobratu gabe, eta giltzapean eta ondo begiratuta edukitzen omen zituzten.

Horren guztiaren berri izan zutenean, Arabako Errioxako Bastida, Eskuernaga, Samaniego, Leza eta Oion udalerrietako Batasunako zinegotziek salatu egin zuten egoera publikoki. Adierazi zutenez, esklabo legez tratatu zituzten esku-langile horien kasua hari matazaren muturra besterik ez da, aldi bateko langileen laborantzako lan baldintzetan. Argi dago, gaineratu zuten, batzuek etekina ateratzen dutelako gertatzen direla horrelakoak, "batik bat upategi handiak ateratzen dira irabazian eta Administrazioak ez ikusiarena egiten du". Talde horretako zinegotzien aburuz, laborariek eta upategietako arduradunek

baztertu egin behar dituzte bitartekariak eta lansari duina bermatu behar diete aldi bateko langileei. Azkenik, Administrazioak kontratazioak jatorrian egiteko bidea jarri behar duela adierazi zuten ●

■ Zortzi orduko lanaren truke 60-65 euro jasotzen dute uzta biltzetan jarduten dutenek.

ARTIBOIA

partean, izotza eta tenperatura apalak nagusitu ziren, eta hainbat mahastiri erasan zien. Tenperatura, ordea, hil bereko bigarren partean goratu zen -maiatzaren 28, 29 eta 30ean 25°C egin zituen batez beste-, eta, egun horietatik aurrera, mahastien loratzearen bizkortzea segitu zen.

Ekainean loratu eta mamitu zen fruitua. Hil horretan, tenperatura garaia izan zen batez beste -19,3°C, hots, 2000an baino 1°C altuagoa-, eta, ia euririk egin ez zenez gero, ongi zertu ziren mahats tortoak.

Eguraldi onari esker, akariosiak eraso batzuk jo arren, ez zen aipatzeko moduko gaixotasunik gertatu aldi kritiko horretan. Uztailean eta abuztuan, batez beste-

□ Teknikari txostengileen iritziz, iaz uzta bikaina sartu zen upategietan: mahats gaitz gabea eta ederki heldua, jeneralean

ko tenperatura epela izan zenez (20,5°C) eta euri gutxi egin zuenez (60 l/m2), gelditu egin zen zertxobait fruituaren loditza eta heldutza.

Irailean, berriz, hoztu egin zuen eguraldia: 15,6°C batez beste; urteko batez bestekoa baino 2°C gutxiago. Halatan, nahiz eta etengabe ondu, astiro heldu zen fruitua, eta atzeratu egin zen mahats biltzea leku gehienetan. Oionen, La Puebla de Labarkan eta Lasernan, adibidez, non jeneralean goiz heltzen baita mahatsa, urriaren lehen astean hasi ziren fruitua jasotzen. Lezan, Urionan, Samaniegon, Bilarren eta Kripa-nen, aldiz, non berez ere berantagoa izaten baita fruitua, urriaren erdi aldean ekin zioten lanari. Biltzeko garaian,

JOSEBA OLALDE

■ Aurtengo lehen sei hilabeteetan, %25,63 igo dira Errioxa jatorrizko izendapen kalifikatuko ardoaren salmentak.

eskualde osoan eguraldi ona egokitu zitzaenez, aski arin bukatu zen denboraldia, eta, horrenbestez, Arabako Errioxako ia mahats guztia upategietan zegoen urriaren 28rako.

URTE BIKAINA 2001EKOAK.

Teknikari txostengileen iritziz, iaz uza bikaina sartu zen upategietan: mahats gaitz gabea eta ederki heldua, jeneralean. Ondorioz, ardoa ere ezin hobea atera zen: alkohol gradu handikoa (13,27°), azidotasun orekatukoa, kolore intentsitate handikoa eta polifenoletan aberatsa. Teknikariek honela diote artikularen amaieran: "Azken buruan,

goian eman ditugun datuen eta egin diren dastatzeen arabera, kalifikazioz

□ Arabako Errioxako uza bilketan, ijitoak eta Portugalgo zein Magrebeko eskulangi-leak arituko dira batik bat

berebizikoak dira 2001eko uztaren ardoak. Arras egokiak dira ardo gazte

gisa merkaturatzeko, bai eta upeleko edo botilako ontze prozesu luzerako ere".

UZTAILA ARTEKOAN %26 IGO DIRA SALMENTAK. Aurtengo lehen sei hilabeteetan, %25,63 igo dira Errioxa jatorrizko izendapen kalifikatuko ardoaren salmentak, hala adierazi du bederen produktu hori begiratzen duen Kontseilu Erregulatzailerak. Urtarriletik ekaina bitartean, 123,4 milioi litro ardo merkaturatu dituzte. Kantitate horretan, ardo gaztea saldu dute gehien (66,28 milioi litro); hurrena, berriz, ardo ondua (42,57 milioi litro); azkenik, eta ondoz ondo, erreserbakoa (12,7 milioi litro) eta erreserba handikoa (2,36 milioi litro). Espainiako Estatuan, %27,31 goratu zaizkie salmentak eta atzerrian %21 (prezioen galgari esker esportatu dute horrenbeste).

Nafarroari dagokionez, oraingoz 2002ko lehen lau hilabeteetako datuak eman dituzte jakitera, ez lehen sei hilabeteetakoak, eta han ere aldekoa da emaitza. Guztira %5,75 igo zaizkie salmentak, eta, urtarriletik apirila bitartean, 11.524.658 litro saldu dituzte.

GUTXIAGO PRODUZITUKO OMEN DA 2002AN. Lehen adierazi dugun moduan, 2001ean klimari esker lortu zuten ardoa kantitatez nahiz kalitatez asebetekoa izatea. Aurtun, 2002. urtean, klima ez da iaz bezain aldekoa, eta litekeena da produkzioa eskasagoa izatea, baita ardoaren kalitatea urritzea ere. Oraingoz urtea aski lehor doa, tenperaturak ere apalak izan dira, eta aurreikuspena ez da iaz bezain itxaropentsua.

◆ DANIEL UDALAITZ

E I B A R

Urriaren 11tik 20ra, Unzaga plazan

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Joxe Manuel
Irigoien

LARRE MOTZERA KONDENATUAK

Hamaika kroniketan azaldua da dagoeneko zeinen larria den Nafarroan euskararen egoera. Foru Administrazioak ez du sekulan erakutsi euskararen normalizazioaren aldeko jarrera garbirik, baina azken bi urteotan, halere, areagotu egin da Nafarroako Gobernuaren estrategia erasotzailea.

Bi ardatz nagusi eta sendo antzematen zaizkio aipatu estrategiari. Euskarak azken urteotan zuen estatus legala gehiago murriztea batetik, eta euskararen normalizazioak gizartean duen babesa ahultzea bestetik.

Momentuz, Miguel Sanzen Gobernuak ez dirudi oztopo gaindiezirik topatu duenik bere estrategia gauzatzen joateko.

Foru Dekretu bidez, 2000ko abenduan, administrazioan euskararen erabilera zehazten duen araudi berria jarri zuen indarrean. Horren ondorioak berehala nabaritu genituen bide eta administrazioaren egoitzetako errotulazioetan, eta baita lanpostu elebidunen erdalduntzean ere. Bertzalde, kanpaina mediatiko antolatuen bitartez, eta adierazpen instituzionalekin lagundurik, euskararen babes soziala ahultzea helburu duten mezuak gizarteratzen ari dira. Gutxiengoak inposatu nahi omen du euskara Nafarroan, euskara bera politizatuz eta instrumentalizatuz, eta azken batean,

gero eta globalizatuagoa den munduan etorkizunik ez duen hizkuntza dela azpimarratuz.

Oraingoz, egoera hau iraultzeko gaitasunik gabe dagoela dirudi euskalgintza. Egia da ahaleginak ez direla falta, eta zerbait erdietsi nahi denean, saiakerek beti balio izaten dutela. Foru Dekretuari errekurtoa jartzea erabaki zuten, konparazione, Nafarroako hainbat udal eta eus-

tuari jarritako helegitea onartua zela, eta ondorioz, 2000ko abenduko dekretua baliogabea zela osotara, Euskararen Kontseilua eta Funtzio Publikoaren Zuzendaritza Nagusiaren txostenak falta zituelako. Aldi berean, epaiaren kontra helegitea jartzeko aukerarik ez zegoela gaineratu zuen Auzitegi Nagusiak.

Hala ere, abilen batzuk nafartarroi salatzaren diguten burugogorkeriari ohore eginenez, Sanzen Gobernuak eutsi egin dio iragarritako intentzioari. Hori ikusita, Nafarroako Justizi Auzitegi Nagusiak berretsi egin du 2000ko dekretua ezeztatuta dagoela, eta ez dio onartu kasazio helegitearen prestaketarako idazkia ere. Sanzen Gobernuak, ordea, ez dirudi kasu pizarrik egingen dionik Auzitegi Nagusiaren erabakiei. Geroztik ere, gaztelania hutsez ari ditu jartzen bideetako errotuloak, eta dekretuaren baliogabetze agindua ez da oraindik Nafarroako Aldizkari Ofizialean argitaratu.

Dena den, beldur naiz gai honekin ere ez ote den gertatuko Itoitzeko urtegiaren aferarekin gertatu zena, eta luze gabe, "akats teknikorik" gabe tramitatutako Foru Dekretu berdina ez ote dugun izanen sudurraren parean. Horretan hasia da Gobernuak, dirudienez. Oztopoa Euskararen Kontseilua omen du. Duela hiru urte, kargua kasik estreinatu gabe zutela, kide gehienek dimisioa aurkeztu zioten Sanz presidenteari. Baina tira, ikusiak ikusita, Euskararen Kontseiluarenak ez dirudi oztopo gaindiezina izanen denik.

LEGEAREN BABESIK GABE, NORMALIZAZIO PROZESUA UMEZURTZ. Nafarroan euskararen normalizazio prozesua behin betirako etetea helburu duen politika ari da aplikatzen Miguel Sanzen Gobernuak. Hezkuntza,

MIKEL SAIZ

kara mankomunitatek eta Euskara Kultur Elkargoak.

AUZITEGIETAN DENBORA IRABAZI NAHIRIK. Nafarroako Justizi Auzitegi Nagusiak ekainaren 26an eman zuen ezagutzera epaia, eta berriki, irailaren 10ean, berretsi egin du lehendik emandako autoa. Epai horretan, Nafarroako Auzitegi Nagusiak jakinarazi zuen Euskara Kultur Elkargoak Foru Dekre-

Euskara sailaren babeslea:

Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari

HONDARRIBIKO UDALA

Osasuna, Administrazioa, Kultura... sektore guztietan bada zerbait.

Egunotan, Nafarroako Unibertsitate Publikorako euskararen plangintza dago eztabaidan, eta funtsean, UPNk zein PSNk egindako proposamenek murriztu egiten dute euskaraz ikasi ahal izateko eskubidea. Euskal irakaskuntza publikoari dagokio-

□ Oraingoz, egoera hau iraultzeko gaitasunik gabe dagoela dirudi euskalgintza. Egia da ahaleginak ez direla falta, eta zerbait erdietsi nahi denean, saiakerek beti balio izaten dutela

nez ere, Nafarroako Gobernuaren jarrera salatu berri du Sortzen-Ikasbatuaz taldeak. Presionatu eta itotzeko ahaleginetan aritzea leporatzen diote, azpiegiturazko hainbat arazoei bizkar emanaz, eta bertze kontuen artean, honako galdera hau luzatu diote Gobernuari: "Orain D ereduan ikasten ari diren ikasle aunitz institutura joanen dira. Eta gero, zer unibertsitatetan ikasiko dute gazte horiek guztiek?". Kontuan hartu behar da aurtengo matrikulazio datuen arabera, Nafarroako ikasleen %35 D ereduan matrikulatu direla eskola publikoetan, % 36 A ereduan, eta % 28 G ereduan (erdara hutsez).

Baina, erran bezala, arazo eta erasoak hezkuntzan ez ezik, esparru guztietan badira etenik gabe. Urtea bukatzeko hiru hilabete falta direnean, Nafarroako komunikabideetan euskara erabiltzeko Gobernuak atera ohi duen dirulaguntza deialdia argitaratu gabe dago oraindik. Osasunbideko eta oro har administrazio-ko lan-deialdietan ez da batetzen ari berriz indarrean dagoen Euskararen Legea (aurten balio gabetutakoaren aurretik zegoena). Nafarroako euskaldunok Foru Administrazioaren zerbitzuak euskaraz jasotzeko zailtasunak areagotu egin dira nabarmen. Euskara ia erabat desagertu da agiri eta kartel ofizialetatik. Eta horrela... eskubide urraketan zerrenda erraz luzatuko genuke.

Lehendik ere larre motzean bizitzera usatuak ginen, eta itxura guztien arabera, etorkizuna ez da xamurragoa izanen ●

Arturoren kaiera

UZEI-K 25 URTE

UZEI terminologia eta lexikografia zentroak 25 urte betetzen ditu aurten eta hori ospatzeko, hainbat ekitaldi antolatu ditu, besteak beste, hizkuntza corpusen inguruko jardunaldiak urriaren 24 eta 25erako. Horrez gain, web gunea (www.uzei.org) berritu du.

EUSKARAREN ERABILERA BEHERA INTERNETEN

Eustat estatistika erakundeak egindako azterketaren arabera, euskal internautek euskara %5 gutxiago erabili dute urtearen bigarren hiruhilekoan lehenengoan baino. Lehen hiruhilekoan euskal internauten %19,9k erabiltzen zuen euskara eta bigarrenen %14,9k.

AEK EGUNA SANTUTXUN

Urtero bezala, AEK eguna antolatu du Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak. Urriaren 27an izango da euskaltzale ugari bildu ohi dituen jaia eta Bilboko Santutxu auzoa izango du kokaleku. Eguerdiko hamabietan hasiko da jaia kalejira batekin eta ondoren, Santutxuko hainbat euskaltzaleri omenaldia egingo zaio. "Metroz metro, beti euskaraz" lelotzat duen jaiak hiru gune izango ditu: rockarena, folkaren eta umeena. Besteak beste, Zea Mays eta Piztiak taldeek emanaldia eskainiko dute.

EAE ETA GALES ELKARLANEAN

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa kontseilari Anjeles Izuetak eta Galesko Hezkuntza eta Etengabeko Ikaskuntza sailburu Jane Davidsonnek elkarlan hitzarmena sinatu dute. Hala, euskarazko eta galesezko irakaskuntza bultzatzeko asmoz, elkarri laguntza emango diotela adierazi dute.

AISIALDIA ETA EUSKARA ARDATZ

Berriozarko Udalak "Aisialdia: euskara kolokialaren gunea" ikastaroa antolatu du. Urriaren 15etik 31ra bitartean burutuko da eta aisialdiko irakasleentzat zuzenduta dago. Lagunarteko hizkerari eta jolasei buruzko hitzaldi andana izango da. Matrikula epea urriaren 11n bukatzen da.

Urrea

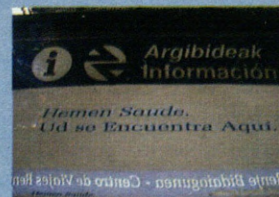

■ Ez dira euskarazko iragarki asko izaten, zoritxarrez. Enpresa eta denda batzuek ordea, aintzat hartzen dute euskal kontsumitzailea. Horren lekuko dugu Azpeitiako Bijota altzari denda. Bere iragarkietan euskara erabiltzen du, era txukunean gainera.

Ikatz

■ Bilboko Renfeko estazioan dago argazkian ageri den panela. Hamaika Ikusteko web gunean (<http://hamaika.iespana.es/hamaika/>) aurkitu dugu. Informazio panelak bidaiaria non dagoen adierazten du. Gaztelaniaz oharra ondo idatzita dago, baina euskarazkoak ("Hemen saude") ziur baten bat nahastu duela.

A R G I A R E N " B A D A K I T " M A H A I J O L A S A

"Badakit" euskara tresna gisa erabiliz, jolaserako joko aproposa da haur, gazte zein euskaltegitako ikasleentzat. Kulturaz, naturaz, kirolaz... badakizula erakutsi nahi baduzu 1.800 galdera prest dituzu. Mahai jolasa datorren astetik aurrera salgai izango da.

ZER EGIN LAGUNEKIN DIBERTITZEKO? "BADAKIT"

ALBERTO ELOSEGI

Badakit" mahai jolasa horixe da, jolasa. Denbora-pasa honek ordea, beste funtzioak ere bete ditzake.

Batetik, euskara tresna moduan erabiltzea eskatzen du jokalariek berau erabili beharko baitute galdera-erantzunen jokoa burutzeko. Bestetik, galderak Euskal Herriko kontuen zein munduko gaien ingurukoak dira eta

beraz, ikasitakoak gogorarazteko edo gauza berriak ikasteko balio diezaguke.

1.800 galdera daude orotara,

baina guztiek ez dute zailtasun maila berbera. 600

galdera maila txikikoak edo ertainekoak dira eta 1.200 galdera maila ertainekoak edo handikoak. Jokalarien adinaren arabera galdera batzuk edo besteak erabil daitezke, baina nahi izanez gero galdera guztiak nahastuta joka daiteke. Gainera, galdera zaila zein den azaltzea ez da erra-

za bai baitira gazteenek asmatzeko galderak direnak eta adibidez, gura-

soek asmatuko ez lituzketenak. Sei talde-tan banatuta daude galdera-erantzunak: natura eta geografia, telebista eta ikuskizunak, ariketak, kirola, hizkuntza eta literatura eta azken atalean kultura. Euskal Herriko animaliei edo zuhaitzei buruzko galderak ageri diren bezalaxe aurkituko ditugu lehoiei eta elefanteei buruzkoak. Beraz, Euskal Herriko kultura edo kirola ezagutzeaz gain mundu mailako kontuak jakin beharko dira partida irabazi nahi bada behintzat.

1.800 galdera eta erantzunak prestatzeaz Hernaniko Bertso Eskolako lan talde bat arduratu da. Egileek adierazi digutenez "erantzunetan ziria sartzen saiatu gara eta baita umore puntua jartzen ere".

NORENTZAT. Adin guztientzako aproposa da mahai joko hau. Etxean, familian, gaztetxean, jolastokian aritu daiteke jolas honetan. Eskolan aritzeko aukera ere ematen du. Jolasa eta euskara uztartzen dituen, taldekako jokoak euskara praktikatzeko bide ematen du. Beraz, euskaltzietan ere jolaserako tartea eta ikasteko tartea eskain dezake.

JADA SALGAI.

Datorren astetik aurrera mahai jolasa ohiko salmenta puntuetan izango da. Noski, ARGIAra deituz gero ere eskuragai izango duzue. ARGIAko harpidunek mahai jolasarekin batera 2003ko egutegia doan jasoko dute. Jolasak 30 euro balio du eta Gipuzkoako Foru Aldundiak diruz lagundu du.

◆ ONINTZA IRURETA

■ "Badakit" mahai jolasak 1.800 galdera ditu erantzuteko prest.

■ Ezetz asmatu hamabiak!

ba^{da}kit ba^{da}kit ba^{da}

Egiten al du kukuak habiarik?
Ez, besterena hartzen du / Bai, beti / Ez, negu hotza denean bakarrik

Zein zen apaizari txerria lapurtu zion bertsolaria?
Fernando Amezketarra / Txirrita / Sebastian Lizaso

Lasterketa batean azkena doana aurreraten baduzu, zenbatgarren zoaz?
Azken aurrena / **Ez zara parte hartzen ari** / Azkena

Nola du izena Donostian ospatzen den traineru estropada famatuak?
Aste Nagusiko bandera / Ama Birjinaren bandera / **Kontxako bandera**

Zein da 'egutera'ren antonimoa?
Laiotz / Eguzkitsu / Euritsu

Zein arkitekto egin zituen Donostiako 'Kuboak'? Rafael Moneok / Luis Peña Gantxegik / Odon Elortzak

ba^{da}kit ba^{da}kit ba^{da}

Zein berezitasun du oilagorrak?
Ez du hegan egiten / **Moko luzea du** / Zuria da

Zein emakume bertsolaria izan zen Herrialdekako Txapelketa Nagusi bat irabazten lehena?
Estitxu Arozena Nafarroan / Maialen Lujanbio Gipuzkoan / Oihane Perea Araban

Zein da erradiaziorik emititzen ez duen gorputz teoriko perfektua?
Gorputz beltza / Gorputz erradioaktiboa / Gorputz isolatua

Pasaiaiko zein arraun taldekerabiltzen du more kolorea?
San Pedrok / Koxtapek / Trintxerpek

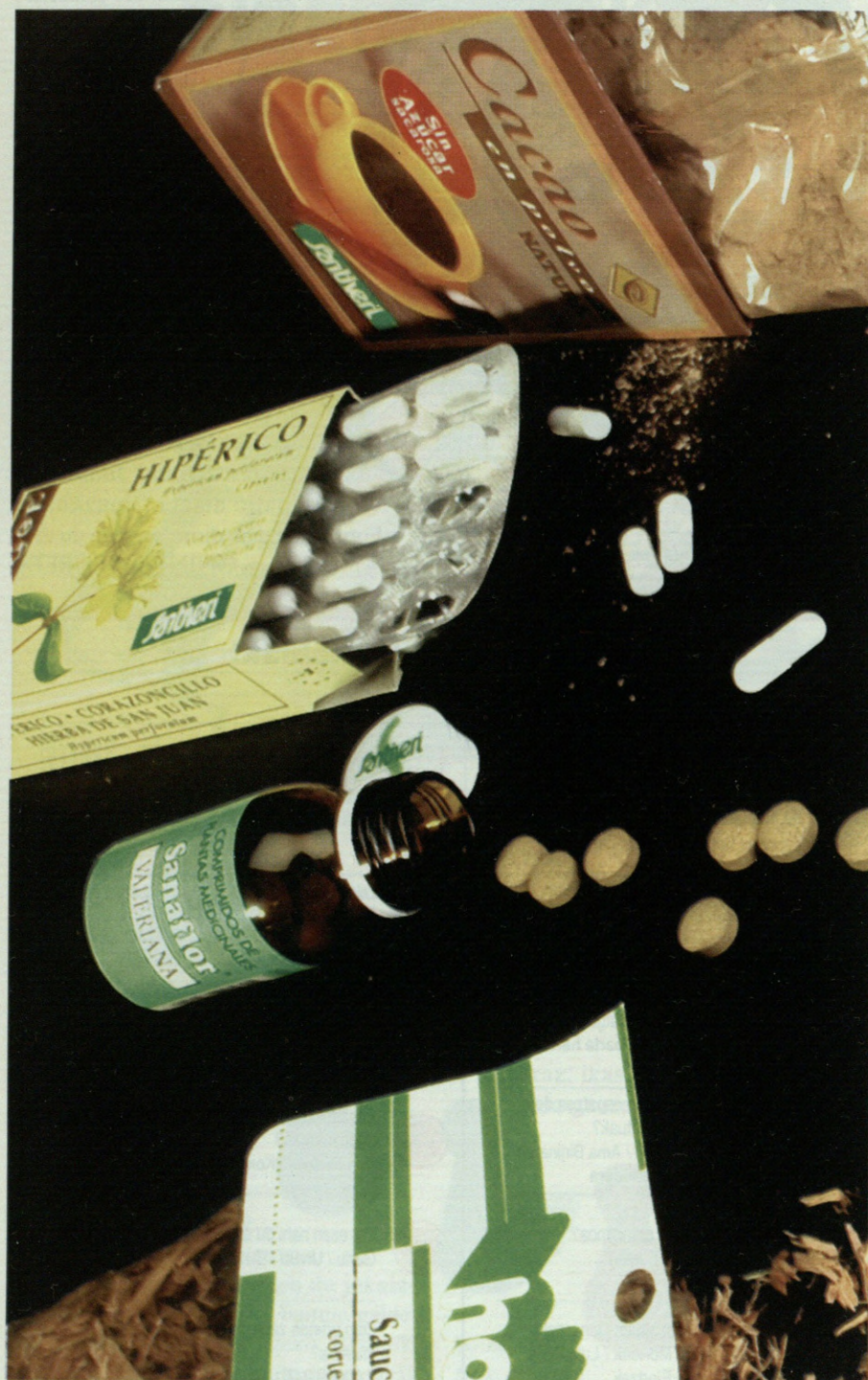
Zer esan nahi du *tele* aurrizkiak?
Gertu / **Urruti** / Bista

Zein urtetan zabaldu zen 'Txillida-Leku' museoa?
2.000n / 2.001ean / 2.002an

Sendabelarren kontsumoa gora ari da azken urteotan eta gero eta gehiago jotzen da belar dendatara sendabide naturalen bila. Baina orriotan azaldu dugun bezala, sendabelarrak inguruan bildu eta etxean ere presta ditzakegu.

ETXEAN PRESTATUTAKO BOTIKAK

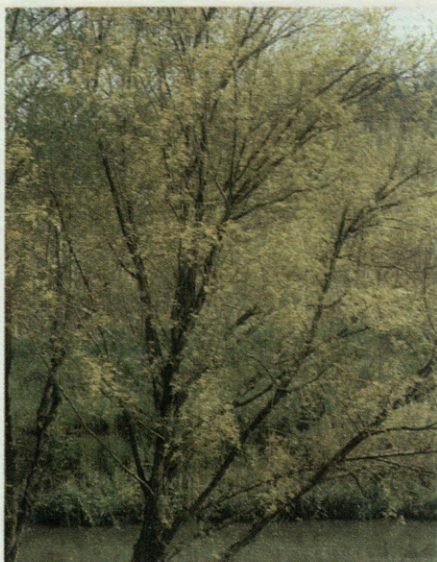

Sendabelarren erabilera ondo antzinakoa dela esan beharrik ez dago, baina badirudi gaur egungo gizartean sendabelarreko interesa indartuz doala. Merkatuan ere bere lekua egin du sendabelarren munduak, era guztietako erremedio naturalak topa ditzakegu edozein belar dendetan. Badirudi, nolabait ere betiko medikuntzak sinesgarritasun apur bat galdu duela eta arrazoiak aztertzeke garaian honoko hauek aipa genitzake: farmakoen eraginak oso gogorak izaten dira eta askotan bigarren mailako gaixotasunak agertzen dira, estatistikek datu larriak ematen dituzte. Farmazietako botika asko modu desegokian erabiltzen da, askotan medikuak berak ikuskatu gabe. Bestalde, antibiotikoekiko erresistentziak eta hainbat substantziekiko menpekotasunak ere aipatu behar dira.

Betiko medikuntzaren oinarriak dudarik gabe sendabelarretan finkatzen dira, farmazietako botika asko sendabelarrak erabiliz egiten dira, baina neurri handi batean laborategian sintetikoki sortuak izaten dira. Sendabelarren osagai eraginkorrari substantzia aktiboa deitzen diogu. Landare bakoitzean honelako asko eta asko topa ditzakegu. Askotan sendabelarraren eraginkortasun positibo hori substantzia horietan guztietan oinarritzen da. Gaur egungo

Merkatuan bere lekua egin du sendabelarren munduak, era guztietako erremedio naturalak topa ditzakegu edozein belar dendetan. Badirudi betiko medikuntzak sinesgarritasuna galdu duela

■ Sendabelarren komertzializazioa asko zabaldu da azken urteotan.

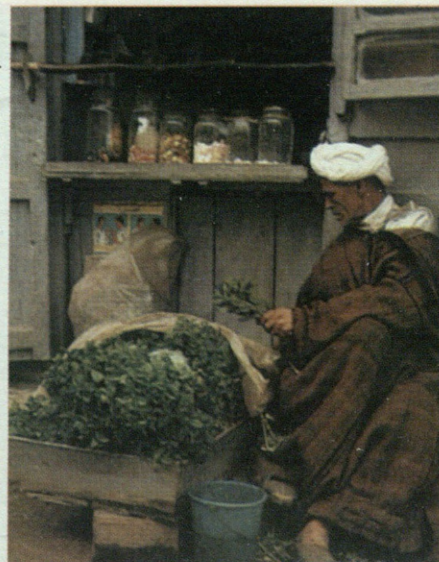
■ Sahatsaren azal eta hostoetan aspirina naturala topa daiteke.

farmakologiak ordea, laborategietan kimikoki sortzen duena substantzia aktibo nagusia izaten da, guztiak izan

□ Sendabelarren kontsumoak gora egin du eta bestelako arazoei bide eman zaie: zenbait sendabelar desagertze arriskuan dago

dezakeen onura aprobetxatu gabe. Hala ere, kontuan hartu behar da, honelako osagai asko eta asko ezezagunak ditugula, batek daki nolako sendagaiak ezkutatzen dizkigun naturak sendabelarren bitartez. Hau guztia aztertzeke dago oraindik.

Medikuntza naturalaren aldekoek nola baiteko filosofia bat jarraitzen dute, olistikoa edo osotasunari dagokiona, hau da, gaixotasun edo desoreka horien oinarria iritsi behar dela diote, eta ez sintomak apaltzeaz bakarrik arduratu, betiko medikuntzak egingo lukeena, alegia. Bizitzeko

■ India, Pakistan, Txina... dira sendabelar esportatzaile nagusienetakoak.

estiloak, elikadurak eta jarrerak bat egiten dute, eta norberaren organismoa estimatu egin behar da sendabidean jartzeko.

■ Sendabelarrak etxean prestatzen

Ezertan hasi aurretik ohar batzuk kontuan hartzea ezinbestekoa da. Hasteko hartu behar dugun sendabelar horren landarea bera ezagutu behar dugu, eta baita bakoitzari dagokion dosia ere, bestela toxikoa gerta daiteke eta kontrako efektuak lortu ditzakegu. Sendabelarra, hirigune edo industriguneetatik kanpo jaso behar da, errepide albo edo kimikoki tratatutako lurzoruetatik at. Sendabelar horri interesatzen zaizkigun osagai aktiboak erauzteko landarearen atal desberdinak erabiliko ditugu, sustraiak, loreak, hostoak, azala... Atalaren arabera garai eta modu desberdinetan egingo ditugu prestatetak. Behin landareak bildu ditugunean kontserbatzeko modu nagusia lehorketarena dugu noski, paper xurgagarri edo maindire gainean eta ondo aireztatutako lekuan.

Ondoren kristalezko ontzietan sar ditzakegu, baina kontuan izan data, denbora luzeegian edukitzea ez da komeni, eraginkortasuna galdu baitezake.

Sendabelarrak prestatzeko modu desberdinak daude, guk horietako batzuk aipatuko ditugu:

✓ Tisanak

-Infusioak: irakindako uretan botako dugu sendabelarra berehala sutik kenduz eta hamar minutuz edukiz estalitako ontzian.

-Egosketak: osagai aktiboak erauzteak zailagoa denean erabili

ohi da, sustraiekin eta azalekin gertatzen den moduan. 10 eta 20 minutu bitartean utzi behar da egosten.

-Beratzea: ez du inongo beroketarik behar. Litro bat ur hotzean 20 gramo sendabelar beratzen jartzen dira, 10 orduz gutxi gorabehera hosto eta loreen kasuan, eta 20 ordu sustrai eta azalen kasuan.

✓ Kataplasma

Kataplasma prestatzeko modu desberdinak daude erabileraren arabera. Beroak izango dira zauriren bat sendatu nahi badugu adibidez, baina barize edo erreduren kasuan kataplasma hotzak erabiliko ditugu. Sendabelarrak benda batekin jartzen dira, landare freskoek egosaldi arin bat jaso ondoren edo arrautzaren zuringotan berotu ondoren moldagarriagoa izango da kataplasma.

✓ Jarabeak

Sendabelarrak egosi egingo ditugu. Eduki hosto eta loreak ordu laurden batez ur irakinetan. Sustraiak denbora gehiagoz edukitu beharko dira. Ondoren eztiarekin gozatuko dugu guztia.

✓ Ukenduak

Sendabelarrak oliotan egosiko ditugu, salda hori iragazi ondoren argizaria gehituko diogu, modu honetara ukendu natural eta eraginkorrek lortu ditzakegu ●

■ Nolako gaixotasuna halako sendabelarra

Berbena belarra (*Verbena officinalis*). Hain ezaguna den berbenak erabilera anitz izan dezake, osagai eraginkor anitz baitu. Sinusitisaren kasuan erabili ohi da, baina hepatitis eta gibel gaixotasunentzat ere oso eraginkorra da. Kataplasma egin daitezke, edo infusioan hartu ere bai, 20/30 gr litro bat urean egosiz.

✓ **Pasmo-belarra** (*Anagallis arvensis*). Infekzio klase guztiak sendatzeko oso lagungarria gertatzen da, zaurien kasuan ere bai. Baina bada ohar garrantzitsu bat kasu honetan, dosiarekin kontu handia izan behar da, gehiegikeriak ondorio larriak ekar ditzake-eta. Normalean infusioan hartzen da.

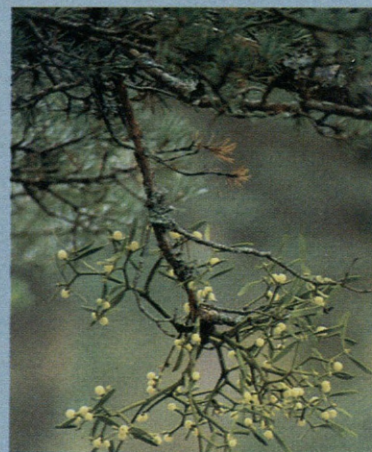

■ Berbena belarra.

✓ **Mihura** (*Viscum album*). Dakigunez landare bizkarroi hau beste zuhaitzetaz baliatzen da elikatzeke, sustraiak barruraino sartuz. Normalean udazken aldera jasotzen da, fruitua atera aurretik. Hartzeko modu egokiena infusioa da, dosi txikietan. Bihotzarentzat oso egokia da, odol presioa erre-

gulatzen baitu. Lunbagoa eta ziatikaren kasuan ere ondo etortzen da, baita ospel eta barizeen kasuan ere.

✓ **Elorri zuria** (*Crataegus monogina*). Zuhaixka arantzatsu baina eder hau ere oso onuragarri gerta daiteke kasu askotan, erabilera asko ditu. Beronen hosto eta loreak erabiliko ditugu. Guztiz gomendagarria da depresioei aurre egiteko, besteak beste lasaigarria ere badelako. Insomnio eta nerbio arazoez gain bihotzarekin lotutako eraginen erregulatzaile bezala jotzen du.

■ Mihura.

✓ **Azeribuztana** (*Equisetum arvense*). Edozein soro hezeetan topa dezakegu eta jasotzeko garai egokiena uda bukaera da. Landare osoa erabil dezakegu lehorketarako, ondoren eragin medizinala lortzeko. Antiinflamatorio egokia denez erabilera anitz eskain dezake, hepatitis edo arazoardiobaskularrak sendatzeko adibidez. Gainera diuretikoa da eta digestio arazoen aurrean oso lagungarria da ●

Dudarik gabe, adibide ezagunena aspirina da, azido salizilikoa da osagai aktiboaren izena, eta sahatsaren (*Salix sp.*) azal eta hostoetan topatzen da. Gaur egun osagai hau laborategietan tonaka sintetikoki egiten bada ere, lehenago, komertzializatu aurretik, berau egosi eta belar ura moduan hartu ohi zuten hamaika lekutan. Oraindik, zenbait herrialdetan sendabelarreko sinesmenak gaur egungo medikuntza gainditzen du, sendagai modura nahiago baitituzte botika natural hauek farmazietako produktuak baino. Herrialde horien artean, Txina eta Japonia aipatzea ezinbestekoa da. Osasunerako Mundu Erakundea ere (OME) jarrera honen aldekoa da.

Europa mailan Alemania omen da sendabelarren kontsumitzaile nagusia. Orokorrean, sendabelarren kontsumoak gora egin du, eta bestelako arazoei ere bide eman zaie. Izan ere, zenbait sendabelar desagertze arriskuan dago. Sendabelarren herrialde esportatzaile asko aipa ditzakegu: India, Pakistan, Txina... Zenbait herrialdetan hainbat sendabelarren esportazioa eragotzi nahi dute ●

◆ MAIDER ZAPIRAIN

I N K E S T A Z O Z K E T A

ADI IRAKURLE!

ARGIA astekaria hobetzeko eta eraberritzeko jada abian dugun prozesuaren barnean, hainbat gairi buruzko zure iritzia jaso nahi dugu.

Zure iritzia jakitea oso garrantzitsua denez, biziki eskertuko dizugu.

Bidalketa eroso egin dezakezu: orria bete, moztu, zeloz josi eta bidali (ez duzu ez seilurik, ez gutunazalik behar)

GALDEKIZUNA ERANTZUTEN DUZUEN GUZTION ARTEAN HONAKO OPARI HAUEK ZOZKETATUKO DITUGU:

Kilometroak 2002ko
10 kamiseta+bisera

2003ko 10 egutegi

"Freexkue" 5 ale

"Badakit"
3 mahai-jolas

1. Izen deiturak: 2. Jaioturtea: ____
3. Helbidea: 4. Herria:PK:
5. Telefonoa: 6. e-posta:
7. Harpideduna zara?: Bai ☐ Ez ☐
8. Harpideduna bazara, asteko zein egunetan jaso duzu ale hau? Astelehena ☐ Asteartea ☐ Asteazkena ☐ Osteguna ☐ Ostirala ☐ Larunbata ☐
9. Normalean, noiz irakurtzen duzu astekaria? Astegunetan ☐ Asteburuetan ☐ Besterik ☐
10. Harpideduna ez bazara. Zenbatero erosten duzu ARGIA? Astero ☐ Hilero ☐ Noizean behin ☐ Oso gutxitan ☐ Normalean Interneten irakurtzen dut ☐
11. Ale honetan, zeintzuk dira gehien gustatu zaizkizun 3 artikulua, iritzi, erreportaje edo elkarriketak?
a) b) c)
12. Aipa itzazu inoiz irakurri ez edo interes gutxien sortzen dizuten ARGIAren 3 atalak.
a) b) c)
13. Zer gai edo atal mota irakurriko zenuke gustura ARGIArean? Aipatu 3 gustukoenak.
a) b) c)
14. Zein dira ARGIAz gain, gehien irakurtzen dituzun 3 egunkariak edo astekariak? (paperezkoak nahiz digitalak)
a) b) c)
15. Internet erabiltzen duzu? Bai ☐ Ez ☐ 16. Sareko Argia ezagutzen duzu? Bai ☐ Ez ☐
17. Sareko Argia ezagutzen baduzu, zein atal kontsultatzen duzu gehien? a) b) c)
18. Haria jasotzen duzu posta elektronikoz? Bai ☐ Ez ☐ (Hari@, Sareko Argiaren buletin elektronikoa da. Prentsan azaldutako kulturari buruzko albisteak eta adierazpenak, buletin ofizialen deialdiak eta albisteetako loturak biltzen ditu eta goizeko, 11etarako, doan bidaltzen zaie hala nahi duten guztiei).
19. Jaso nahi al duzu hari@? Bai ☐ Ez ☐
20. Oharrak:

zelo-papera
hemen ipini

lolestin

ERANTZUN KOMERTZIALA
Baimen zkia. 17352
(B.O.C. 22/99-06-02koa)

Jaso lekuan
kobratu
SEILURIK EZ

1-FD POSTA KUTXA 20160 LASARTE-ORIA

zelo-papera
hemen ipini

Benito Lertxundi

“Ez nago garai bati lotuta, nire kantua atenporala da”

P E R F I L A

“Orioko herriko barraren aurrian” bizi da itzal handiko bardoa. “Erribera”tik hasita “Bizkaia maite”raino, Euskal Herriko paisaje osoari musika jarri dio. Baina “udazken koloretan” edo “primaderako lili”tan erreparatzen badu ere, ez du urtaroka aldatzen den haize eta moden araberako paisajea margotzen. Arima da pentagrametan harrapatu nahi duena.

Testuak: Estitxu eta Ixiar Eizagirre
Argazkiak: Eli Gorostegi/
Alberto Elozegi

Sehaskatik al datorkizu kantu zaletasuna? Alegia, etxean bertan osatzen al zenituzten bazkalosteko kantaldiak?

Gure etxean asko kantatzen zen, bai. Eguberriak datozkit batez ere gogora, gaupasa oso politak egiten ziren kantu kantari. Gure etxean batez ere arrebak ziren oso ongi kantatzen zutenak.

Eliza ere etxetik hurre genuen, eta oso eskola ona zen kanturako. Hiru aho-tsetan kantatzen ziren mezak, eta koroak ere baziren... Nire haurtzaroa kantagintzarekin oso lotuta dago.

Hamar-hamaika urte nituenean eskola ez nuen batere maite. Beti ihesi ibiltzen nintzen. Banekien Orion bazela organo jole autodidakta bat, elizan ikasten aritzen zena. Eskola baino lehenago

BERE HITZETAN

▼
"Batzuk beti fotokopia egin nahi diate. Iruditzen zaiek hori dela jatorra izatea eta zerbitzua egitea tradizioari. Beste batzuk berriz hausteagatik hautsi egin nahi diate. Ez batzuekin eta ez besteekin natxiok."

ARGIA, 1996-06-09.

▼
"Ezaguna izatean han parte hartzera, hor firma botatzera gonbidatzen haute. Hire izena multzo batean sartzera, gero horrekin ez dakit zer egiteko. Nik gauza horietan ez diat sinisten."

ARGIA, 1996-06-09.

▼
"Tralla kritiko bat falta duk esateko 'Jaunak hau kaka bat duk'; eta hori esan egin behar dik. Eta ona denean ere bai."

ARGIA, 1981-05-03.

▼
"Musika herrikoia musikaren ama da."

ARGIA, 1989, 12 10.

▼
"(Oteizarekin) jardun izketa asko izan diat, eta beti erakutsi zidak zerbait. Uste nian eskultura eta literaturan asko entenitzen zuela, bañan musikan zerbait diskutitu aal izango nuela, bañan musikan ere eta beste edozertan autsi egiten nau."

ARGIA, 1967-02-26

▼
"Ez dugu eredatu tradizio musikalik musika koralarena ez bada. Hasi garenok egin beharra zeukagu nolabait esateko eskola, aurkitu beharra zegok non den gure erroa."

ARGIA, 1981-05-03

beste mutikoak harrapaketan eta korrika ibiltzen baziren, ni berriz, elizan sartzen nintzen. Ziurtatu behar izaten nuen bakar bakarrik nengoela, bestela ez nintzen sartzen. Garai hartan pentsatzen nuelako musika nesken kontua zela, eta oso "mari neska" senti arazten ninduen. Beti berandu joaten nintzen eskolara, organoa entzuteagatik.

■ "La Voz de España" sariketan hasi zinen kantari. Baina izan zenuen gora-beherarik, lehen saria zela eta...

Antza denez, lehiaketa horretan puntu handiko abantaila neraman, aurreko kanporaketetatik. Finalera bi kantari iritsi

ginen. Epaimahaiko bat etorri, eta esan zidan: "Gaur egizu saio arrunt bat, eta irabazia duzu lehen saria, baita errebelazio saria ere". Bi kanta kantatu behar izaten ziren: nik lehena bertako orkestrarekin jotzen nuen, eta bestea nik bakarrik gitarrekin kantatutako potpourri bat izaten zen. Bost-sei kanturen zatiak izaten ziren, eta Elvisen kanta euskaratuak eta abar jotzen nituen. Hori zen arrakasta gehien zuena. Epaimahaiak bigarren kantu horiek ez egiteko eskatu zidan, baina nik ez nion kasurik egin. Bukatu nuenean konturatu nintzen denak haserre zeudela. Miguel Bidarren etorri omen zen, nire

"Kantu berriak denbora behar du erroak botatzeko. Bideetako hautsak hartu behar ditu"

kantaldi erdian ohiuka: "Bota teloia! Bota teloia! Honek gaur ikusiko du diziplinatu ez izatea zer den!". Lehen saririk ez zidaten eman.

■ **Elvisen kantak euskaratu izana nola hartu zuten "euskaldun-fededun-txapeldunek"?**

Hain justu, ZERUKO ARGIA n tradizio eta fedeari lotutako idazlan asko argitaratzen ziren. Gogoratzen dut, artikulu batzuetan sekulako egurra ematen zigutela, gitarraekin kantatzen genuelako. Ez dakit zer nahiko zuten, txistuarekin jotzea... Baina orokorrean ikaragarritzko indarra hartu zuen. Ordura arte zortzikoteak eta koroak besterik ez zeuden, "Mendi-mendian" eta antzerakoak bakarrik kantatzen ziren. Haize bultzada handia izan zen.

■ **Nola gogoratzen duzu Ez dok Amairuko lehen bilera?**

Mikel Laboak telefonoz deitu zidan, Kataluniako kantarien mugimendu baten berri emanez. Euskal Herrian ere horrelako zerbait egiteko asmoa omen zuten. Kursaleko zinema zaharraren bodega edo trastelekuan bildu ginen. Dena zegoen trastez beteta. Mahai zaharrak, kaxak, arratoiak ere ez ziren faltako... Oso jende berezia elkartu zen. Alde batetik ikasle jendea, bestetik Txiki Aiestaran bateria jolea, gero ikusten nituen txalapartariak, beste alde batean akordeoi joleak, eta gitarra joleak, eta tartean Nemesio Etxaniz apaiza. Nemesiok txi-txi-txi kantatzen zuen euskaraz. Niretzako surrealista izan zen bilera hura, atera nintzen inpresioarekin ez nuela ezer ulertu, ez nekiela zertan ari ginen. Baina zerbait bazen nigan, sena edo, tiratzen ninduen, horretan jarraitzeko esaten zidana. Bilera batzuk egin genituen, eta hortik sortu zen Ez dok Amairu taldea.

Niretzat berriro jaiotzea, bataioa izan zen. Ordurako kantatzen nuen, baina orduan hartu nuen kontzientzia. Beste nortasun bat, beste kantari bat sortu zen. Garai hartan oso hedatuta zegoen "protesta kantu"tan hasi ginen.

CURRICULUM A

- **Jaio:** Orion, 1942. urtean.
- **Kantautore:** Koro eta zortzikoteetan hasi zen kantatzen. 1964an gitarra lagunduta finalera iritsi zen "La Voz de España" egunkariak antolatutako sarian. 1965etik 1972ra iraun zuen Ez dok Amairu taldeko kide izan zen.
- **Lana:** Zarauzko arte eskolan ikasita, Orioko altzari dendan aritu zen tallista. Ondoren, Orioko erloju dendan aritu zen (19 urtetatik 24 urtera arte).
- **Diskoak:** Dozena erdi disko txiki kaleratu zituen lehenik. 1969an kaleratu zuen lehen LPa. Ondoren etorri ziren, "Oro laño mee batek..." (1974); "... eta maita herria, ükhen dezadan plazera" (1974); "Zuberoa-Askatasunaren Semeei"; "Altabizkar eta Itzaltzuko bardoari" (1981); "Gaueko ele ixilen baladak" (1985); "Mauleko bidean... izatearen mugagabea" (1987); "Pazko gaiardi ondua"; "Hunkidura kuttunak" I-II (1993-1994); "Hitaz oroit" (1996); "Ahuen Sinfonikoa" (1999).
- **Sariak:** Besteak beste, Sabino Arana saria (2000), kultur alorrean; EHUKO domina.

■ **Zer dira zuretzat Orio eta itsasoa?**

Orio beti izan da arrantzale herri bat, eta arrantzale munduak asko erakartzen nau. Itsasora joan, han denboraldi bat pasa, berriro etorri... Abenturari eta misterioari lotutako bizimodua da. Oso bizitza azaroso da, harrapatzen dute edo ez, apustua da. Izateko modu bat, karakter bat, hitz egiteko modu berezia dute arran-

tik galtzea. Itsasoa niretzat leiho handi bat da, irteera bat. Nire gogoak behar duena. Itsasoan ibiltzea, berriz, beste espazio bat da, beste dimentsio bat. Itsasoan zerua bertago dago. Misterio bat da, beti berdina eta beti ezberdina izate hori.

■ **Musikan giroa edo arima omen da garrantzitsuena. Zer esan nahi du horrek?**

Formak erabiltzen dira musika osatzeko garaian. Erabiltzen dira tinbreak, erritmoa, denborak, doinuak... Baina hori dena ez da besteengana zerbait bideratzeko zubi bat baino. Batzutan musika bat entzun, eta harritu egiten zara, soila ematen du alde batetik begiratuta, bestetik ere bai... Baina justu hori da zailena. Zer dauka, bada orduan? Arima daukala esaten da. Beste musika batzuk, gauza zailak dituzte itxuraz eta formalki, bertuosismoz josita daude, eta aldiz, ez dakarte ezer. Musika hori guztia da. Senaren arabera osatzen da, ez da eskolan ikasten. Zeroren sentsibilitatearen arabera ohartzen zara zer dagoen sobran, zerk galarazten duen mezua.

■ **Teknikoki, zer ikasi duzu urte haue-tan denetan?**

Oso autodidakta naiz, eta ez dut eskolarik jaso. Denok ditugu gure maisuak, erreferentziak. Begiratu eta aditu egiten dut besteen lana, eta neureganatzen saiatzen naiz. Sena kontua da, antzeman egin behar diozu zeure buruari. Egun batean esaten duzu, "ahotik ateratzen zaidan hau ez zait gustatzen", eta galdetzen duzu, "zergatik ez zait gustatzen? Zergatik ez

BERTSOA

Doinua: Hamalau heriotzenak

**Esan duzu musika
senak dakarrela
eta zer sortu senak
agintzen duela
herriak ez du ezer
sortuko horrela
ez al zaio gertatzen
lehen sarri bezela
senetik errazegi
ateratzen dela?**

Aitor Mendiluze

tzaleek. Beti errietan daudela ematen du, eta ez dute deus ere. Agian, motor soinu atzean dutela hitz egiten ohituta daudelako arituko dira beti builaka. Horrek guztiak bizitasuna ematen dio herriari.

Ni justu itsasoaren aurrean bizi naiz. Oso zaila egingo litzaidake itsasoa bista-

“Atzera pauso bati ikaragarritzko beldurra diot. Gero eta zailago egiten zait zerbait ontzat ematea”

hura... Zu inuzente inuzente etxean zaude, ez dago zure esku kantuak eragiten duena. Jada ez dira zureak, bakoitzak bere erara erabiltzen ditu.

■ Zuk nola bizi dituzu zure kantak?

Diskoa grabatzean, ez dut jakiten zer egin dudana, ongi edo gaizki dagoen... Mila eta laurehun aldiz entzunak izaten ditut kantuak, eta kokoteraino eginda egoten naiz. Une honetan, nik neure kantuak ez ditut entzun ere egin nahi. Baina askotan pasa izan zait, kantuekin berriro topo egitea. Adibidez, banoa Donostiako alde zaharrean, eta taberna baten paretik pasaeran, musika bat entzun eta pentsatu dut: "Zein polita, zer zen hori?", eta "hara, hi heu haiz ta!". Oso esperientzia polita da.

■ Zure kantaldietan ikusten dira amona, ama eta alaba elkarren ondoan eserita. Nola azaltzen duzu hori?

Nik ez dut sekula kanta bat egin, pentsatuz, ea orain jendeak zer eskatzen duen, orain zer kontsumitzen den. Nik beti egin izan dut kantu bakoitza, datorkidan moduan. Nik zerbait ontzat hartu badut, hori hor doa, gero besteek esango dute nahi dutena. Denborari edo garai konkretu bati lotuta ez nagoenez, nago nire kantuek ez ote duten hartzen beste dimentsio bat, atemporalagoa. Belaunaldien arteko distantzia hori gainditu egiten ote dudana nago. Izan ere, sentsibiltateak, non eta ez diren modaren erruz gehiegi alienatzen, arketipikoak dira. Arketipo hori ukitzen duzunean, honda horretan dauden guztiak sintonizatu egiten dute. Berdin hemen, eta munduaren beste puntan. Badago mundu osoan berbera den sentsibiltate bat.

■ Kontzertuetan betiko kantak eskatzen dituz jendeak. Zerbait berria sortzen duenarentzat ez da frustrantea?

Ez, normala da. Kantu berriak denbora behar du asimilatzeke eta erroak botatzeko. Bideetako hautsak hartu behar ditu. Azkenean, gizakiok ohiturazko egituretan heziak gaude. Hogeita hamar urte dituen kantu baten abantaila da urte horietan denetan entzuleak gauza asko

zait ateratzen beste era horretara?". Nik azken hamar urte hauetan lan hori egin dut neure kontura, hanka ikaragarri sartuz, noski. Baina zerbaitek esaten zidan, buru-belarri, arreta osoz lantzen banuen, aterako zirela gauza berriak. Eta atera ziren. Erregistroak-eta hor egoten dira, lokartuta, eta esnatu egin behar dituzu. Lanean esnatzen dira, lanak erakusten du.

■ Nola da besteren ideiak zeureganatzeko prozesua?

Ideiak baino gehiago, besterengandik hartzen ditut zenbait espresio, zenbait soinu... Kanta batzuk badirudi zerbait esan nahi dizutela, eta zer ote duten berezia arreta jartzen duzu. Batzutan desen-

gainua hartzen duzu, eta bestetan halako esparru berri bat deskubritzen duzu. Entzundakoa asimilatu, eta zeure egiten duzu. Handik denbora batera, agian sortuko duzu kanta bat eta kanta horrek gogoratuko dizu beste norbaiten bat. Baina ez da propio horren bila joan zarelako, jada zure parte, zurea ere badelako baizik.

■ Kantuek bizitza propioa al dute?

Kantak grabatu, eta publikoaren eskutan geratzen dira. Jendeak bereganatzen dituenean, bere bizitzako esperientzietan partaide bihurtzen dira. Bat maiteminduzen egunean musika hori entzuten ari zen, edo amona hil zitzaionean beste

bizi izan dituela berarekin. Beste kanta mota batekin, inor ez da oroitu ere egiten handik sei hilabetera. Haizeak eramaten ditu. Baina zure bizitzako une inportanteetan bizi izandako kantuak, betirako izaten dira. Entzuleak beti birbizitu nahi du oroitzapena. Eta badakit, orain berriak diren kantuak, mitiko bihurtuko direla hemendik hogeita hamar urtera.

■ Nola zaintzen dituzu emanaldiak?

Espezialistak bihurtu gara frontoirik txarrean akustika ona lortzen. Ikasi dugu akustika txarrari nola aurre egin. Horregatik, garrantzia handiagoa ematen diot neguan frontoia beteta egoteari, akustikari baino. Giroa hotz badago, bizkar hezurretan sartzen bada hezetasuna, hor ez dago gozatzerik. Jendeak komodo egon behar du goatzeko.

Plaza irekiak ez zaizkit batere gustatzen. Tabernen zarata, jendea kanpoko mahaietan eserita hizketan, "variété" giroa sortzen da. Automobilak pasatzen dira, koheteak botatzen dizkizute... Hala-koei ezetz esaten diet, nahiago dut dirua galdu. Antolatzaileek erabiltzen duten argumentua da denentzako kontzertua izaten dela. Baina hain justu nik ez dut denentzako jo nahi. Nik entzun nahi duen harentzako jo nahi dut. Jendeari aukera eman behar zaio ate bat pasatzeko.

Gainera xarma osoa galtzen du denen bistan kontzertua antolatzeak. Jendeak arratsalde partetik ikusten zaitu hor zabiltzala, izerdi patsetan, soinua frogatzen... Misterio guztia galtzen du. Gauzek funtzionatzeko, oso inportantea da jendea toki batean sartu, argiak itzali, beste foku batzuk piztu, eta pa! Sorpresa. Zu agertzea. Soinua bezainbeste landu behar dira beste faktore horiek.

■ Kontzertura atera aurreko unea nola prestatzen duzu?

Jendearen aurrean ateratzeko azken

momentuan beti sentitzen da adrenalina, beti sortzen da kezka. Bakoitzak izango ditu bere teknikak. Nik nire nahia edo

www.kaixo.com

gogoia irudikatzen dut halako bola erdi urdinxka erdi zurixka bat bezala. Nire inguruan jartzen dut bueltaka, eguzkia- ren zentzuan. Horrekin seguruago sentitzen naiz. Atera aurretik arnasa sakon hartzea ere oso garrantzitsua da.

Kontzertua nola hasi duzun, horrek baldintzatzen du emanaldi osoa. Beti dago egoerari buelta ematea, baina hasieratik gauza batzuek ihes egin badizute, gero kosta egiten da zuzen- tzen. Ondo hasiz gero, bere kasa joaten da dena, eskutik eramaten zaitu.

■ Disko berriak zer dauka berri?

Beste asko bezalaxe nahiko asegai- tza naiz, eta gauza batzuekin ez naiz gustura geratu, baina orokorrean bai, hau zen bilatzen nuena. Hamar kantu eta doinu bat bildu ditut diskoan. Bes- teren artean, Fernando Pessoren bost olerkiri musika jarri diet; Olatz Zugas- tiren kanta bat ere hartu dut; musikari judu baten doinuari nire hitzak jarri dizkiot...

■ Hainbeste disko aterata, gero eta errazago egiten zaizu grabaketa?

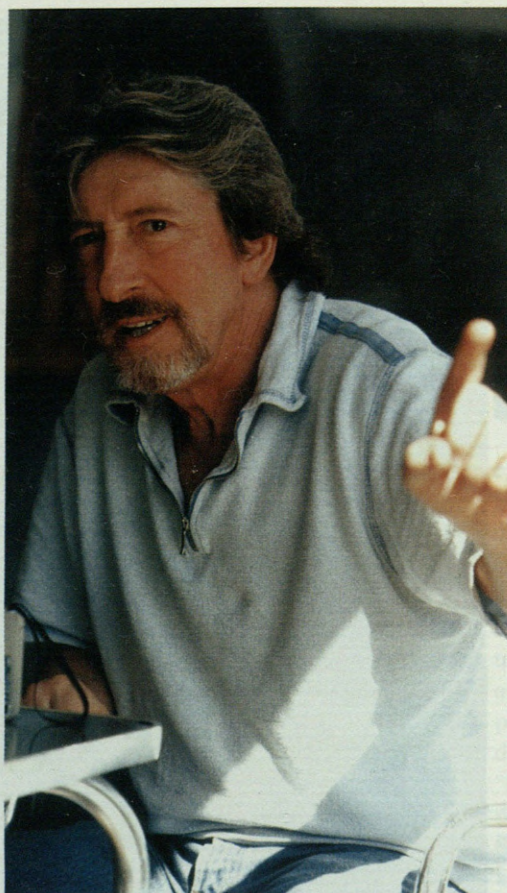
Zailago. Jada gauza batzuk egin dituzunean, atzera pauso bati ikaraga- rrizko beldurra diozu. Hasieran dena da aurrerako. Gauza asko puskatzen ditut, eta gero eta zailago egiten zait zerbait ontzat ematea. Gero eta denbora gehiago behar dut kantu bat sortzen.

■ Nola ikusten duzu egungo musika produkzioa kalitatez? Eta gizartean duen eragina?

Sekula baino gauza hobeak egiten dira, konpetenteagoak. Guk beti euskal gizartean zabaldu ditugu gure lanak, eta zehatzago esanda, euskaltzaleen artean. Une batean gerta daiteke eus- kaltzale ez den jendea ere inguratzea, interesatzea. Baina beste une batzuetan euskaltzaletasuna prestigiorik gabe egoten da. Une horietan, euskal pro- dukzio osoak galtzen du prestigioa, eta traba hori nabaritzen dugu. Gure emai- tzei lotuta dago testuinguru politikoa, soziala...

■ Nola eraiki behar dira erdal komunitatearekiko zubiak?

Prestigioa izatea, erakargarri izatea, seduktore onak izatea da gure aukera. Hori dena zuhurtasunez lortzen da. Euskal mundua erakargarri egin behar dugu, hori da gure salbazioa. Beste guztia gure aurka doa. Gure arerioak ahalegin guztiak egingo ditu gu menpe-

ARGAZKI ZAHARRA

Bizarrik eta ile luzerik gabeko Benito. Elvis euskalduna!

ratuta edukitzeko. Baina gure esku dago, guk hazi egin behar dugu. Nola haziko garen? Garatuz, nik ez dut eza- gutzen beste biderik. Gauzak salbatzen dira bizitzarako aberasgarri direnean.

■ Zuri, 1967an kantatzeko betoa jarri zizuten. "Ilegaltasuna" ona edo txarra da?

Gure ideologia berez da ilegala. Nola esango diozu espainolista nazi- onalista inperialista bati bere legeetan independentista bat onartzeko? Aska- tasun ekintza berez da ilegala.

Baina gauza bat da ilegala izatea, gu beti lehen fasean edukitzen gaituz- telako. Hori ez dakit euren abildadea den, edo gure abildade eza. Beste gauza bat da ilegalak izatea, haratago joan garelako. Eurek jarritako muga gaintzea lortu dugulako. Orduan ile- galizatzea gure mesede izango da, behingoan askatu eta bakean utziko gaituztenaren seinale. Orain, berriz, ilegalizatu egin gaituzte, eta legalak izan nahi dugu. Hori nola ulertzen da?

■ Nola ikusten duzu euskal gizar- teak kanpoko erasoen aurrean?

Herri honetan indar handia dago. Ez dut ezagutzen beste herririk egoera honetan horrela eusten dionik. Baina akatsa da, ez dela asmatzen indarrak bideratzen. Antolaketa da arazoa. Dis- kurtsu egoki eta koherente bat sortu behar dugu. Zer nahi dugun garbi eta adostuta eduki behar dugu gure artean. Debate sakon bat pendiente dauka herri honek. Bakoitzak bere batailatxo- ak egiten ohituta gaude, eta bakarka ez da ezer egiten. Edo denok egiten dugu edo goazen denok etxera.

■ Zein dira zure baloreak?

Berezko balorerik ez dago. Guk balore batzuen gainean sortutako kul- tura bat bizi dugu, eta besterik gabe horretara ohitzen den gizakia, ez da inteligentea edo ez da askea nola bizi aukeratzeko. Horregatik, askatasuna bera ez da helburu bat, askatasuna gauzak ulertzeko ezinbesteko bitarte- ko bat da. Askatasuna badugu helburu, gaizki bideratuta goaz. Zergatik? Askatasunera iristeko oso bide muga- tuak jarriko ditugulako, eta askatasuna bera mugagabea da. Norberaren balo- reak ere, ez dira behin betikoak, norbe- rari balio dioten heinean balio dute. Gaur balio diguna bihar gure kontra etor liteke ●

Antzerkia, hezkuntza baliabide egokia

Hezkuntza prozesu ezberdinetan irakasleek erabili dezaketen baliabide bat dugu antzerkia, oso eraginkorra izaten baita batez ere formazioko lehen urteetan. Baina bereziki interesgarria dena antzerkia hezkuntza berezian lantzea da, hau da, urritasunen bat duten umeekin lantzea.

Besteak beste, ondorio hauetara iritsi dira Donostian Euskal Unibertsitateak gai honen inguruan antolatutako udako ikastaroan, Europako, Latinoamerikako eta baita Euskal Herriko eta Iberiar penintsulako adituen partehartzearekin antolatutako ikastaroan, alegia.

Hasieratik argi geratu zen ez zirela mintzo eskolako jaialdietan edota beraien edo besteen seme-alaben abilezia ikusteko Gurasoen Elkaratek babesturik antzeztzen diren haur antzerki emanaldi tipikoetaz.

Umeen garapen pertsonalarekiko antzerkiaren ekarpen nagusia, edo orokorrean arte eszenikoena, talde joko batean parte hartzeko gaitasunak lantzean datza, norbere irudimena garatu eta inprobisazioaren bitartez mundu propioak sortzean, alegia.

HELBURUA ez da izaten umeei eta gazteek antzeztan klasiko edo garaikide batean beraiek antzeztu behar dituzten pertsonaiei dagozkien testua buruz ikastea. Aitzitik, ume eta gazte horiek pertsonaia baten karakterizazioan euren sormen gaitasuna garatzea, sentimenduak adieraztea, beste kideekiko harremana lantzea eta eurek sortu behar duten istorio bat komunikatzea izaten da xedea.

Gaitasun pertsonal hauen garapena primeran lantzen da joko dramatikoaren bidez, nagusien zuzendaritzapean, baina beraiek askatasun osoz gauzatua azken finean.

Era honetan, umeei ikastetxeetan ez dituzte for-

mula kimikoak eta arau matematikoak bakarrik ikasiko. Ez dituzte errege godoen edo aditz irregularren zerrendak bakarrik buruz ikasiko. Ez dituzte adimenari dagozkion gaitasunak soilik eskuratuko. Euren emozioak azalarazteko eta zentzu guztien bidez gauzak aditzera emateko gaitasunak ere jorratu ahal izango dituzte.

Barne gaitasun hauen garapenaz gain, joko dramatikoaren bidez umeei euren ahotsaren adierazkortasun ahalmena eta pertsonen arteko komunikazio zeinu ororen erabilera ere lantzen dute.

Era berean, joko dramatikoak irudien erabileraren

hobekuntzan, hauen atzemate prozesuan eta komunikaziorako tresna gisaren erabileran laguntzen du.

Antzerkiak umeei eskaini diezazkiekeen beste ekarpen bat, artearen, espresioaren eta adierazpen eta komunikazio artistikoaren mundurako ateak ere zabaltzea da. Arte eszenikoek txiki-txikitatik iratzar baitezakete gaitasun artistikoa, edertasunaren bilaketa, balore estetikoaren ulermena eta gizakien arteko komunikazioa.

David Barbero
Kazetari eta antzerkigilea

“Arte eszenikoek txiki-txikitatik iratzar dezakete gaitasun artistikoa, edertasunaren bilaketa, balore estetikoaren ulermena eta gizakien arteko komunikazioa”

ARE GEHIAGO, beraien bizitzaren hasieratik beste aktoreen antzeztan ikustearren plazerra edota istorio bat kontatu edo aurkezteko gaitasuna garatu dezakete.

Ekarpen hauek guztiak oso garrantzitsuak izanik, ikastaroaren baitan ikusitako eragin ikusgarrienak, aipagarrienak, emozionanteenak edo inpresio handiena sortutakoak urritasun fisiko zein mentalak dituzten

umeei arte eszenikoaren ekarpenak izan ziren.

Maiz urritasun hauek gainditzea euren sentimendu eta emozioak azaleratzeko baliabideen erabileran datza, eta era horretan bilakaerak izugarriak izaten dira.

Berriz ere eszenatokiaren gaineko antzerkiaren krisiaz hitz egiten den une honetan, antzerkiak erabilera itxaropentsu bat aurki dezake ikasgeletan ●

E Z P A

PRINTZA

JUNKERA LATINOAK

Iñigo Aranbarrik zera idatzi zuen Grammy sarietan Kepa Junkerak izandako partehartzearen inguruan "Euskaldu non Egunkaria":

"Ederra behar du norberaren lana erbestera atera eta han, etxean dituzun aurre-asmo, bekaitz eta larderiak ahaztu, eta plaza librean, adituen eta jende xehearen onespena jasotzea. (...) Asmo horrekintxe eman berri dira Grammy Latinoak Los Angelesen. Berrogei izan dira saritu diren atalak (...) eta berrehun hautagaiak. Tartean, eta Madrilgo SGAEko kolegek bozketa garbian aukeratua, Kepa Junkera. 'Maren', seguru asko, askoz ere disko ederragoa da 'mejor album floclórico'ri zegokion saria irabazi duen Susana Baca peruarraren 'Lamento Negro' baino, ez dakit. (...) Baina ez dut oso ondo ulertzen zer egiten zuen han. Bai, esango zait autore eta egile elkarteok, lankideek hautatzen dutela nor doan, ez berak. (...) Eta esango zait zergatik ez diodan Junkerari saria opa, euskaldunok lehendik ere kanpora irteteko aukerak gainez bage-nitu bezala. Eta nik, neure motzean, ezinean segitzen dut. (...) Junkeraren lana euskalduna, latinoak ala unibert-sala den eztabaidan sartu gabe, Grammyek erregeren biluztasuna utzi dute agerian, ez egiten duen musika egitea-gatik, espainola izateagatik izan dela hautagai. Eta horre-la, egilearen pasaporteak jarri dio adjektiboak lanari. Latino. Nori, eta Junkerari".

LIBER-EKO GORABEHERAK

HILAREN 2an hasi eta 5a arte burutzen ari da Bartzelonan LIBER liburu azoka. Iaz bezala, Euskal Editoreen Elkarteak stand izango du, Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailarekin lankidetzan. Nafarroako Gobernuaren postuak, ordea, polemika sortu du aurten ere. Argitaletxe nafarrek postu horretan baztertuak sentitzen zirela eman zuten jakitera iaz. Eta aurtengoan, egoerak okerrera egin du. Izan ere, Nafarroako Gobernuak Nafarroako Gobernuaren liburuak soilik paratuko ditu stand horretan, argitaletxe nafarrei lekuri utzi gabe. Horregatik, adibidez, Txalaparta argitaletxeak lehen aldiz bere postua jarriko du LIBERren, harpidedunen eta irakurleen laguntzaz ordainduta.

GASTEIZKO ANTZERKI JAIALDIA

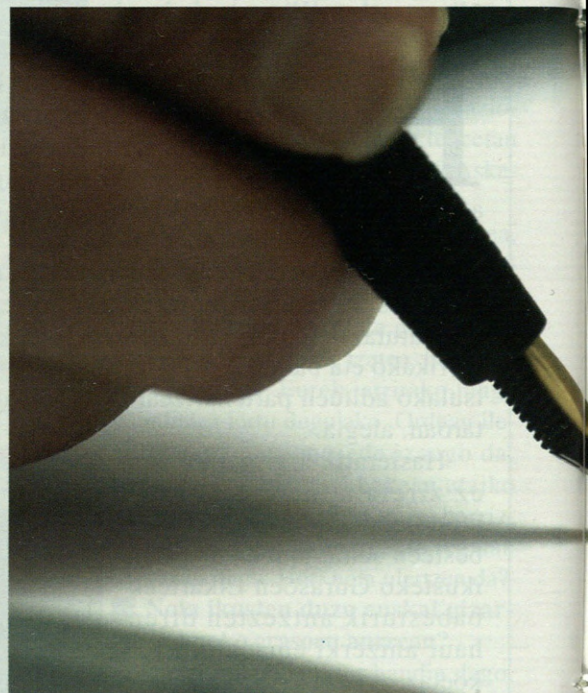
IRAILAREN 25ean hasi zen Gasteizko Antzerki Jaialdiaren XXVII. ekitaldia, baina bertan eskainiko diren 31 ikuskizunek azaroaren 17ra bitarteko egitaraua betetzen dute. Emanaldia Gasteizko Principal antzokian eta gizarte etxetako antzokietan egingo dira. Aurtengo edizioak Tricicle taldea eta jaialdi honen sortzaile den Felix Petite omendu nahi ditu.

BERTSO TXAPELKETA ETA GAIK

IAZ jokatu zen Bertsolari Txapelketa

DANI BLANCO

nagusiko saioetako kronikak, bertso hautatuak, doinuak, argazkiak eta beste biltzen ditu Bertsozale Elkarteak eta Bertsolari Liburuak argitaletxeak kaleratu berri duten "Bertsolari Txapelketa 2001" liburuak. Bi diskorekin hornitu dute lana, non bertso hautatuen grabazioak dauden. Bestalde, Bertsozale Elkarteak hausnarketa egiteko Bertsolamintza Jardunaldien III. ekitaldia jarri du martxan. Aurtengoan bertso saioetako gaiak izango dira mintzagai egingo diren hitzaldietan.

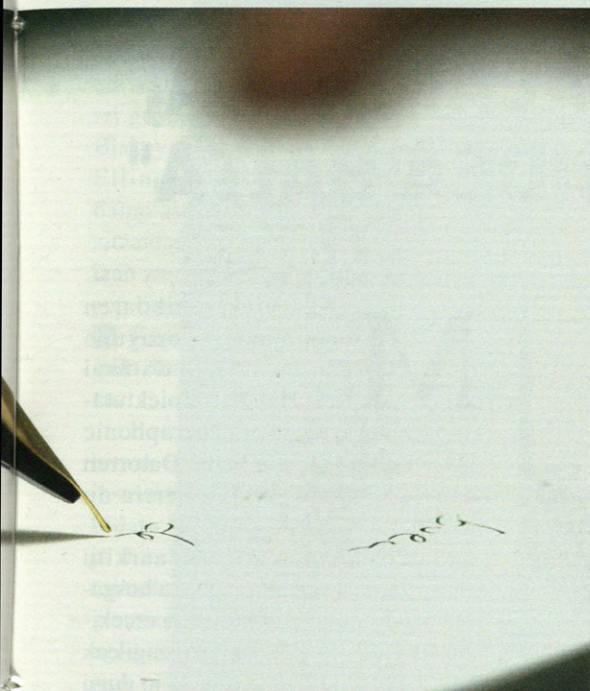
ZAPATENEOA KULTUR ELKARTEA

HILAREN 5ean zabalduko ditu ateak Gasteizen Zapateneo kultur elkarteak. Zapateria kalean egongo den elkarte liburutegi eta banatzaile alternatiboa izango da. Hileroko kuota ordainduta, bertako materiala erabili ahal izango da.

H I T Z B I T A N

- Carlos Gilek "Gara"n zera zioen: "Ba al dago emanaldi aretoetan publikoaren eskura erreklamazio orririk? (...) Publikoa masa bihurri eta zaputuz bat da, eta berarengan inor gutxik jartzen du arreta".
- Eloy de la Iglesia zinegileak honakoa adierazi zuen "Deia"n: "Zinemak berarentzat bizi zaitezen exijitzen dizu, ia zure burua deformatu arte".
- Manuel Lasarte bertsolariaren iritziz, "bertsolariak behar luke, beste ofizioetan bezala, ofi-

L A K

ALBERTO ELOSEGI

ITZULTZAILEEN BATZARRA

EIZIEren txanda zen aurtengoan, eta berak antolatu du Europako Literatura Itzultzaileen Elkartearen Kontseiluak urtero egiten duen batzarrak. Horregatik, Donostiako Miramar Jauregian urriaren 2an hasi eta 5a arte, herrialde ezberdinetako 30 itzultzaile daude bilduta. Gai konkretuei buruzko hitzaldi, mahainguru eta barne batzarrez gain, EIZIEk ekitaldia aprobeztatu du elkartearen ohorezko bazkideak izendatzeko. Besteak beste, "Txillardegi", Jose Maria Satrustegi edota Txomin Peillen izango dira izendatuak.

AKORDIOAK ETA POLITIKAK

ZINEMAGINTZAREN eta ikus-entzunezkoen industria bultzatzeko Eusko Jarularitzako Kultura eta Industria Sailak, Merkataritza eta Turismo Sailak eta EITBk etorkizunean garatuko dituzten politikak aurkeztu berri dituzte. Horretarako,

IDAZTEA AMANKOMUNEAN

Zer egiten du prentsako kazetari batek? Zer idazle batek? Idatzi, biek idazten dute. Noski, moduak, generoak, denborak, arauak... ezberdinak dira. Eta hala ere, gero eta gehiago dira alor batetik bestera salto egiten dutenak. Kazetari idazleak eta idazle kazetariak, alegia. Hori da hain zuzen, Euskal Idazleen Elkarteak aztertu nahi izan duen gaia. Eta horretarako urriaren 21etik 23ra Jardunaldiak antolatu ditu. Bertan, kazetaritzako generoak aztertuko dituzte -zutabea, elkarrizketa, kronika, erreportajea-, literatur kazetaritzaz mintzatuko dira, euskal kazetaritzaren bilakaeraz hitz egingo... Kazetariak eta idazleak hartuko dute parte. Bakoitza zer den, bat ala beste, finkatu gabe.

rako, Jaurilaritza egungo egoeraren azterketa burutzen ari da. Emaitzak azaroaren bukaeran plazaratuko den "Liburu zuria"n irakurri ahal izango dira. Bestalde, Asifa-Euskadik Animazio Filmagintzaren Euskal Elkarteak eta Ibaiak, Euskal Ekoizleen Elkarteak hitzarmena sinatu dute.

ALBERTO ELOSEGI

■ "Karramarro Uhartea" filmako une bat.

RUBEN PLAZA

■ Igor Estankona.

IZENAK

Igor Estankonak "Tundra" izeneko lana plazaratuko du hil honetan bertan Susaren eskutik. Estankonak orain lau urte argitaratu zuen azken poesia lana.

Balendiñe Albizu urtetan erbestean bizi izan den idazle zumaiarra zendu berri da. Albizuk "Nere olerki txorta" eta "Olerkiak" poesia lanak utzi ditu. Alex Sarduk, Exkixuko abeslari ohiak sortutako proiektu berriaren lehen lana Oihukak plazaratuko du. Lan horretako hitzak Sarduk berak eginikoak dira batez ere, eta bi abestitan Extremoduroko Rober Eniestak ahotsa jarriko du.

Pier Paul Berzaitz Muskidiko kantari eta musikagileak idatzitako "Zamalzain" komedia hil honen 26an estreinatuko da Maulen.

Arantxa Iturberen "Ai, ama!" liburuan oinarritutako lana estreinatuko du Hika taldeak urriaren 24an Urnietan.

RUBEN PLAZA

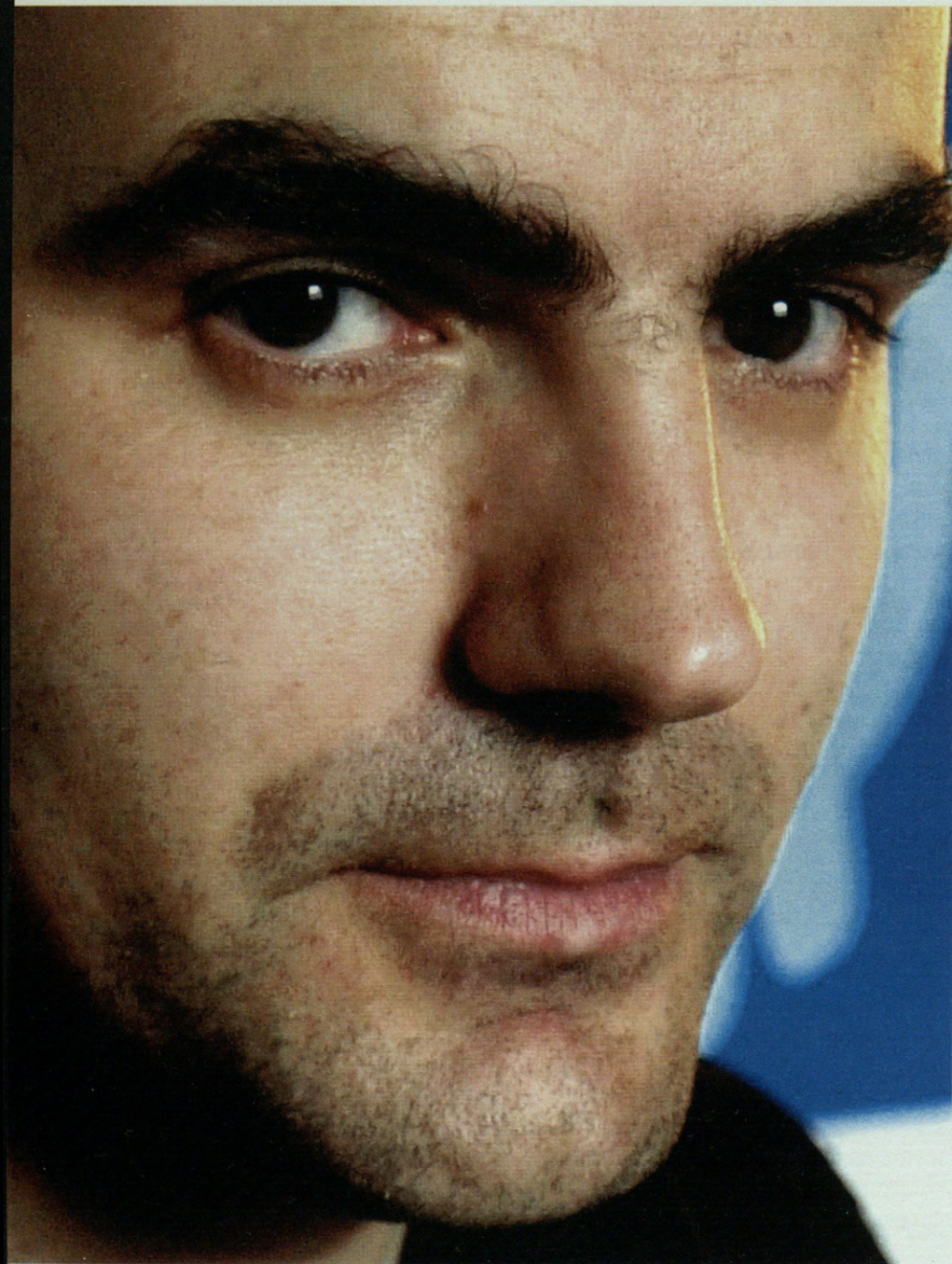
■ Arantxa Iturbe.

zial on baten jorنال urtean, familia handik mantendu ahal izateko". Hitzok "Euskaldunon Egunkaria"n egindako elkarrizketan esan zituen.

- Txema Blasco Euskal Aktoreen Batasuneko lehendakariak "El Pais"en: "Telebista eskola bat bezala da. Baina aktore gazte askok uste du telesail batean agertu delako dagoeneko aktorea dela eta hori txarra da, lo hartzen badu, hurrengo produkzioan ez delako egongo"
- Fermin Muguruzaren aburuz, "Rock Erradikalarekiko nostalgiak mina egin digu, eta horrekin batera gigantismoak. Oraindik sekulako joera dago kontzertu erraldoiak egiteko".

Urriaren 11tik 13ra egingo da aurten Donostian Elektronikaldia. "Makala" eta Txarri Brownekin batera, Javi Pezek jardungo du antolatzaile lanetan hirugarren urtez. Novophonic diskoetxeko kideak bakarkako lana kaleratuko du datorren urtean.

"DJ-A IRRATI BAT BEZALAKOA DA, MUSIKA HEDATZEKO BIDEA BAITA"

Musika elektronikoaren munduan aski ezaguna den musikaria da Javi Pez. Hainbat proiektutako partaide izan da eta Novophonic diskoetxeko kide ere bada. Datorren urterako bakarkako lan berria du buruan.

Sarrerako atea txiripaz aurkitu ostean zama jasogailura igo eta bosgarren solairuraino hurbildu gara emeki-emeki. Tailer hots artean eta langileak handik hona ikusten genituela jo dugu Novophonic diskoetxeko atea. Javi Pezen kide "Makala" k zabaldu digu atea. Bere atzean musika nahasteko aparailuak, instrumentuak, amplifikadoreak... "Makala" k platoekin jolas ten duen bitartean binilo artean izan dugu solasaldia Javi Pezekin.

■ **Musika elektronikoa sustrai beltz eta latinoetan oinarrituz jorratu duzu hasieratik. Zure lehen proiektu garrantzitsua Parafunk izan zen?**

Parafunk aurretik egindako zenbait proiekturen ostean etorri zen, 23 ojos de pez taldean izan nintzen eta El jardín izeneko beste batean ere bai. Jon Izeta, Ibon Errazkin eta beste hainbat lagunekin sortu genituen taldeak, 1988an utzi genituen arte. Orduan, multipista mahai bat erosi eta nire gauzak egiten hasi nintzen. Gero Vitaminas izeneko talde bat ere sortu nuen. Garai hartan guztia kaseteen kaleratzen genuen, 80ko hamarkadan ez ziren diskoak hala nola argitaratzen. Eta 90ean Parafunken lehen kaseta grabatu nuen. Lana bakarrik grabatu banuen ere, gero emanaldiak eskaintzeko gonbidatuak eta lagunak inguratzen nituen.

DANI BLANCO

■ Nondik datorkizu musika beltzarekiko zaletasun sutsu hori?

Nik uste dut arima beltza dudala. Txiki-txikitatik, zortzi bat urte nituenetik gustatu izan zait jazza, bluesa... Nire osabak kristoren jazz diskoak zituen eta asko entzuten nituen. Izugarri gustatzen zitzaizkidan Art Blakey, Louis Armstrong, Duke Ellington... zuri musika baino askoz gehiago gustatzen zitzaidan. Familian beti gustatu izan zaigu musika beltza, Jackson Five...

■ Konposatzailea izateaz gain, instrumentista ere bazara.

Bai, musika konposatu, hitzak idatzi eta abesteaz gain, instrumentista ere banaiz. Gonbidatu bezala jende askorekin jo dut, Bap edota Xabier Montoiarekin, kasurako. Batez ere, gitarra jotzen dut, platoekin ere egin dut zerbait, sintetizado-reak... Konposatzerako orduan instrumentu guztiak jotzen ditut eta gero, estudioan, benetako musikariek jotzen dute. Gitarraz gain, samplerra erabil dezaket konposatzeko, bide bat zabaltzen baituzu, edo erritmo bat. Askotan erritmoak bakarrik konposatzea gustatzen zait eta hortik, agian, gero abesti bat irten daiteke. Konposatzeko era asko daude, baina, batez ere, gitarrajolea naizela esan daiteke. Konposatzailea banaiz, instrumentista, ordea, nahiko txarra. Konposatzeko erabiltzen dut instrumentua.

■ Zure apusturik garrantzitsuenetako bat Sirope Sound Sistem izan zen...

Sirope Parafunken ostean etorri zen. Xabi "Loreak Mendian"ek eta 23 ojos de pez taldean izan ginen Jon Izeta eta hirurok sortu genuen. Oso kolektibo artistikoa zen, gauza asko sortzen bai-kenituen: "Dance club" izeneko fanzina egiten genuen, Donostiako Sagueseko El Muro tabernan hamabost egunean behin jaiak antolatzen genituen. 1995ean Etxekalten programatzaile moduan hasi ginen jaiak antolatzen,

■ "ETB1 askoz esperimentalagoa izan zitekeen. Ikusle kopurua besteena baino askoz txikiagoa du. Ideia berrie-
tan inbertitu dezake, baina ez du horrela jokutzen".

Herri Irratian "Dance club" izeneko irrat-
saio bat egiten genuen...

■ Aitzindariak izan zineten mugimendu honen barruan.

Bai, egia esan esparru honetan ez zegoen mugimendu askorik. Horregatik sortu zen, hain zuzen ere, musika beltza-
ren hedapena faltan botatzen genuelako. Ez soilik funka, reagea, disko musika,

□ "Nik uste dut arima beltza dudala. Txiki-txikitatik, zortzi bat urte nituenetik gustatu izan zait jazza, bluesa..."

housea, eta club-eko musika ere bai. Hor-
taz, sustrai beltzak dituen musika bultza-
tzen eta hedatzen hasi ginen. Gauza asko
egin genituen. Gero Etxekalten progra-

matzaile gisan hasi ginen lanean, baina ekitaldiak gutxi-
tzen hasi ziren eta 1995ean Novophonic diskoetxea sortu
genuen.

■ Novophonic Euskal Herriko diskoetxeak musika mota hori ekoiztera ausartzen ez zirelako sortu al zen?

Autoproduzitzeko era bat zen, diskoetxe baten menpe ez egoteko modu bat. Estudio bat geneukanez eta grabaketak bagenituenez, biniloak argita-
ratzea ez zen batere zaila. Lehenengo bi diskoak Esan Ozenki zigiluaren laguntzare-
kin kaleratu genituen, Fermin eta konpainiaren lagunak bai-
kara. Beraiek egin zituzten kudeaketa lanak. Gero bakarka hasi ginen. Sirope Musika Elkarte sortu genuen, horrela, diskoak kaleratzeko baimena lortuz. Biniloak argitaratzen eta CDan rekopilatzen hasi ginen. Gero, banaketa, ezagu-
tzen genuen jendearen bitartez egiten genuen, hemengo eta baita Madrileko lagunaren bitar-
tez. Hasieratik hasi ginen gure lanak guk geuk ekoizten, hori da independente izateko modua.

■ Zuek sortutako lanak kaleratzeaz gain, kanpotik etorritakoak ere ekoizten al dituzue?

Bai, gauza interesgarriak heltzen bazaizkigu, bai. Dena dela, ez daukagu horretarako ahalmen handirik. Ez dugu ehuneko ehuneko diskoetxerako lan egi-
ten. Zigilua egiten ditugun ekintzen artean bat besterik ez da. Diskoetxean lan egiteaz gain, besteak beste, konposatu eta jaiak ere antolatzen ditugu. Hortaz, gaur egun, gure lanaren %30 eskaintzen diogu disko-
etxeari. Horregatik, pro-
mozioak ez ditugu guk egiten. Horretaz ardura-
tuko den norbait topa-
tzen dugu eta banaketa-
rekin berdina egiten

dugu. Guk produktua sortzen dugu. Pro-
dutu industrial, denda eta supermerka-
tuetakoa baino, gurea artisauro produktua
bat gehiago dela esan daiteke. Biniloare-

DANI BLANCO

■ "Konposatzailea banaiz, instrumentista, ordea, nahiko txarra. Konposatzeko erabiltzen dut instrumentua".

kin egiten dugu lan, gauza oso delikatuak lantzen ditugu klub edota musika zaletuei zuzenduta. Melomanoentzako museo bat bezalakoa da. Artisau lan bat bezala hartzen dugu. Bestela, lantalde handi bat beharko genuke, azpiegitura handiagoa... Mementoz, horrela dihardugu eta urtean bi edo hiru lan argitaratzen ditugu. Kanpoko lanak ere kaleratu izan ditugu. Frantziako mutil batek, adibidez, Chazamek, amaitua zuen disko bat bidali zigun. Gustatu eta argitaratu egin genuen. Ezin dugu, ordea, disko bat ekoitzi eta dirua inbertitu, arriskutsua da guretzat. Ez dugu gure burua saltsa handiegiengan sartu nahi, ezta beste inor sartu nahi ere. Hau da daukaguna, ia eginak dauden lanak argitaratzeko ahalmena daukagu.

■ **Sirope kolektiboak ekainean esan zigun agur. Zer dela eta?**

Kideetako bat, Jon Izeta, 1999an hil zen. Bera zen diseinatzailea, partaide nagusia, izena ere berak asmatu zuen. Bera hil ostean kolektiboarekin jarraitu genuen. Baina egia esan gauza gutxi egiten genituen Xabik eta biok elkarrekin. Garai bat amaitu zen eta "Sirope Last

Dance" izeneko jaia antolatu genuen elkarteari agur esateko.

■ **Zein ezaugarri izan behar ditu Disc Jockey on batek?**

Melomano bat izan behar da. Nire ustez DJ on bat ez da soilik bonboak bel-

□ **"Guk produktua sortzen dugu. Produktu industrial, denda eta supermerkatuetakoa baino, gurea artisau produkt bat gehiago dela esan daiteke"**

tzetara ongi nahasten dituen. Nortasuna izan behar du, barietatea, jendeak ondo pasatzeko ahalmena izan behar du, disko asko lortzeko gaitasuna, toki askotan entzuten ez diren abestiak jartzeko ahalmena, berritzailea izan behar da, bilatzeko grina izan behar du. Irrati bat bezalakoa da, azken batean musika hedatzeko

bide bat baita. Ez da bakarrik telebistan entzuten diren gauzetan zentratu behar. Esna egon behar duzu, ia dendetan aurkitzen ez den materialarekin lan egiten baita.

■ **Euskal Herriko hiri bakoitzak giro ezberdina du. Donostia da zuen ekin-tza nagusien kokalekua. Nola erantzun dute donostiarrek mugimendu honen aurrean?**

Gero eta onartuago dago. Jendea gertuago sentitzen da orain. Izan ere, makinak egunero present ditugu gure bizitzan eta jadanik gure kulturaren baitan dago. Dena dela, hedabideak falta dira, hedabide independenteak agian. Kultura mailako hedabideak, hedabide independente eta berezituak, irratiak, aldizkariak... Egon badaude, baina oraindik nahiko nahastuak. Musikaren munduan hedabide asko egon daitezke. Nire ustez, batez ere, irrati bat eta telebista bat falta dira. Gaur egun, telebista guztiak oso gaizki daude, guztiak. ETB1, adibidez, askoz espermentalagoa izan zitekeen. Izan ere, entzule kopurua besteena baino askoz txikiagoa du. Ideia berrietan inbertitu

dezake, baina ez du horrela jokatzeko eta pena bat da.

■ **Musika elektronikoa dantzarako musikarekin lotu da beti. Ez du, ordea, zertan horrela izan behar...**

Lotura hori ez da zuzena. Musika elektronikoa lehen sintetizadorea sortu zenetik daukagu, 20ko hamarkadatik, gutxi gorabehera. Dantzarako musika elektronikoa, aldiz, urte gutxiago ditu, nahiko hurbila da bere sorrera. Gertatzen dena da dantzara zuzendutako musika popularizatu egiten dela, musika elektronikoaren pop estiloa izango litzateke.

■ **Musika elektronikoa aipatzean jende askori bakailao musika datorra burura. Desinformazioaren ondorioa al da hori?**

Bai, dudarik gabe.

■ **Nola definituko zenuke, hortaz, musika elektronikoa?**

Instrumentu elektronikoez eginiko musika, sintetizadoreen bidez, gitarra elektronikoen bidez, bateria elektronikoen bidez... Elektroakustika ere hor dago. Musika elektronikoa oso zabala da, ia rock&rolla baino zabalagoa dela ere esan

□ **“Musika elektronikoa oso zabala da, ia rock&rolla baino zabalagoa. Rock&rolla ez da musika klasikoarekin uztartzen. Elektronikoa, ordea, konposatzaile garaikideak sortu zirenetik uztartu izan da klasikoarekin”**

daiteke. Rock&rolla ez da musika klasikoarekin uztartzen. Deep Purple izan daiteke salbuespena, orkestra batekin grabatu baitzuen. Musika elektronikoa, ordea, konposatzaile garaikideak sortu zirenetik uztartu izan da musika klasikoarekin. Azken finean, rocka pop-aren kulturaren barruan dago. Musika elektronikoa kultura zabalagoa da. Eta berau osoki ezagutzea ez da batere erraza.

■ **Azken urteetan era guztietako estilo uztarketak edo fusioak entzun dira.**

Musika elektronikoa, besteak beste, jazz mundura hurbildu da asko.

Bai, elementu elektroniko asko erabiltzen ari dira. Konposatzeko modua ere hor dago. Estilo bakoitzaren barruan elementu elektronikoak edota elementu akustikoak erabil ditzakezu. Estilo askotan erabiltzen dira instrumentu elektronikoak, jazzean, musika afrikarrean... Dena dela, nahita nahiez, musika elektronikoa batez ere musika zuria da. Izan ere, elementu elektronikoak zurien mundutik baitatoz, garapen teknologikoa alde horretan dago. Nire ustez erreminta bat da. Hala eta guztiz ere, gaur egun Detroiten, adibidez, technoa egiten duten guztiak beltzak dira.

■ **Elektronikaldia izan da zuen beste erroka garrantzitsu bat.**

Niri bururatu zitzaidan ideia da Elektronikaldia. Duela hiru urte sortu zen, Gin Tonic taldeari proposatu nion egitasmoa eta beraiekin hasi ginen lanean. Hasieran Siropek eta Gin Tonicen elkarlanean antolatu genuen jaialdia. Gero, duela bi urte, “Makala” sartu zen antolakuntzan. Gaur egun, “Makala”k eta biok zuzendaritza artistikoa daramagu eta Gin Tonic produkzioaz arduratzen da. “Makala”k, Txarli Brownek eta hirurok Novophonic elkarte mugatu bihurtu dugu. Lehen Sirope Elkarte Musikala zen eta orain Novophonic. Izan ere, jende ezberdinak osatzen dugu orain elkarte. Lehen Xabik, Jonek eta nik osatzen genuen. Orain beste hiru pertsona gaude.

■ **Zer da aurtengo Elektronikaldiak eskainiko diguna?**

DANI BLANCO

■ **“DJ on batekin nortasuna izan behar du, barietatea, jendeak ondo pasatzeko ahalmena izan behar du, disko asko lortzeko gaitasuna”.**

Jai batekin hasiko dugu jaialdia. Urriak 11n, ostiralean, Brooklyneko talde bat izango dugu, Turntables on the hudson, DJak dira eta perkusionista bat ere badakarte beraiekin. Whatch T.V. ere hemen izango da, Madrilgo proposamena, disko berriarekin datoz. Eta gero arratsaldeetan, Kursalean apustu arriskutsuagoak izango dira: batez ere, entzuteko musika. Suediatik datorren Mokira taldea, adibidez; Puss izeneko beste bat ere bai, Game Boyak musika egiteko erabiltzen dituen... Gero Bilbotik datozen Chico y chica ere izango dira, oso proposamen kaba- reteroa eta dibertigarria. Horrez gain, lehiaketa bat ere antolatu dugu. Horrela, aretoetako batean finalisten emanaldiak entzun ahal izango dira. Euskal Herriko nahiz Europako taldeak izango dira bertan ●

◆ JON GURRUTXAGA

Zenbat euskal idazle fusilatu zituzten 1936ko Gerran? Nortzuk izan ziren? Galdera horiexek erantzutea da Euskerazaintzak plazaratutako "36'ko gudaldian su-izkillatutako idazle gazteak" liburuaren xedea. Hona hemen egindako lanaren ondorioetako batzuk.

GARAILEEK GUREAN EZARRITAKO HERIO ZIGORRA

EUSKADI PUEBLO Y NACIÓN

■ "Lauaxeta", "Lurberri" edota "Aitza" idazle fusilatuei eskaintzen dizkie Euskerazaintzaren liburuak atal zabalak.

EUSKERAZAINTZA

EUSKERAREN ERRI AKADEMIA
Academia Popular de la Lengua Vasca
L'Académie Populaire de la Langue Basque

36'KO GUDALDIAN SU-IZKILLATUTAKO IDAZLE GAZTEAK

Lauaxeta - Lurgorri - Josu Peña (Aitza)

PEÑATAR JOSU (AITZA)
IDAZLE GAZTE SU-IZKILLATUA

Herri oroimenerako nahitaezko harribitxi diren lan horietako bat eskaini berri digu Euskerazaintzak. "36'ko gudaldian su-izkillatutako idazle gazteak. Lauaxeta-Lurgorri-Josu Peña (Aitza)" da Euskeraren Erri Akademia deitu erakundeko partaideek, Mari Karmen Garmendia Kultura sailburu ohia eta beste hainbaten laguntzaz, elkarlanean egin duten liburu honen izenburua. Baina bertan, fusilatutako idazleei eta haiek eginiko lanei eskainitako tarteaz gainera, Gerra horretan garaile gertatutako en eskutia jasan behar izan zuten era guztietako gizon-emakumeen berri ere ematen zaigu.

HAIN GERTU ETA HAIN URRUN. Liburuak zenbaiten memoria

lausotua eta beste askoren ezjakintasuna nahi ditu argitu. Horretarako, "Lauaxeta", Jose Mari Azkarraga Mozo "Lurberri" eta Jesus Peña "Aitza" idazle fusilatuei eskaintzen dizkieten atal zabalak alde batera utzirik, memoria astintzen lagun diezaguketen hainbat lanekin ekin diote bideari.

Hasiera gisa, Kortajarena'tar Andoni-
ren "Gaztaro negargarria" dator, non
Gerrara joan beharrean aurkitu zen 21
urteko gudari bati gertatutakoa agertzen
zaigun. Beste asko bezala, bere boronda-
tez bihurtu zen gazte hura gudari, garbi
zeukalako nork zuen arrazoia, baina baita
ere "bera ez bazan aurreratzen derrigo-
rrean eramango" zutelako. Eta Gerra
anker hartatik eta hura galdu ondorengo
urteetan jasandakoetatik bizirik ateratzea

EUSKADI PUEBLO Y NACIÓN

■ Jose Ariztimuño, "Aitzol".

lortu bazuen ere, bereak eta bi pasa ondoren izan zen.

Arrinda'tar Anesen "Ondarreta'ko fusilatuak" lanean, berriz, bere lekukotza eskaintzen du gizon honek, Gerra hasi eta gero Gipuzkoan gertatutakoa azaltzerakoan eta, besteak beste, Donostiako espetxe horretan lanean ari zen "guardia de asalto" baten ahotik entzundakoa kontatzen du: "*Este mes (1936ko azaroa) hemos fusilado a dos mil*" esan omen zuen hark, gaur euritsu dago esango balu bezala.

IDAZLE FUSILATUAK. Nortzuk eta zenbat izan ziren 36ko Gerran Euskal Herrian fusilatutako euskal idazleak? Horixe omen zen Latxaga jaunak Euskerazaintzako batzarrean agertu zuen libururako asmoa. Baina lana aurrera eramateko orduan, arazo frankori egin behar izan zioten aurre. Horien artean, Atutxa'tar Paulek azaltzen duenari: "*Ez dago euren bizibidearen arabera egindako izkillatuen zerrendarik*". Horrez gain, Rodolfo Martin Villa Espainiako Barne ministro zela, Bilbo, Donostia, Gasteiz eta Iruñeko artxibo ofizialetatik berrogei urte lehenago fusilatu, urkatu edota garrotez hildakoen zerrendak desagerrarazi omen zituzten...

Haatik, Euskerazaintzakoak ez ziren uzurtu, eta liburuetan arakatuz edota Sabino Arana zein Sancho El Sabio bezalako fundazioetara joz, Gasteizko elizbarutian "gorrien" garaian hil zituzten 47

apaiz eta erlijiosoen zerrendaz gainera, frankistek fusilatu, espetxeratu eta deserriratu zituztenena ere agertzen dute. Gai honen inguruan, gaur egun Euskerazaintzako buru den Olazar'tar Martinek -apaiza bera ere-, honako galderak egiten dizkio liburuan entzun nahi dionari: "*Zergaitik dira santuak alde batekoak eta besteak ez? Zergaitik ez dagoz zoriondun edo deun izateko bidean Euskal Herriaren alde bizia emon dabenak? Zergaitik da Santu-bidean onartzekoa 'Viva España' eta ez 'Gora Euzkadi Askatuta'? Zergaitik ez santu izateko bidean amasei abade euskaldun eta Lauaxeta'ren antzeko ainbeste laiko abertzale? Edo Mujika'tar Mateo Gotzaiña, eraila izan ez arren?*".

Atal honi loturik, Anes Arrindak, fusil tiroz hilko zuten Jose Ariztimuño

■ **Rodolfo Martin Villa** **Espainiako Barne ministro zela, Bilbo, Donostia, Gasteiz eta Iruñeko artxibo ofizialetatik berrogei urte lehenago fusilatu, urkatu edo garrotez hildakoen zerrendak desagerrarazi ei zituzten...**

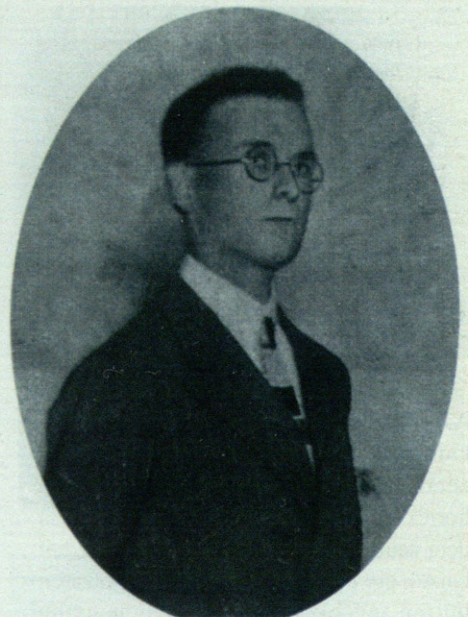
"Aitzol" Bou itsasontzian harrapatu zutenekoa dakarkigu gogora. Aitzoli eginiko galdeketa zuzendu zuela eta harro agertzen zen polizia batek, zera kontatu omen zuen handik gutxira, Arrinda tartean zen dozena bat soldaduren aurrean: "*Galdetu nion, nazionalista izan al zara? Eta berak: Bai, jauna. Nik, orduan: nazionalista izaten jarraitzeko asmoa al duzu? Eta berak: Bai, jauna. Eman nion ostia bat!*".

HERIO ZIGORRARREN LATZA. "Euzkadi Franco'ren menpean: Bizkaiko ta Gipuzkoako agiriak" atalean, probintzi horietan frankistek hil zituzten gizon-emakumeen zerrenda ageri da, eta jarraian, Nafarroako herrietan bizi izan zuten errepresioa eta haren ondorioz hilik gertatutakoe-

na. Jelkide, sozialista, anarkista, ezkerreko errepublikarra, komunista edota alderdi zehatz batera lerratu gabea izan, ziurtatu ahal izan dituzten izen guztiak agertu dituzte Euskerazaintzakoek zerrenda horietan.

Ondoren, gudako espetxeratuak hitzak azaltzen dira, noiz hilko zain zeudenen mezu larriak eta espetxean luzaroragoko zeudenen gutun zabalagoak. Eta hain zuzen, atal horretan datoz Esteban Urkiaga "Lauaxeta" k Gasteizko Karmeldarren komentuan igaro behar izan zituen bere azken egunetan egindako irudiak eta idatzitako eskutitzak eta olerkiak ere, bere azken testamentua haien artean.

Jarraian, Mari Karmen Garmendiak osatutako "Emakume Abertzale Batza" lana, Mitxelena'tar Manuelen "Euskaldun izkillatuen azken mezuak zaintzen", Olazar'tar Martinen "Ogeta amaseigarren urteko guda eta elertia", eta 36ko Gerran hildako gudarien zenbaketa dituzue, besteak beste. Eta hortik aurrera, ehunen bat orrialdeetan zehar, Azkarraga eta Mozo'tar Jose Mari "Lurgorri"ren eta Jesus Peña "Aitza"ren bizitzak eta ahal izan zuten artean idatzi eta han-hemen plazaratu zituzten lanak jasotzen dira. Idazleak eta abertzaleak ziren biak, eta oso gazteak hil zituztenean: 21 urterekin fusilatu zuten "Lurgorri", Derioko hilerrian, eta 22 zeuzkan "Aitza" k, "desagerrarazi" eta bizia lapurtu ziotenean. Bata eta bestearen arteko ezberdintasuna idazteko erabili zuten hizkuntzan dago, Jose Mari

■ Esteban Urkiaga, "Lauaxeta".

■ Euskerazaintzaren nondik-norakoak

Euskaldun gara eta anaiak, ez etsaiak" zioen Latxaga jaunak "36'ko gudaldian su-izkillatutako idazle gazteak" liburuaren aurkezpenean. Eta jakina da Euskerazaintza-koek ez dutela euskara batua batere maite, eta are gutxiago harekin batera datorren "h" hizkia, baina liburu hau Euskerazaintzako ez direnekin elkarlanean egin dute, eta euskara batuaz doaz hainbat lan, Mari Karmen Garmendia eta Latxagari Aretxabaletako giroa eta "Aitza"ren bizitza eta lanak plazaratzen lagundu diotenen idazlanak, kasu: alegia L. Peñak, J. Atxak, Antxia'tar Aitorrek eta Joxe Iñaxio Salaberriak egin dituztenak.

Euskerazaintza, 1978an Euskaltzaindiak deituta Arantzazun egin zen euskararen inguruko Batzarraren ondoren sortua dugu. "Hamar urte ziren euskera batua sortuta zegoela. Eta nik beti euskera batu hori alboratu egiten nuen, ez ikasi eta ez ikusi, ez nuelako ontzat hartzen, arrazoi batzuegatik, euskera batu bat egitea bera ere", adierazten zigun Euskerazaintzako buru den Olazar'tar Martinek.

Ez zen bakararra horrela pentsatzen, Kardaberaz taldearen inguruan zebiltzan ehun eta berrogeita hamar bat idazlek ere gauza bera uste omen baitzuten. Eta euskara batuaren aldekoekin konpontzeko erarik aurkitu ez zuten, Arantzazuko Batzarra amaitu aurretik, beraietako bat aurreratu, eta denen aurrean hauxe esan omen zuen: "Zuek herriko euskeraren alde lan egitea nahi ez baduzue, guk herriko euskerarentzat Akademia bat sortuko dugu, eta orduan izango dira akademia bi: Euskaltzaindia eta Euskerazaintza".

Azkarragak ez omen zekielako ondo euskaraz eta bere jatorrizko lanak erderaz zeudelako. Atutxa'tar Paul arduratu da horiek guztiak euskaraz eskaintzen. Dena den, zeuden bezala argitara eman dituzten batzuk ere badira: "Lurgorri" k heriotzaren hurren zegoela idatzi zituen agur-gutun hunkigarriak. Haietako bat, 18 urte beste-

Esan eta egin. Baina gaur egun Euskerazaintzan dirua omen dago urri. "Euskaltzaindiak, oster, dirua dauka oso ugari -dio Olazar'tar Martinek-. Berak eduki ditzake behar diren beste langile ordainduta, seguru eta guzti. Baina guk ez dugu langile bat ordaintzeko ere, eta lan guztiak borondatez egin behar ditugu. Larrialdi batean aurkitzen gara. Nik 75 urte dauzkat oraintxe, eta gazteena izan naiz, orain etorri dena iritsi arte".

Gehitu berri zaiena gaztetan jubilatutako laguntzaile on bat dute, "lan asko eta ondo" egiten dituen. Bestelakoan, Bizkaian eta Gipuzkoan dituzte bazkide gehienak. Eta Iparraldean, laguntzaile pare bat oso onak. Azken batean, aurrera doaz: hilero egiten omen dute batzarra, eta hartzen dituzten lanak ondo bete.

Pozik daude ere, "36'ko gudaldian su-izkillatutako idazle gazteak" liburu jaso duen jendearen esker ona jasotzen ari direlako. Dagoeneko Txillardegik, Gotzon Garatek, Endrike Knör-ek, Davantek, Lizundiak, Euskaltzaindiak, Pako Aristik eta beste hainbatek idatzi omen diete ●

EUSKADI PUEBLO Y NACIÓN

rik ez izan arren herio zigorra ezarri zioten bere anaia presoari zuzendu zion.

"Aitza"ri buruz, berriz, honela dio berari buruzko azterketaren ardura hartu duen Latxagak: "Josu Peña'k erakutsiko digu, nola ez, gure literaturaren argitasu-

na ta illuntasunak argitara eramaten; orixe ikusiko degu nolako indarra daukan iruzurrak ta zenbateraino izan diteken kaltegarria. Gaiñera gazte onek erakutsiko digu, anai-arteko gudaren erroak nun dauden; bear bearrezkoa da guk danok ezagutzea".

Aretxabaletan jaioa zen Jesus Peña, eta herri horren Gerra aurreko giroari eskaintzen zaio lanean zehar tarte zabala, ahal delarik ere umore tantaz azaltzen dena. Horrelakoxea omen genuen "Aitza" bera ere, idazten zituen gauzetan umorea alboratzen ez zuen gaztea, harik eta 1937ko abuztuaren 29an Gerran izandako zauriak sendatu zain zegoen Santandergo Ospitale-tik "desagertu" zuten arte. Alferrikakoak izan omen ziren bere familiaren ahaleginak haren gorpua non egon ote zitekeen jakiteko orduan. Haren heriotzaren berri, Asturiaseko frontean Francoren aldeko indarrekin borrokan aritu beharrean aurkitu zen anaiari eman zioten, antza, baina beste edonolako argitasunik gabe. Handik gutxira galdu omen zuen bizia anaiak ere, eta honela agertzen da liburuan seme biei hiletak egin ahal izateko haien amak garai-ko apaizekin aurrera eraman behar izan zuen borroka: "Gure amak gogor egiten zien apaizei Joxeri elizkizuna egiten baldin bazitzaion Jesusen aldekoa ere egiteko, eta biei batera egin beharko zitzaizela gainera, eta bestela bati ere ez. 1937ko abenduaren

lean izan ziren bion hiletak, eta hain zuzen ere, ondoko txartelean agertzen denez, merkeago Francoren aldeko frontean hil zenarenak, Joxerenak, Jesusenak baino" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

Estrategiaren garrantzia aldarrikatzen zuen ale hartan editorialak. Herri bezala osatzeko non gauden eta norantz goazen aztertzea ezinbestekoa ei zen.

Indar barreiatuak bidertzeko deia

■ Garai hartan enpresariak eta langileak batera "defendatzeko" indarrean zegoen "sindikatu bertikala" baino ez zen onartzen Espainiako Estatuan.

A rtez bideratu beharra omen dago, lortu nahi den helburura iristeko. Eta horretarako taktikak bere garrantzia duen arren, planak egoera jakin batera egokiturik gauzatzea ez da nahikoa, 1972ko irail bukaera hartan ZERUKO ARGIAko editorialak agerian uzten zuenez. Hain zuzen ere, "Estrategia" izenburua zera-man aldizkariaren iritzia aldarrikatzen zuen atal hark, eta gauzak garbiki azaltzeko asmo sendoa, besteak beste.

HITZAREN ESANAHI ZEHATZA

Militar kutsu nabarmena zeukan hitza erabiltzen ari zelako-edo, bere lan hartan behintzat eman nahi izan zitzaion adiera garbi azaltzen saiatzen zen editorialgilea, ezer baino lehen: "Burrukaren momentu konkretu oni, ots, lanerako prestamen konkretuari, estrategia deituko diogu. Izan ere langilea, zapal dutako pertsona oro, bere askatasunaren alde burrukatzen danean, elburu konkretu batzuk jomuga izan ohi ditu. Ideologiak ekintza sutsuaren alde eragingo dio. Baina ekintza ongi prestatu behar da. Ekintzak alde zurretik

azterketa sakona eskatzen du eta ondorenean ongi gertutzea, luzaroa eta orain momentuan lortu beharrekoak zehatzmeatz mugatzea komeni da. Orregatik, estrategia bat eskatzen zaigu".

Baina ez zezala inork pentsa ekintza militar bat antolatze-ko zeraz ari zenik, arren, zeren "organizazio denek, bai sindikatoek, bai politiko alderdiek beren langintza plana egiten dute, eta gauzak behar bezala antolatzeko estrategia bat eratzen".

Erakunde oro zegoela estrategikoki antolatua, beraz. Behin puntu honetara iritsita, adibideren bat eman behar, bada, bere baieztapena azaltzeko, eta hara hor gure editorialgilearen komeriak, sindikatoak eta alderdi politikoak aiatatu baitzituen, enpresariak eta langileak batera "defendatzeko" indarrean zegoen "sindikatu bertikala" baino beste sindikaturik onartzen ez zuen Estatuan, Mugi-

mendukoak ez ziren alderdi politiko guztiak legez kanpo zituen erresuman!

Gauzak horrela, urrunera begira jarri behar, nahitaez, eta honela ematen zion jarraia bere esatekoari: "Italiako UIL bur-nigileen sindikatoek, 1970 garrenean antolatutako batzar nagusian, estrategia-ren arloa eta zeregiña erabiltzen dute gai nagusienetako bezala. Argi eta garbi dakuste: lana bi frentetan egingo dute:

ZERUKO ARGIA

Maria Anjeles Larrea

Bizkaiko bideak XIIIgarren mendean

NON ZER

- ESTADISTICA DEL 80
- EVALUACION DE LA ECONOMIA
- RECURSOS ECONOMICOS
- EL SECTOR PUBLICO
- EL SECTOR PRIVADO

ZERUKO ARGIA

Maria Anjeles Larrea

Bizkaiko bideak XIIIgarren mendean

langile mailan, gauzak obetu ditezten, ahal den neurrian langillearen eskubideak errespetatuak izan ditezten. Eta bes-tetik, lantegiz kanpo, gizarte giro eta egi-turak ikusiaz, lantegiz kanpo beste

■ Senticaria (eta 3)

Gorka Knörr, 1972-X-08

Izan ere, deabruak gu baino arinago ikusi dute, gure bular arinez baliatuz, gure bular arinak eratiz. Eta gure edari eta janari guztiak lapurtu eta gero, heiek ekarritako grozina eskaini ziguten; eta edateko, oraindik askotan edaten dugun ur nazkagarria aurpegira iraitzi ziguten. Mihingainak ihartu, gorputzak astindu, gure lurra lehordi bihurtu... gure eskubideak oro eskura eta kalera botatzeko ahaleginak egiten

saiatu... Baina behin eta berriz kantatu du xoxoak. Gure xoxo zigortua, mila-ka aldiz zigortua (...) Gau beltz eta luze hau igaroez gero, zenbat sahas izango da gure herriko mendi eta zelaiaetan amildua? Adi zazu. Ez zait gustatzen nere bizitza. Ez zait gustatzen zure bizitza. Guztiak ez dira onak. Ez gara sakonak. Zaila da. Horregatik horrenbeste sinplekeria, horrenbeste min (...)

■ Euskaldunak Ipar-Amerikan

A. Apat-Etxebarne, 1972-X-08

Hemen gutti izanen da, California edo Nevada edo halako eskualdetako berri-rik ez duena, bereziki eskualdunen artean. Gutarrak han 4-5 Estadue-tan barreiaturik daude, Espainia bezalako Estatu aundietan: horre-gatik da zail eskualdungoa zain-tzea; hala ere, Nafarroan baino gehiago gordetzen dute euskara nafarrek berek, eta ezautu ditugu bakar batzu, hemendik erdaldunak joan eta euskaldun bihurtu dire-nak; ezdenez arrigarri! Badugu beraz non ikas. (...) ●

jokabide zabalago, sakonago eta iraul-tzaileago aukeratu behar dela diote".

Pasarte hura nahiko borobil atera zitzaiola-eta, beste urrats bat ematera ausartu zen, hurrengo adibidea gertua-gotik hartuz: "Frantses ezkertiar sindi-kalistek ere planteamendu gogorra egin zuten 1967 garrean monopolioen aurka, zeren eta kanpitalismoak zera-man bide zabala ikusita, langintza, burruka ere bidez, eraz eta neurritz alda-tu beharra zegoen". Horrez gain, "Fran-zian bertan, CFDT berek ere berrizale-kerian, erreformismoan erortzeko arriskurik dadukatela ikusten dute". Arrazoiak, editorialgileak bere hitzetan ematen zituen: "Lantegi mailan zerbait eskuratu dela eta ez zaio burrukari amore eman behar, lortutakoarekin kontent gelditzea, burrukari bizkar ematea da arriskurik aundiena".

EUSKALDUNOK ERE, BEHARREZKO

Agian irakurle bakar batek ere ez ziola esan nahi zuena behar bezala uler-tuko bestela, eta azkenean arriskatzen zen, arriskatu, barruan zuena agertzera: "Guk ere gure estrategia antolatu behar dugu. Lehen zeren bila genbiltzan ikusi, aztertu eta adierazi beharko da. Non gau-den eta noruntz goazen mugatu beharko da. Pertsona eta erri bezala osatzea bila-katzen badugu, zerk eragozten duen ere gogoan artu beharrezkoa dugu. Ekono-mia erakunde mailan, gizarte mailan, erri

bat geranez aurkitzen ditugun eragozpe-nak. Gai onetan gure sudur puntan dago-ena bakarrik ikustea umekeria da".

Esan berri zuenak ere azalpenen bat eskatzen zuelakoan, honakoa ematen zuen, lasai arraio: "Behin ijito batek soka lapurtu zuela aitortu zuen. Gainontzeko-ek, sokarekin batera zaldia ere lapurtu

ekintza une oro aztertu behar bada ere, prestamena, estrategia luzarorako egin behar da. Gainontzean, aizearen eragin-pean dabilen lumaren antzekoak izango gaituzue. Ekin bai, gogor gainera, baina gaur zergatik eta biar zertarako ongi aztertu eta gero.

Azkenik, besterik ere esango gendu-

DONOSTIA, HIRI ZABALA

■ "Gure artean ekaitza nondik datorren ahaztu samarra dagoela dirudi. Egiazko etsaia nor den salatzen asi beharko ote dugu?"

zuela berehala antz eman zioten. Guk ere, sokaren atzetik dagoena ikusten saia-tu behar dugu. Bestela gureak egin du, sasi-iraultzaileekin bat egiteko ez dugu besterik behar".

Horrelakorik gerta ez zedin, "gure

ke. Bi eta bi lau direla alegia. Bai, gure artean ekaitza nondik datorren ahaztu samartua dagoela dirudi. Egiazko etsaia nor den salatzen asi beharko ote dugu? Posible balitz..." ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Zenbat gara 72

Amatiño, 1972-X-08

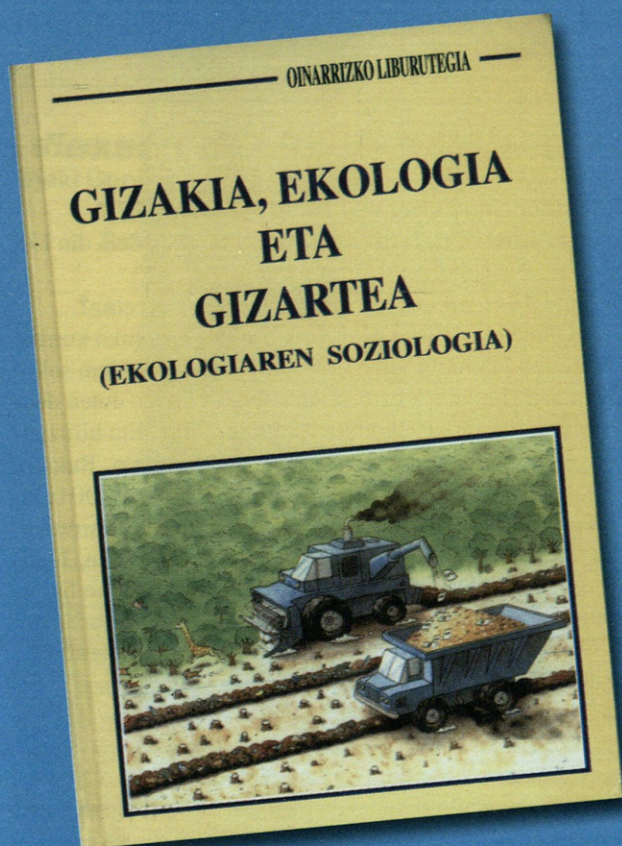
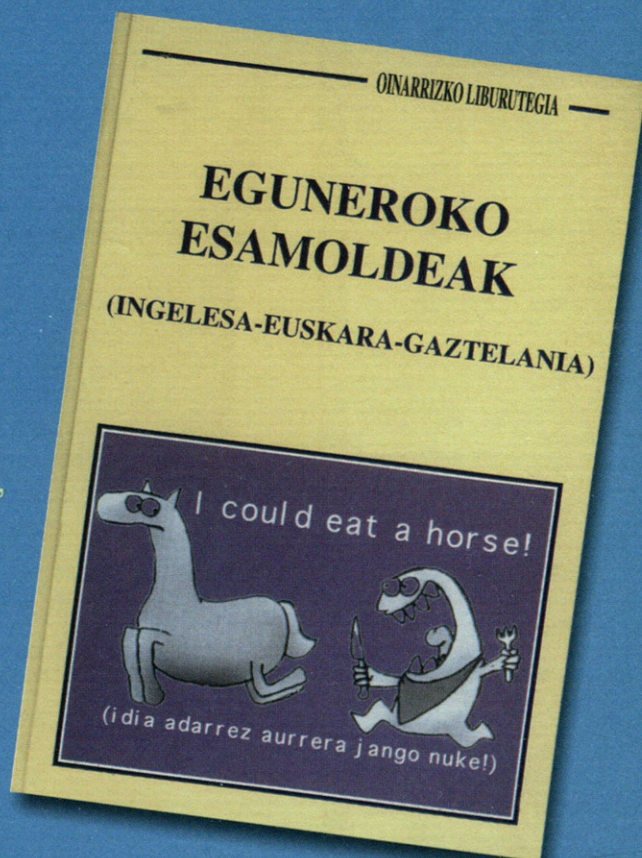
Duela zenbait aste sail bero-netan aipatu genduenez, bere ehun urte betetzea dela eta, Iruñeko Aurrezki Kutxak sortu berri du Euskal Litera-tura Lehiaketa bat, zeinetan Nafarro-ako idazleek bakarrik parte hartuko ahal izanen dute. Saria, beharrezko zaiku aipatzea, inolaz ere ez txantxe-takoa, 100.000 pezetakoa baizik. Halako sariak hartuko genituzke Nafarroaz kanpo ere. (...) Agora anto-lamenduak eratua du aurten ere "Gipuzkoa Literatura Sariaketa". Euskarazko lanei dagokienez, bi sari eskaintzen dira, saiakera eta antzerki sariak, alegia, bakoitza 40.000 peze-takoa delarik. Idazlanok Agora dela-

koari -Victor Pradera 10-2º Donostia-bidali behar zaizkio, urtarrilaren 31 baino lehenago. Inork nahi badu xehetasun gehiago, idaz beza aipatu-riko zuzenbide hartara. (...) Beste berririk ere badugu aldizkari kon-tuan, berri pozgarria gainera, euskal literaturaz arduratzen garenontzat behinik behin, hau da, bi urtetako isiltasun edo geldiunearen ondoren berriro agertu zaigula, alegia, Anto-nio Arrue, Aingeru Irigaray eta Koldo Mitxelenaren zuzendaritza pean. (...) Zoritxarrez, Egan aldizka-ria guti baino ez dugu hedatua, eta euskal kultura arazotan ari den amai-kak ez daki aldizkari hau denik ere. Eta honela gabiltza..." ●

EGUNEROKO ESAMOLDEAK (Ingelesa-euskara-gaztelania)

Liburua hau ingelesa edo euskara ikasten / irakasten ari diren euskaldunei / ingelesei begira egina dago, bi hizkuntza horietan gorputz-atalen, animalien, landareen eta mineraleen inguruan dituzten esamolderik erabilgarrienak eta herrikoienak bilduta izan ditzaten (Amerikako Estatu Batuetakoak barne). Gainera, liburuak ariketa bereziak bezain erabilgarriak ditu norberak bere kasa aritzeko. Orain arte, inoiz, euskaraz argitaratutako liburu berezienaren aurrean zaude.

GIZAKIA, EKOLOGIA ETA GIZARTEA (Ekologiaren soziologia)

Ekologia ikuspuntu sozialaren aldetik aztertuta da liburu honen mamia. Era honetan, ekologiari buruzko liburuetan agertzen ez diren gai berriak ditugu: globalizazioa eta ingurumena, gero eta garrantzia handiagoa hartzen ari den "hatz ekologiko"-aren kontzeptua, "kapitalismo naturala"-ren azpian dagoen ideologia, hainbeste kezkatzen gaituzten transgenikoak, garapen jasangarriaren eredu desberdinak, . . . Puntako berrogeita hamaika gai desberdin zure esku.

**Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!**

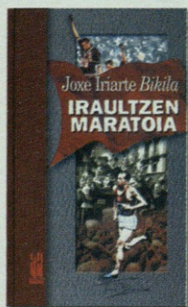

GAIAK

ARGITALDARIA

A S T E K O L I B U R U A

42 KILOMETRO, IRAULTZAZ IRAULTZA

**IRAULTZEN
MARATOIA**
Joxe Iriarte
"Bikila"
TXALAPARTA
208 orrialde
14 euro

Literatura eta historia uztartzen dituen liburua idatzi du oraingoan Joxe Iriarte "Bikila" k. Korrika dihoala egiten omen ditu ametsik ederrrenak Joxe Iriartek. Korrika izaten omen ditu ideiak, eta korrika egiten omen du aurrera. Bere zaletasun horretatik dator kio goitizena ere, Abebe Bikila maratoilariaren izenetik. Ez da, beraz, harritzekoa, Joxe Iriartek "Iraultzen maratoia" izenburua duen lan bat idatzi izana. Eta "Iraultzen maratoia" liburuko 42 kilometrotan zehar, berdinezango da protagonista Miltziades jeneralak Espartako armada-
ren laguntzaren bila bidalitako

mezularia, Erroman matxinatutako esklaboa, Orreagan Errolan armada garaitzea lortu zuten euskal gudarietako bat, edota askatasuna lortzearen historian zehar munduko auskalo zein bazterretan borrokatutako beste edozein pertsona xehe. Izan ere, edonon eta edonoiz bidegabeke-riari aurre egitera ausartu diren herritar anonimoak eta ezezagunak dira liburuko protagonistak. Chiapasen, Siberian, Saharan, Parisen, Eskozian, Irlandan, Amaiurren, Hondarribian edota Espainiako Gerra Zibilean emandako iraultza, errebolta, matxinada eta borroka latzetan parte hartu zuten haiek.

▼ Egileari Galdezka

"Pasadizoz eta menturaz jositako liburua da hauxe"

Joxe Iriarte "Bikila"

ALBERTO ELOSEGI

■ Hitz gutxitan esanda, zer da "Iraultzen maratoia"?

Odisea, bidaia nahasia, pasadizoz eta menturaz josia dela dio Lur entziklopediak. Bada, horixe da liburu hau.

■ Konta ahal diezagukezu zer edo zer odisea horretaz?

Goiz batez, Oiartzungo Elizalde auzotik irteten naiz ohiko korrika saioa egitera, eta ia ohartu gabe kobazuloz beteriko oihan sakon-
nean sartzen naiz, intxixuek oso aldian aldiro irekitzen duten den-
bora eta espazioa zeharkatzeko tunelean murgilduz. Eta hiruzpa-
lau mila urte iraungo duen odiseari ematen diot hasiera. Bukatu,
berriz, Oiartzungo Gurutze auzotik igarotzen den 2001eko
AEKren Korrikarekin bukatzen dut. Eta bukaera hori, niretzat,
oso berezia da. Izan ere, egun horretan Korrikaren barruan, Juan-
ma Legorburuk antolatutako talde batekin, Oarsoaldeko haran
guztiari eman genion buelta Diego Garciaren elastikoa eramanaz.
Horrekin Diego Garcia zendu berriari omenalditxo bat egin nahi
genion, guretzako eredugarria izan baita, bai kirolari bezala, eta
baita ere kanpotik etorritako etorkin euskaldundu bezala, eta
berak AEKri, euskarari eta bertsozaletasunari zion barne senti-
mentu horrekin asko eta asko oso lotuak egon garelako. Beraz,
hasierak eta bukaerak liburu honetan badu zerikusirik niretzat oso
inportanteak diren gauza askorekin.

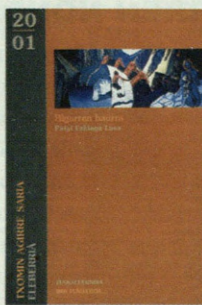
■ Eta maratoian zehar nolako gertakizunak aurki daitezke?

Bada, milaka kilometro izerdi patsez eginez, pertsonaia ezberdi-
nen larruen begiz, gudak, matxinadak, iraultzak deskribatzen dira,
zertzelada arinez, korrikalariak horrela ikusten duelako paisaia.
Joaten da poliki-poliki, ikusten du paisaia, baina bidean dihoa eta
ez du denbora asko ikusten duena aztertzeke.

LIBURUAK

BIGARREN HAURRA

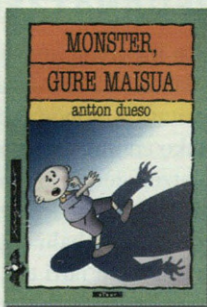
Patxi Ezkiaga Lasa
EUSKALTZAINDIA/
BBK FUNDAZIOA
144 orrialde
6,24 euro

IAZKO "TXOMIN AGIRRE" SARIA

Euskaltzaindiak eta BBK Fundazioak urtero antolatzen duten literatur lehiaketan Txomin Agirre saria eskuratu zuen iaz Patxi Ezkiaga Lasak "Bigarren haurra" deritzan eleberriarekin. "Bigarren haurra"ren protagonista emakume bat da. Heriotza ekar dakioken gaixotasun larri baten berri eman diote, eta bere bizitza osoa gogoratzen hasten da, hamasei urterekin izan zuen alabari idazten dion gutunean. Alaba hori umezurztegian utzi behar izan zuen jaio bezain laster, bizimodu berri baten bila Bilbo aldera abiatzeko. Striptea-seko dantzari gisa lanean hasi eta Martin argazkilaria eta margolaria ezagutuko zuen, bere bizitzan zeresan handia edukiko zuen gizona, eta harekin batera biziko zituen 1970eko hamarkadan Euskal Herrian gertatutako arazoak.

MONSTER, GURE MAISUA

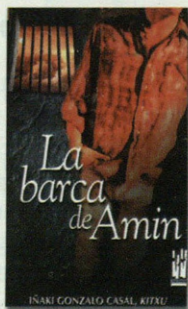
Antton Dueso
ELKAR
61 orrialde
5,40 euro

DENOK IZAN GAITEZKE BELDUR

Hamar urtetik aurrerako irakurleei eskainitako idazlan honetan, beldurrak Hedonoren jokaeran izan dezakeen eragina agerian jartzen ahalegindu da Antton Dueso, idatziz eta marrazkien bidez. "Monster, gure maisua", haatik, Miel Anjel Elustondok euskaratu du. Istorioan, Mikel maisu berria dator Peru mutikoaren gelara. Boxeolari sudurra du, tximaluzea, bizar itxia eta ehun kilotik gorako gorputz baldarra. Gainera, oso isila da. Gauzak horrela, dardar batean uzten ditu Peru eta bere ikaskideak. Ariketa bat egiteko eskatu die, eta alde egin du, hamar minutu barru itzuliko dela esanaz. Orduan bakarrik ausartu da Peru bere lan-koaderno irekitzera. Baina, ai ama, ez du ezer ulertzen!

LA BARCA DE AMIN

Iñaki Gonzalo Casal,
"Kitxu"
TXALAPARTA
158 orrialde
12 euro

ESPETXETIK IHES EGIN AHAL IZATEKO ERA

Irudimena eta poesia ditu Iñaki Gonzalo Casal "Kitxu"k armatzat espetxetik ihes egiteko garaian. Poesia idatzia da berea, non Amin aljeriarraren eta euskal preso baten arteko adiskidetasuna kontatzen duen. Egun berean eta urte berean jaiotakoak dira preso biak. Espetxeko modulo berean daude, lagunak dira, eta biek dute amets bat, libre izatearen itxaropena. Baina espetxe barruko giroak zerikusi gutxi du askatasunaren inolako aztarnarekin, eta ingurune anker horretan gazte biei libre izateko gelditzen zaien aukera bakarra beren gogoarekin irudimenezko munduak sortzea baino ez da. Oran aldeko kale estu, jende prestu eta paisaia ederretan murgilduko du aljeriarrak euskalduna, eta honek bere Euskal Herria eskainiko dio trukean.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarerik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzualako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

GURE HERRIKO FRANTZISKO- TARRAK. HERRIETAKO HISTORIA GARAİKIDEA

Joseba Intxausti
ARANTZAZU
302 orrialde
30 euro

FRANTZISKOTARREN NONDIK NORAKOAK

Joseba Intxausti historialariak, Idoia Unzuurrungaga argazkilariaren lankide-tza bereziarekin, plazaratu duen liburu honen izenburu zehatza “Gure herriko frantziskotarrak. Herrietako historia garaikidea (1791-2000)” da. Eta hain zuzen ere, aro garaikidean erlijio ordena horren nondik norakoak azaltzen dira bertan, hiru ataletan banaturik. Lehenengoan, frantziskotarren komentuei eta anaiarteei ematen zaie begirada, tokian tokiko historia sakabanatuak prozesu historiko orokorretik aztertuz. Bigarren goan, komentuen historia dator. Eta hirugarren goan, Kontzilio-ondoko olatuarekin frantziskotarrek eurek ere duten modernitate-aurregia erakusten du. Argazkietan, erlijio ordena horretako egungo aurregiak eta frantziskotarrek dituzten altxorak ageri dira.

LA FILOSOFIA. CONTADA CON SENCILLEZ

Javier Sádaba
MAEVA
182 orrialde
9,84 euro

FILOSOFIA GEUREGANATZEKO ERA ERRAZA

Filosofiari dagozkion gaien inguruan gogoeta egiteko nahia duten guztiei eskaintzen die Javier Sádabak “La filosofía. Contada con sencillez” liburu-a, non Madrileko Unibertsitate Autonomoan Etika katedraduna den aditu hau, oso era atseginean, gutako edonork filosofia gaitan murgiltzeko dugun gaitasuna agerian jartzen saiatzen den. Izan ere, Javier Sádabarentzat, gizaki guztiok daukagu gertakariaren lehen oinarriei, izadiaren funtsezko nolakotasu-naz, ahalik eta orokorkien jabetzeko ahalmena, edo beste era batera esanda, edozein gaiei buruz sakon pentsatzen jarri eta geure iritzia osatzeko indarra. Nork ez dio, bada, bere buruari justizia, zoriona, nahigabea edota heriotzaren inguruan galderarik egiten?

CARTAS Y ESCRITOS

Mauricio Flores
Kaperotxipi
ZARAUZKO UDALA
244 orrialde

MAURICIO FLORES KAPEROTXIPIREN LANA

Ehun urte bete ziren iaz Mauricio Flores Kaperotxipi margolari eta arte kri-tikari zarauztarra jaio zenetik. Hori zela-eta, Leticia Eizagirre Altunak Deustuko Unibertsitatean Arte Garaikideko Espezializazio ikastaroan Flores Kaperotxipiren lanaren inguruan egindako ikerketa hau plazaratzera erabaki zen Zarauzko Udala. Leticia Eizagirreren lana bi ataletan banatzen da. Lehe-nengoan Flores Kaperotxipiren artikulua agertzen dira, berak Argentinan 1943tik 1966ra idatzi zituen gutunak, iruzkinak eta pasadizoak, haietarik asko gaur arte argitaratu gabe egon direnak. Bigarren atalean, berriz, bereziki Flo-res Kaperotxipi berari Oteizak, Olavek, Tellagorrik, Castagninok, Muruak edota Pio Caro Baroja bezalakoek bidalitako gutunak aurkituko ditugu.

DISKOA

UFESTUEK

Ufestuek
ENIXE
8 kanta

ERRATZUTIK DATORREN OLDARRA

Erratzuko Kultur Elkartea, Xorroxin Irratia eta Baztangoiza Iku-sentzunezkoak lagun zituztela graba-tu zuten Ufestuek deitu taldekoek, Enixe Recordsen eskutik, zortzi kan-tako CD hau. Bertan, “Martxan hemendik”, “Rip bizia”, “Nekazal-punk”, “Gidari”, “Titanik”, “Hago... begira”, “Bando bando” eta “Tú mismo” aurkituko dituzue, piztiak baretzeko prezeski ez diren kantak.

Izan ere, Iban Iparragirreren baxuaz, Xabi Ospitalen gitarraz eta ahotsaz, J. I. Etxamendiren gitarra nagusiaz eta Joseba Etxandiren bateriaz osatu-tako Ufestuek, inguru arrotz eta oldarkorrean kate den oro xehatzeko ahaleginetan dabilen taldea da. Erra-tzun bildu zirenetik urtebete pasa ez, eta jada maketa bat aurkezteko ausardia izan dute. Lotsagabeak direla? Beraiek diotena: Eta zer?

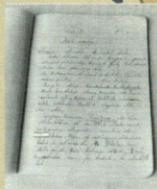
BILBO, urriaren 18a arte**Erakusketa**

Bilkin galeriak Iñaki Larrinberen erakusketarekin hasiko du denboraldi berria. Iñaki Larrimbe eskultura mundutik datorren artista da eta ondorioz, galeriak bildu dituen argazkietan hirugarren dimentsioa ia-ia agerian geratzen da, paretaren zati balira bezala.

Bilkin galeria

BILBO, urriaren 25a arte**Lehiaketa**

Kabi Goitia Bertso-paper Lehiaketan parte hartzeko epea urriaren 25ean amaituko da. Partaide bakoitzak nahi adina bertso-paper bidal ditzake eta gaia libre izango da. Informazio gehiago nahi izanez gero, (0034)944752233 telefono zenbakia deitu Matxintxu ALK-Euskaltegia

GASTEIZ, urriak 5**Azoka ekologikoa**

Azoka honetan erosleak aurkitu ahal izango dituen elikagai guztiak produkzio sistema ekologikoen bitartez ekoizitakoak dira.

Machete plaza

DONOSTIA, urriak 4-6

Xixka Gipuzkoako ilusionismo elkarteak XXV. Biltzar Magiko Nazionala antolatuko du. Espainiako Estatuko mago zaletu zein profesionalak batuko dira Kursaallean.

Ganbara aretoa

DONOSTIA, urriaren 27a arte**Erakusketa**

Hiru artista euskaldunek eta hiru artista argentinarrek osaturiko taldeak prestatutako "Ez gugandik aldendu" pintura erakusketa egongo da ikusgai Artelekun. Octivio Blasi, Iñaki Gracenea, Iñaki Imaz, Gabriela Kraviez, Juan Perez Aguirregoikoa eta Tulio de Sagastizabalen lanek osatzen dute erakusketa.

Arteleku

MIARRITZE, irailak 30-urriak 6**Jaialdia**

Miarritzeko "La Cita" Latinoamerikako Kulturen eta Zinemaren XI. Jaialdian, Latinoamerikan zinemagintza arloan atera diren berrikuntza gehienak izango dira ikusgai. Aurten, besteak beste, Tomas Gutierrez Alea omenduko dute.

ZARAUTZ, urriaren 27a arte**Erakusketa**

Bidaiatzea, behatzea eta eguneroko bizipenak helaraztea dira Pasquale Caprilleren helburuak. Erakusketa honetan bere positibitate teknika propioa erabili du, inpresio digitala erabiliz, 300 gr-ko akuarela paperaren gainean. Asteartetik igandera 10:00-13:00; 16:00-20:00

Photomuseum

GASTEIZ, urriak 9**Antzerkia**

XXVII. Nazioarteko Antzerki Jaialdiaren barruan, eta Calixto Bieitoren zuzendaritzapean, Teatro Romea antzerki taldeak Shakespeare-n "Macbeth" lan ospetsua antzetzuko du Gasteizen.

20:30

Printzipal antzokia

EIBAR, urriak 5**Sagardo eguna**

eta kitto! euskara elkarteak X. Sagardo eguna antolatuko du urriaren 5erako. Bertan, hamar sagardotegitako sagardoa dastatzeko aukera izango da.

19:00

Toribio Etxebarria

URRETU-ZUMARRAGA, urriak 6**Kilometroak**

Aurten Urretxu-Zumarraga ikastolak antolatuko du Kilometroak jaia, eta ibilbideak bi herri hauek zeharkatuko ditu. "Elkarren beharrean" lelopean egingo da Gipuzkoako Ikastolen aldeko festa.

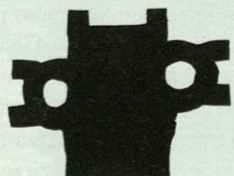

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Urtearen sasoi honetan ontzen ari diren udare, makatz edo txermen eder eta galanten arbaso basatia da maaltza. Oraintxe fruituz beterik topatuko duzue.

IPULARREKO MAALTZA

Hauetako aspaldiko batean ene idizaletasunaren amorrazioaren berri emana dizut, irakurle, zikiratuak larrean zelatatze-ko plazerraren alde otadia luberritzearenaz aritu nintzen hartan, bai. Ur jario etengabeak askan jotzen duenaren doinua ikuilu atarian entzutea atsegin izango dutelakotan, nerabetan ezagututako iturria bere oneratu asmoz gurdi bidearen zauri zaharra argitara atera dugu sasitzarrean, erdiz erdi. Sasia txarutzen ari denaren seinale, hor topatu ditugu gurdi gurpilen artean errotuta, tarteka arra beteko dia-

metroa baino handiagoa ere baduten sahats, haritz, sasi-arkazi, gorosti... eta baita maaltza eder bat ere.

Maaltza, atxerea edo udare makatz urte sasoi honetan ontzen ari diren udare, makatz edo txermen eder eta galanten arbaso basatia da. Mentatzazale bakan batzuek gain inor gutxik ezagutzen du. Oraintxe da fruituñoz mukuru. Mikatz askoak. Arantza zorrotzegien artean zail. Bikainak.

Sasia idi larrearen ipularrea izan izango da, bai. Bere altzoan sorpresarik gordetzen ez duenik ezin esan ordea...

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Espainian, gizonezkoen erdiak eta emakumeen herenak izango du minbiziaren gaitza. Kasuen %50 sendatzea lortu du gaur egun medikuntzak, aurrerapenei esker.

EZIN ETSI MINBIZIAREN AURREAN

Horixe da behintzat Bartzelonako Unibertsitateko Onkologia Medikuko katedraduna den Fabian Estapé doktoreak Santanderko Menendez Pelayo unibertsitatean minbiziari buruzko ikastaroan esan berri duena. Espainian, gizonezkoen erdiak eta emakumeen herenak izango du gaitz hori, baina kasuen % 50 sendatzea lortu du gaur egun medikuntzak, aurrerapenei esker.

Espainian gaitza izan duten, gaitza gainditu duten edota oraindik gaitzarekin borrokan ari diren pertsonak 1,5 milioi dira, Estapé dioen bezala "oraindik ere ezin izan baitugu izurrite hori menderatu". Izan ere, bizimodu modernoak markatzen dizkigun baldintzak ez baitute askorik laguntzen: tabakoa oso kaltegarria da, eli-

■ Minbizia tratatzeko teknologia gero eta aurreratuagoa da.

kadura zaindu beharra daukagu eta laneko giroak ere nahiko kaltegarriak izaten dira sarritan.

Gure gizartearen joerak ere desoreka

batera garamatza, gero eta gehiago. Hemendik oso gutxira 65 urtetik gorakoak % 20 (edo gehiago) izango dira. Bizi itxaropenak gora egin du, baina baita minbiziak jota dauden diagnostikoen kopuruak ere (batez ere birika, bular, heste eta prostatako minbizien kasuak). Horregatik bizitza luzatzearekin batera, adineko pertsonetan laguntza berezia aldarrikatzen du Estapé doktoreak, gaur egungo teknika mediku eta kirurgikoek itxaropenerako leiho zabala irekitzen baitute. Gauza bertsua gertatzen da, era berean, bizitzaren beste muturrean ere, gaur egun haurren artean diagnostikatzen diren minbizi-kasuen % 70-80 sendatzen baitira. Ez etsi, beraz, inola ere, eta eutsi goiari!

◆ JABIER AGIRRE

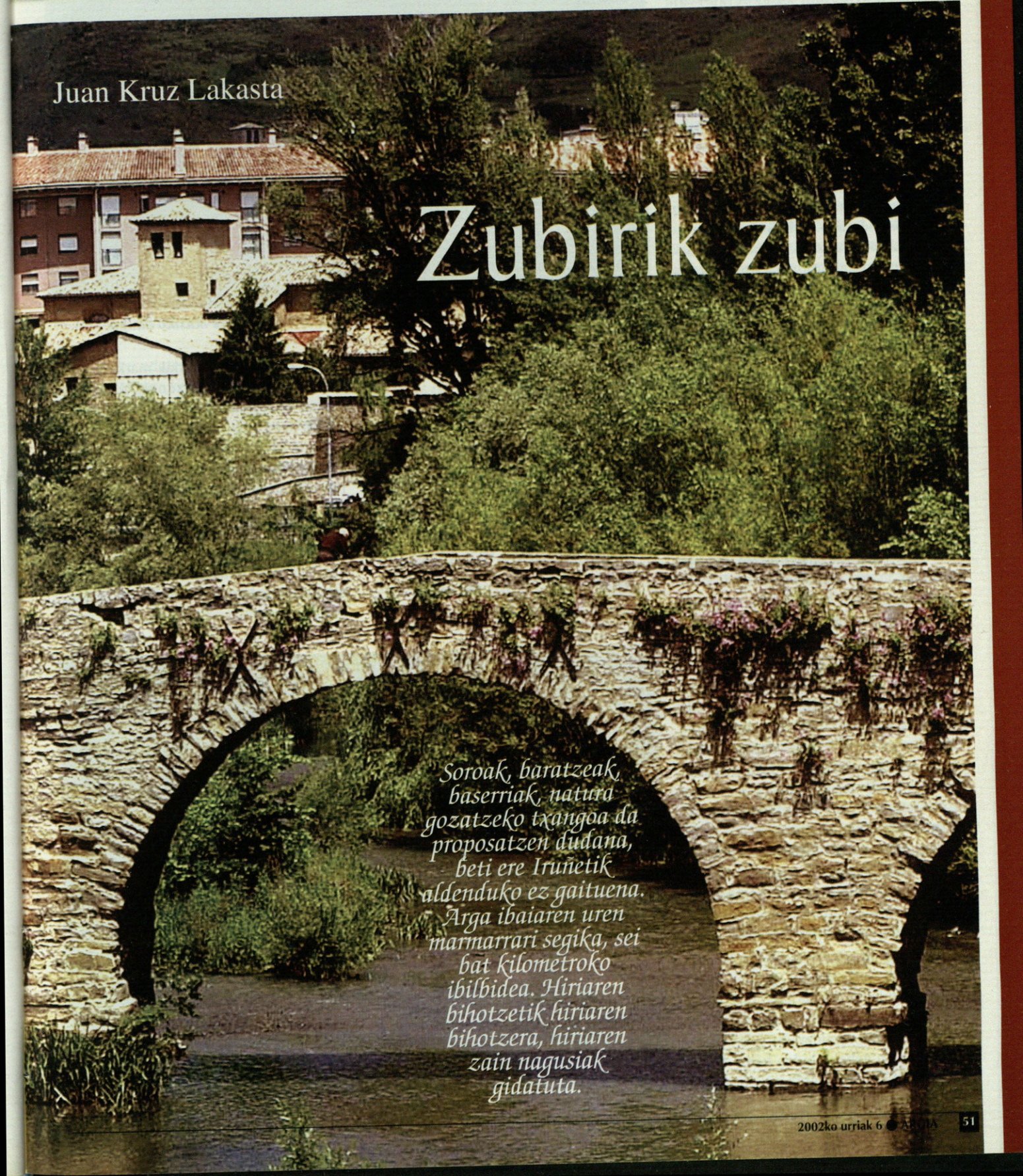

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

Juan Kruz Lakasta

Zubirik zubi

Soroak, baratzeak,
baserriak, natura
gozatzeko txangoa da
proposatzen dudana,
beti ere Iruñetik
aldenduko ez gaituena.
Arga ibaiaren uren
marmarrari segika, sei
bat kilometroko
ibilbidea. Hiria
bihotzetik hiria
bihotzera, hiria
zain nagusiak
gidatuta.

Noizean behin, guztiok sentitzen dugu ihes egiteko premia, korrika hasi eta guztia -gehiena, bederen- giblean uzteko beharra. Aspaldi samarretik asteen bizpahirutan horixe egiten dut nik, korrika. Azken urteotan, halakoetan Iván Giménez kazetari, idazle, laguna izaten dut alboan. Nekez topatuko nuke konpainia hoberik. Hizlari aparta da -batez ere maldan gora: hausporik gabe nagoela sartzen dizkit ziriak- eta ongi baino hobeki ezagutzen du foru hiriburua, "Iruñeko hiri ibilbidea" bere liburuak argi erakusten duenez. Berak atera ninduen Gaztelu Gibelari bueltaka aritzearen gurpil zorotik. Berak erakutsi dit, besteak beste, lerrootara bildutako ibilbidea.

Iruñearen bihotzetik, Labrit pilotalekuaren paretik abiatu gara tipi eta tapa erritmo mantso samarrean -haurdunentzako footinga egiten dugula esaten ohi du Ivánek-. Euskal pilotaren -diputazio-buruak barkatuko dit hitzok elkartzearen atrebentzia- *bombonera* giblean utzita, Club Natacionekeo aldapan behera egin, eta eskuinetik Media Luna parkera igotzen diren eskailerei jarraitu diegu. Parkeko barandatik, Kontxako paseoko marko konparaezinean bageunde bezala, itsasoari egin diogu so, Iruñeko itsaso txikiari, Uharte aldetik gerturatuta hiriari oinak miazkatzen dizkion Arga ibaiari. Easo Ederrekoa ez izanagatik ere, paisaia ederra da.

Hortik aurrera, behingoagatik, gurutzea hartu dugu erreferentziatzat, urrutian dakusagun Iruñeko Seminarioaren eraikineko aurrealdeko gurutze erraldoia. Giménezek -gizon irakurria eta memoria onekoa- Miguel Sanchez Ostizen hitzak ekarri ditu gogora: "Egun erresuma zaharrean barna topa daitezkeen politika gizon, poeta, agitatzaile, diputadutxo, *philosophe* asko eta asko pasatu dira eraikin horretatik". Eraikin erdia zaharretxe bilakatu behar dute. Adierazgarria.

Seminariora helduta, garai batean botere faktiko deitzen ziren horiekin jarraituz gure hurrengo erreferentzia Polizia izan da, zehatzago adierazita, Foruzaingoaren garajea. Rafael Gurrea lehendakariorde erregionalistaren esanetan Foruzaingoa "benetako" polizia bilakatzen duten liskarren aurkako furgoneta erosi berriak gordetzen dituen eraikina eskuinean utzita, ekialderantz jaitsi gara. Gero asfaltatu gabeko bidea hartu dugu, Ekialdeko Saihesbidearen paseora hel-

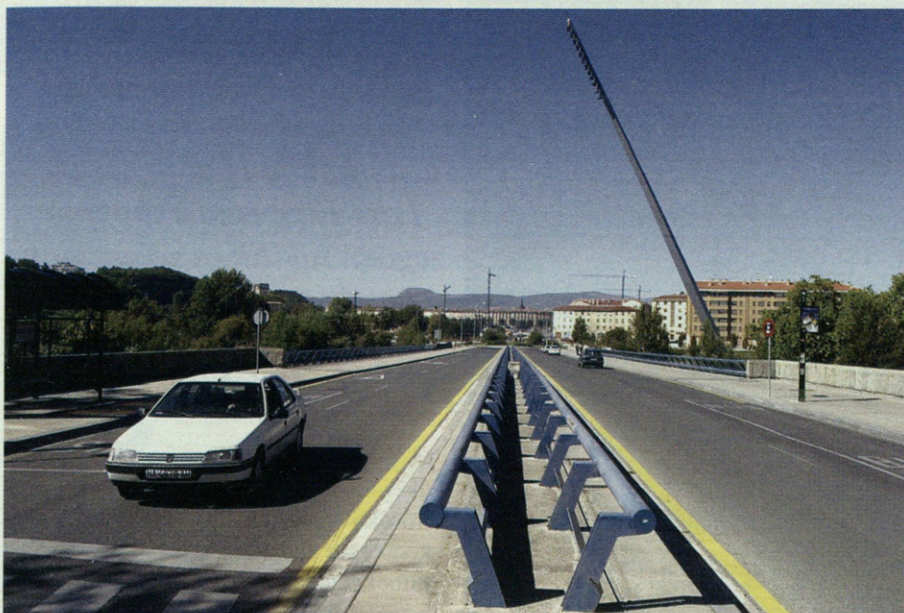
■ Zubirik zubi gabiltza. Argazkikoa ez bezala Erdi Arokoak ere ikusiko ditugu.

Iruñearen bihotzetik, Labrit pilotalekuaren paretik abiatu gara tipi eta tapa erritmo mantso samarrean -haurdunentzako footinga egiten dugula esaten ohi du Ivánek-. Euskal pilotaren (...) "bombonera" giblean utzita, Club Natacionekeo aldapan behera egin (...).

tzeko. Harrizko mugarriak markatu digu norabide egokia. Paseoak Uharteko bidean jarri gaitu. Berehala ezker aldera egiten duen bide zabala hartu dugu, Mendillorri auzo sorberria giblean utzita. Iváni ez zaio burura etorri inongo idazleren mintzorik. Ni Mario Gabiria soziologo iruindarrak elkarrizketa batean esan zidanarekin oroitu naiz -bana markagailuan-: "Hori bezalako auzo batean guztiak batera ezkontzea, haurrak edukitzea, banantzea, zahartzea baino gauza tristegorik ez dago".

■ Media Luna parkera helduta, bertako barandatik Arga ibaia ikus dezakegu.

MIKEL SAIZ

■ **Ibilbidea oinez edo lasterka egitea proposatzen dizugu... autoz ezingo duzu.**

Iruñeko udalerritik atera gabe, soro artean aritu gara korrika. Burlatako muga iraganda, ibilbideko lehen zubira heldu gara: Burlatako Zubi Zaharra. Hartan Ivánek beste kultur erakustaldi bat egin du -bi eta bat-. Datu sorta mardula bota du arrapaladan. Zubiak puntu erdiko sei begi ditu, bakoitza bederatzi metrokoa. Uholdeek hainbatetan bota dituzte erdi-koak, eta, gauzak horrela, soilik ertzeta-ko begiak dira jatorrizkoak. To!

Ivánen jakinduria erauntsiari ezin aurre eginez, aspaldiko pasadizoaz min-

Behingoagatik, gurutzea hartu dugu erreferentziazat, urrutian dakusagun Iruñeko Seminarioaren eraikineko aurrealdeko gurutze erraldoia. Gimenezek -gizon irakurria eta memoria onekoa- Miguel Sanchez Ostizen hitzak ekarri ditu gogora (...)

MIKEL SAIZ

■ **Redingo gotorlekuko harresia.**

tzatu naiz. Hamasei urterekin sexu bidez kutsatzen diren gaixotasun horietako bat harrapatu nuen Zubi Zahar horren pean. Iván aho bete hortz geratu da. Hain justu Zubi Zaharrean hasitako Arga ibaiaren jaitsieretako batean izan zen. Lagun batzuekin parte hartu nuen kamioi neumatiko batzuekin eginiko txalupatxoarekin. Pirataz mozturiko neskakiko zoragarria ezagutu nuen. Egun osoa eman nuen berarekin solasean. Azken orduan musukatzen saiatu nintzen, eta... Eta neskakikoak gure laguntasun harreman sorberria gaizki ulertzen ari nintzela esan zidan. Ez genuen ezer egin. Biharamunean hankartean sekulako azkura nuen. Medikuairengana joan nintzen, eta esan zidan sexu bidez kutsatzen den gaixotasun horietako bat zela, baina ur zikinetan bainatuz ere harrapatzen ahal zela.

Barrez aritu gara korrika ibaiaren eskuin ertzetik, San Miguel klinikaren petik. Tontamentian Belosoko errepidea azpitik zeharkatzen duen tunelera heldu gara. Hori iraganda, Magdalena errepidea hartu dugu. Magdalena: baratzeak hiriaren bihotzetik bost minutura. Udal azoketako barazki-denda guztietako letxugak Magdalenaokoak omen dira. Baten bat gezurretan aritzen da; izan ere, Magdalena inguru zabala da, baina ez horrenbeste, eta gainera aisialdirako guneek tarte handi samarra kentzen diote, hortxe baitaude Amaia eta Club Natación igerilekuak.

Ivánek beste datu historiko bat bota du -hiru eta bat-: Remigia Etxarren orekari iruindarrak 1883an begiak estalita hirutan gurutzatu zuen ibaia bi ertzeen artean eskegitako soka baten gainetik, hain justu Magdalena inguruan. Niri Iruñeko Udalaren ekilibrista lanak etorri zaizkit gogora. Udalak parkea osatu berri du Arga ibaiko ertzeetan. Publikoak ez ziren ertzetako lur guztiak desjabetu ditu hain justu Amaia eta Club Nataciónkoak izan ezik. Haien tartean, parkea ibaitik aldentzen da. Aluak! Badakit hitz

Iruñeko udalerritik atera gabe, soro artean aritu gara korrika. Burlatako muga iraganda, ibilbideko lehen zubira heldu gara: Burlatako Zubi Zaharra.

Ibilbideko bigarren zubira heldu gara, Magdalenakoa. Iruñeko Erdi Aroko lau zubietako bat da. Ivánen azalpenen arabera -lau eta bat-, puntu txikiko hiru begi handi ditu, eta beste bi begi txikiagoak alboetan.

gogorragorik erabil nezakeela. Kontuan hartu behar da, baina, ni neu Club Natacioneko bazkidea naizela.

Club Natacionen parean, Iruñeko Udalaren lan moldearen beste adibide batekin egin dugu topo: Argako pasabidea. Montxo Armendarizek "Secretos del corazón" filman pasabidea nazioartean ezagun egin eta urte batera, Udalak zaharregia zela-eta txikitzea eta berria egitea erabaki zuen. Egungo pasabide futurista Star Wars pelikula sorta luzeko hurrengo alean ager liteke.

Ibilbideko bigarren zubira heldu gara, Magdalenakora. Iruñeko Erdi Aroko lau zubietako bat da. Ivánen azalpenen arabera -lau eta bat-, puntu txikiko hiru begi handi ditu, eta beste bi begi txikiagoak alboetan. XIX. mendean zaharberritu zuten, eta Gareskoaren antz handia dauka. Beste pasadizo bat etorri zait gogora. Zubiaren alboan dagoen Iruibideko institutuan ikasten nuelarik, ibaia alderik alde izoztu zen. Ordukoa bai hotza -zahartzen ari naiz-. Eguerdian gerturatu ginen, baina ez ginen gurutzatze-ara ausartu, izotz geruza meharregia zelakoan. Arratsaldean errepidea moztu genuen ez dakit zer aldarrikatzeko. Polizia etorri eta gure aurka oldartu zen. Segika joan zitzaizkigun ibairaino, eta orduan bai, orduan ibaia gurutzatzen saiatu ginen. Geruza meharregia zen, bai. Gerriraino busti ginen. Nolanahi ere, damurik ez: nahiago Argako ur hotza marroiz jantzitako garai hartako Espainiako Poliziaren -zahartzen ari naiz zahartzen ari naizenez- egur

■ Vergel karrika.

beroa baino.

Magdalenako Zubia gaitututa, Zigandako errota da gure hurrengo erreferentzia. Horrekin loturiko datu historiko bat ezagutzen dut: hartan lanean aritu zen Julian Gaiarre abeslari handia -berpizkundearen hasiera: lau eta bi-. Baina

Vergel karrikara itzuli gara. Eskuinerantz eginez gero, San Pedroko zubitik -Erdi Aroko beste zubi bat- lasterkaldia luza genezake, Lore Etxe etxe okupatua zegoen tokitik -a ze garaiaik haiek, a ze kontzertuak: huojoloteak, Balerdi-Balerdi...

oker nabil. Ivánek dio Gaiarrek Caparrosoko errota, Club Natacionen parekoan egin zuela lan -eskandalua Sadar futbol zelaian: bost eta bat. Golak zenbatzeari utziko diot-. Redingo gotorlekuko harresiak -inguru ederra ederren artean- eta Vergel karrika ezkerrean utziko ditugu Arantzadin sartzeko -toki lasaia lasaien artean-. Baratzen bat, etxe handiak, lorategi are handiagoak. Guztia zaharkitu samarra, beti ere sarma handiz zaharkituta. Asturiastik ekarritako orreoa Martintxoenea etxearen baitan, Etxe Zuria San Fermin, San Migel eta Bideko Ama Birjinaren irudiekin... Handitan hortxe bizi nahi dut, etxe horietakoren batean.

Vergel karrikara itzuli gara. Eskuinerantz eginez gero, San Pedroko zubitik -Erdi Aroko beste zubi bat- lasterkaldia luza genezake, Lore Etxe etxe okupatua zegoen tokitik -a ze garaiaik haiek, a ze kontzertuak: huojoloteak, Balerdi-Balerdi... Eta a ze hondeatzailea Alfredo Jaime alkatearena. Uste dut jada nabarmendu dudala zahartzen ari naizela, ezta?-. Oporrak, baina, gertu daude, gure denboraldiaren hasieran gaude, finean, ez gaude sasoiko, eta ezkerrean egin dugu, Redingo harresietatik, Zumalakarregiren ataritik, berriro Iruñea zahararren bihotzera itzultzeko. Maldan gora gabiltza, hausporik gabe nabil. Espero zitekeen ez Iván alua ziria sartzen hasi zait: "Orduan, zuk diozu Gaiarre Hiper Eroskin aritzen zela lanean..." ●

■ Seminarioaren eraikinaren aurrealdeko gurutze erraldoia.

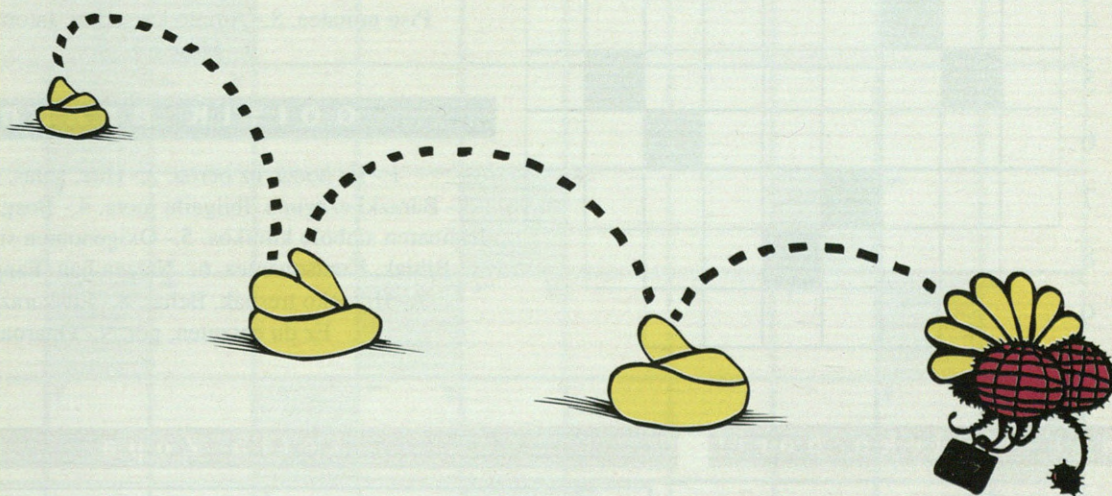
Denbora-pasak

Asteko Lokuzioa

アズモクシモ

ZAZPIAK
BATMAN

ZEREGINTXU

Benetan fundamentuzko ezer egin gabe, denbora guztian oso lanpetuta dagoelako...

**HOBE PELIPERI EZ DEITZEA,
ZEREGINTXU HORREK, ...**

Perejil de todas las salsas, refitolero /

... itxura ematen duena, edo guztien aferetan sartzen dena. Esne guzietako gasna

**... EZER KONPONDU BEHARREAN,
DENA NAHASIKO BAITU.**

Fouille-caca... qui brasse du vent / Busy-bee

Kike Amonarrizen Umorea

GENEROA ALA JENEROA?

- Gizonezko batek, autoaren atea zabaltzen badio emakume bati:
 . edo emakumea berria da
 . edo berria autoa da.

- Zein da gizonezkoen eta zerrien arteko aldea?

- ?!?

- Zerriak ez dira gizon bihurtzen edaten dutenean.

- Zergatik irauten du gutxiago ema kumezkoen psikoanalisiak, gizonezkoenak baino?

- ?!?

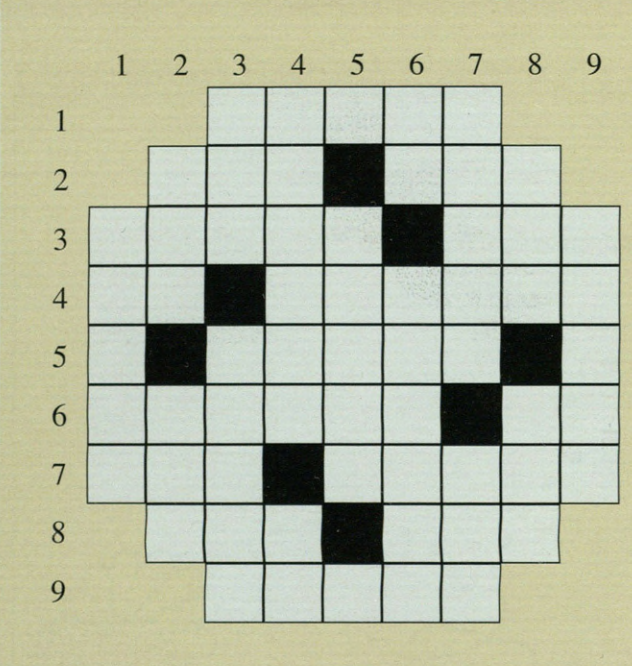
- Psikoanalisian haurtzarora itzuli behar da eta gizonezkoak oraindik han daude.

- Zein da gizonezkoen eta irratikaseteen arteko aldea?

- ?!?

- Bat ere! Izan ere, biek gauza bera egiten dute: Play-Avance-Recule-Avance-Recule-Eject.

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Amaren ama. 2.- Gabezia. Bizkaian, iratzea.
3.- Bizkaian, enara. ... egin, obeditu. 4.- Hizki baten izena.
Gerriko hezurra. 5.- Bokala. Sarrerak. Kontsonantea.
6.- Harlauzak. Begira. 7.- Ardi, hitz elkarketan.
Pisu unitatea. 8.- Atomo kargadun. Jatorri atzizkia.
9.- Mesedez, otoi.

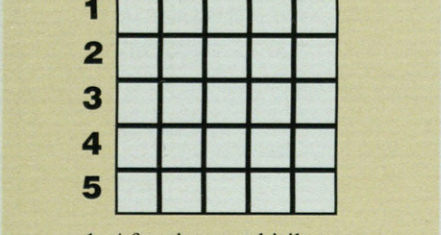
GOITIK BEHERA

- 1.- Ez hotza, ez beroa. 2.- Hitz, solas. Jardun.
3.- Barazki ezaguna. Ibilgailu mota. 4.- Bosgarren hilabete.
Irdioaren sinbolo kimikoa. 5.- Oxigenoaren sinbolo kimikoa.
Bihiak. Kontsonantea. 6.- Naizen hau. Ezagutzen dute.
7.- Hiltzeko tresnak. Behar. 8.- Euskaraz eta kitto!
Ez du entzuten, gor. 9.- Oparoa.

Ekar bosteko hori!

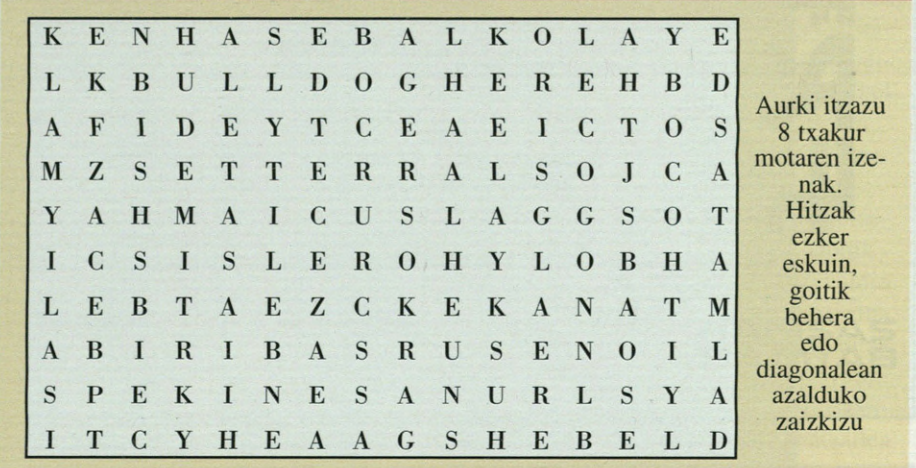
Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

	1	2	3	4	5
1.					

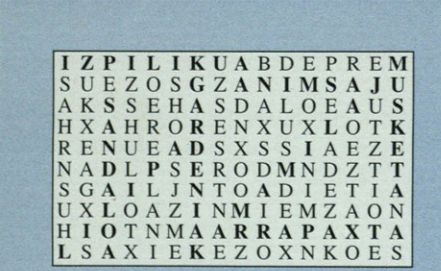

1. Afganistango hiriburua.
2. Frantziako ibaia. 3. Aurpegiko
ile. 4. Oparo. 5. Herri nafarra.

Letra Zopa

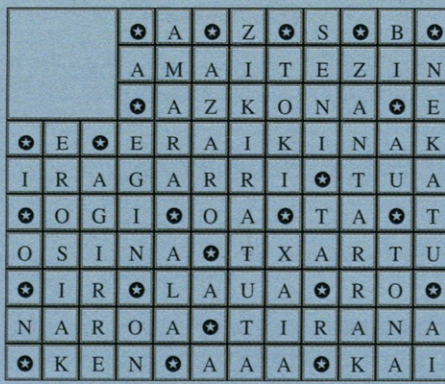

Aurreko asteko soluzioak

8ko txikian
1. Arantzak. 2. Txirrira. 3. Astekari. 4. Hautesle.
5. Asaldatu. 6. Otarrain. 7. Miaketak. 8. Makarrak.
9. Orkatila. 10. Itzalpea. 11. Morkotsa. 12. Gaztaroa.

- _____

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Emeak. 2. Ala. Gag. 3. Izara. Sal. 4. Za. Triku. 5. A. Txiro. U. 6. Garona. IK. 7. Ale. Agiri. 8. Une. Aro. 9. Arana.

Hitz Gezidunak

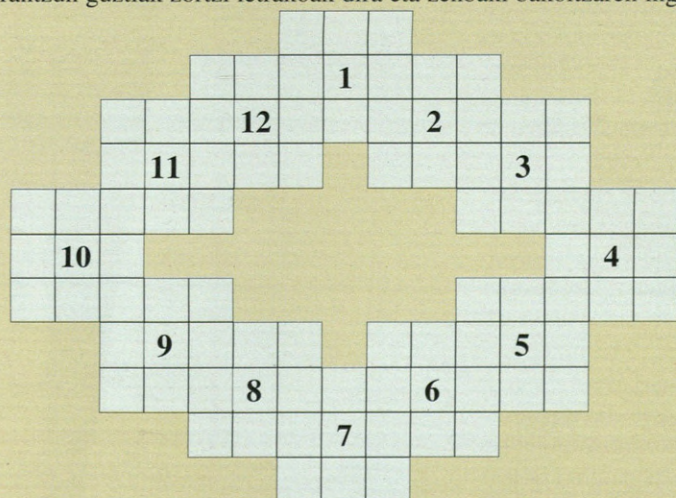

Jarraibidea	Sastraka	Ikatz biltegiak	Umila, xumea	Larrua
Nafarroako ibaia	Nahia	Gizon izena	Zoro	
		Arrebaren senarra		
Gure hizkuntzan Pl., landare mota				
Landare mota	Deitura			
Ibilia	Iodoa			
		Idi, hitz elkarketan	Aluminioa	
		Erbioa	Suitzako ibaia	
Röntgen	Bizkaiko herria	Nirea		Bokala
Urmaela	...zart, erabaki!	Barazki mota		Zeini
		Igaro		
		Hitz		Gipuzkoa-ko heria
Izena		Jaurtiketa		
Egur		Errep., gorotza		
	Aintzira		Nori atzizkia	
	Kontso-nantea		Bokala	
Ostera, berriz		Nasa		

Pertsonaia: Euskal atleta

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Letrak interpretatu
- 2.- Txanda gordeaz
- 3.- Atsekagea
- 4.- Eguneroko agerkari
- 5.- Gaina egin
- 6.- Ezaugarrien txartelak
- 7.- Atzerria
- 8.- Denboraleak
- 9.- Kakaz betea
- 10.- Ez handiak, ez txikiak
- 11.- Zintzurra
- 12.- Elikagai mota

PELLO ZUBIRIA

IKUSKIZUNA

Valentziako idazle batekin gosaltzen dut igande goizetan. Liluraturik edukitzen nau bere prosa aberatsaren euri-pean. Izarren mugimenduak gidatzen dituzten indarrez mintzatzen zait gizona, urrutiko itsaso argi eta bare batez, baratzean ondu berria den pikua eta gizakiaren pasioez.

Joan den igande batez, destinauz ari zitzaidan. Izan ere, nor da gure etorkizunaren artzain? Greziar klasikoen aburuz, gure patua dadotan jolasean ari diren jainko mozkortu batzuek erabakitzen omen dute. Baina jainko handien itzalpean bizi garen xinaurion begietatik ikusita, gure arteko xomorro neurotiko batzuen jardunak ere astindu omen dezake jainkoez loaldia.

Euskal Herrikoa aipatu zuen zutabegi-leak. *"Espainian euskal arazoa ia bi mendez luzatu bada eta koruko ahotsek eszenarioan bueltaka segitzen badute beren erritmoan konponbiderik aurkitu gabe, pentsa daiteke pasio horrek ez duela bueltaka jarraitzea beste irtenbiderik, Eskiloren arabera, jainkoak baitira tragedia gobernatzen duten bakarrik. Baina ez da gauza ziurra Euskal Herriaren patua ez dela egongo gehiago arazo horren inguruan mugitzen diren xinaurri batzuen buru gogorkeriaren, odol txarraren, harrokeriaren, egoskorkeriaren baitan".*

BAINA greziarren jarraitzaile ez naiz eta mundu laburrekoa bai. Eta konparazioa Peloponesoko antzoki marmolezkoetik Zuberoko zelaietaraino mugatzen zitzaidan bera eruditoari entzutearekin batera. Horra gure aktualitatea urteko egun guztietako pastoral bihurturik.

Dibo gutxi batzuk baditu gure antzerkiak. Gehiago dira protagonista erdipurdi-koak. Eta batik bat arizale diskreto asko mugitzen da oholtza gainean. Irudi luke gehienetan gidoirik gabe ari direla aktoreak inprobisatzen. Hala ere, tarteka gidoi zati zoragarriren bat antzeman daiteke eszena, gertakizun eta elkarriketetan. Hala pentsatu genuen Lizarra-Garaziko itunaren ondorengo lehen hilabeteetan. Bizpahiru errejent baleude bezala denen joan-etorriak orekatu

eta ordenatzen. Baina laburra izan zen poza. Ez zen komeniko.

Gure funtzio gehienetan, jokalaria bakoi-tzak itxuratzen du bere pertsonaia. Honek solo efektistak, horrek xelebrekeria txokanteak, ahapaldi didaktikoak beste hark. Edozein unetan zalaparta bipertsua eta lantzean behin borroka eder bat. Polit egiten du borroka batek edozein ikuskizunetan, izan dadin amodiozko, jenero beltzeko edo epiko. Urrutiko publikoak ere estimatzen omen du euskaldunon pasioa. Oso plastikoak dira giristino eta türken arteko batailak.

BORROKAK askotan aktore inportanteren bat harrapatuko du, eta hasierako kalkuluetan sartzen ez zen aktore edo extra bat baino gehiago ere bai. Ikusle, kronikari eta kritikoetaraino ere iritsi izan dira suak, eta egun horietan espektakulua are totalagoa gertatu da. Baina gudari profesional eta gerrari boluntarioei dagokie normalean bataila. Eta mundu guztian sortzen du espektazioa batailaren ondoren, hilak zurezko eszenario-ko tranpailutik behera amiltzen dituzten uneak.

Gaua heldu denean, argiak itzali eta zelaian ez da arimarik geratuko. Guduetan erori direnen gorpuak salbu. Gau osoan beilatuko dituzte senideek nork bere hilak, oholtza azpitik aterata. Greziako tragedietan ez bezala, hemengo guduketan benetako bolbora erabiltzen baita. Gurean, zauri hilgarriei egiazko odola darie. Eta askotan malkoak familia gutxi batzuetan pilatzen dira, zaharrak joan eta gazteak etorri ●

"Polit egiten du borroka batek edozein ikuskizunetan, izan dadin amodiozko, jenero beltzeko edo epiko. Urrutiko publikoak ere estimatzen omen du euskaldunon pasioa. Oso plastikoak dira giristino eta türken arteko batailak"

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria

euskal mitologia

30 PERTSONAIA

Mari, Ama Lurra, Basajauna,
Olentzero, Kixmi, Ilazki...

guztiak aurkeztuko dizkizu
EGUNKARIAK DOAN.

Egunero, asteartetik
igandera, Euskal
Mitologiako pertsonaien
irudiz eta istorioez
osatutako bilduma
eskainiko dizugu.

Urriaren 6an, igandean,
EGUNKARIAekin karpeta
eta Ama Lurraren
lamina **DOAN.**

euskal duna
Egunkaria

